

Møte tirsdag den 12. april 2016 kl. 10

President: Marit Nybakk

Dagsorden (nr. 65):

1. Innstilling fra Stortingets presidentskap om Representantforslag fra stortingsrepresentant Torgeir Knag Fylkesnes om endring av Stortingets forretningsorden for å sikre åpenhet om representantenes økonomiske interesser
(Innst. 221 S (2015–2016), jf. Dokument 8:22 S (2015–2016))
2. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om en gjennomgang av nasjonale tiltak for å nå ambisjonen om 1,5 graders oppvarming
(Innst. 224 S (2015–2016), jf. Dokument 8:28 S (2015–2016))
3. Redegjørelse av klima- og miljøministeren om oppfølging av Paris-avtalen
4. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trond Giske, Christian Tynning Bjørnø, Marianne Aasen, Tone Merete Sønsterud og Martin Henriksen om konsekvensene av innføringen av kompetansekrav for alle lærere
(Innst. 218 S (2015–2016), jf. Dokument 8:11 S (2015–2016))
5. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Hans Fredrik Grøvan, Line Henriette Hjemdal og Anders Tyvand om å innføre prosjektet «Livsmestring i skolen» på skolens ungdomstrinn
(Innst. 223 S (2015–2016), jf. Dokument 8:46 S (2015–2016))
6. Referat

Presidenten: Representanten Lisbeth Berg-Hansen, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Følgende innkalte vararepresentanter tar nå sete:

For Vest-Agder fylke: Benjamin Grønvald

For Akershus fylke: Are Helseth

For Nordland fylke: Veronica Pedersen

For Sør-Trøndelag fylke: Tormod Overland

Fra Senterpartiets stortingsgruppe foreligger det søknad om velferdspolispermisjon for representanten Per Olaf Lundteigen fra og med 12. april og inntil videre.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Gerd Eli Berge, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Representanten Line Henriette Hjemdal vil framsette et representantforslag.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [10:01:52]: På vegne av representantene Rigmor Andersen Eide, Hans Fredrik

Grøvan, Anders Tyvand, Astrid Aarhus Byrknes og undertegnede fremmer jeg et forslag om opprettelse av en KompetanseFUNN-ordning.

Presidenten: Representanten Geir Jørgen Bekkevold vil framsette et representantforslag.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [10:02:28]: Jeg har gleden av på vegne av representantene Olaug V. Bollestad, Rigmor Andersen Eide, Anders Tyvand og meg selv å fremme et representantforslag om familiepolitikk.

Presidenten: Representanten Hans Olav Syversen vil framsette et representantforslag.

Hans Olav Syversen (KrF) [10:02:59]: På vegne av representanten Line Henriette Hjemdal og undertegnede fremmer jeg et representantforslag om en gjennomgang av regelverk og statlig finansielt eierskap i lys av behovet for åpenhet og bekjempelse av bruk av skatteparadiser.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:03:35]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om Representantforslag fra stortingsrepresentant Torgeir Knag Fylkesnes om endring av Stortingets forretningsorden for å sikre åpenhet om representantenes økonomiske interesser (Innst. 221 S (2015–2016), jf. Dokument 8:22 S (2015–2016))

Presidenten: Presidenten vil foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Stortingspresident Olemic Thommessen [10:04:17]: I representantforslag 22 S for 2015–2016 foreslår representanten Torgeir Knag Fylkesnes en endring i Stortingets forretningsorden for å innføre en ordning der representantenes selskapsinteresser offentliggjøres i komiteenes innstillinger der dette er relevant for saken, og uavhengig av interessenes økonomiske verdi.

Presidentskapet vil understreke at det stilles høye krav til den enkelte representants integritet. Representantene skal fremme allmennhetens interesser og ikke utnytte sine verv til personlig vinning.

For å bidra til åpenhet omkring representantenes verv og økonomiske interesser har Stortinget siden 1991 hatt et offentlig tilgjengelig register hvor representantene har kunnet registrere verv og økonomiske interesser. Den transparen som registeret gir, er viktig for å kunne gi

offentligheten kunnskap om eventuelle interessekonflikter mellom vervet som stortingsrepresentant og private økonomiske interesser.

Som det fremgår av representantforslaget, setter media med jevne mellomrom fortjenstfullt søkelys på representantenes økonomiske interesser. Som representanter må vi finne oss i at våre økonomiske anliggender kan ha offentlighetens interesse. Til tross for at det for meg personlig er svært pinlig og beklagelig, er jeg glad for at vi har en våken presse som gjennom offentlig tilgjengelig kunnskap har påpekt at jeg dessverre ikke hadde registrert tre aksjeposter på henholdsvis 101 000 kr, 118 000 kr og 143 000 kr, til tross for at dette overskrider den grensen på vel 90 000 kr som pålegger registrering. Den manglende oversikt fra min side som ligger til grunn for dette, er ingen unnskyldning, og jeg kan ikke annet enn å beklage det inntrufne. Registrering er nå selvsagt gjort. Jeg håper denne svært uheldige erfaringen vil styrke den aktsomheten som jeg og alle andre stortingsrepresentanter må utvise i slike saker.

Når det gjelder det konkrete forslaget som er fremsatt om offentliggjøring av økonomiske interesser i komitéinnstillingene, ønsker ikke presidentskapet å støtte dette. Presidentskapet mener det er dagens økonomiske register som skal være kilde til informasjon. Komitéinnstillingene er først og fremst faglige og politiske redegørelser for de aktuelle saker, der medlemmenes standpunkter og forslag til vedtak kommer til uttrykk. Opplysninger om eventuelle private selskapsinteresser hører etter presidentskapets syn ikke hjemme her.

Det er som kjent flere representanter som har innflytelse på en sak under saksbehandlingen i Stortinget enn den forberedende komiteens medlemmer. Det er Stortinget samlet som treffer vedtak. Presidentskapet mener at representantforslagets vektlegging av komitémedlemmene vil kunne gi grunnlag for en misoppfatning om hvem som faktisk har hatt innflytelse i saken, og hvem som er ansvarlige for de vedtak som til syvende og sist fattes.

Presidentskapet vil også peke på at det ville kunne være vanskelig å avgjøre i hvilke innstillinger opplysninger om selskapsinteresser bør tas inn, og hvilke selskapsinteresser som er relevante i den enkelte sak.

Presidentskapet mener at det økonomiske registeret som publiseres på Stortingets nettsider, er enkelt og greit tilgjengelig for offentligheten så vel som for representantene. Den særlige aktsomhet vi bør forvente fra representantene, tilsier også at de selv informerer komiteen, sin partigruppe og andre om selskapsinteresser de mener er relevante.

Presidentskapet hilser velkommen konstruktive forslag til endringer i regelverket. Selv om presidentskapet ikke støtter forslaget om å innta opplysninger om selskapsinteresser i komitéinnstillingene, har vi i denne sammenheng likevel funnet grunn til å vurdere om terskelen for registrering av selskapsinteresser i det økonomiske registeret burde fjernes, med andre ord at enhver aksje, uansett verdi, vil bli registreringspliktig.

Presidentskapet har kommet til at de gjeldende kriterier for registreringsplikt er i tråd med registerets formål. Nivået på registreringsplikten tilsvarer det våre na-

boland praktiserer, og er akseptert av Europarådets organ GRECO. Presidentskapets flertall mener derfor at den gjeldende bestemmelsen bør beholdes uendret på dette punkt.

Presidentskapets medlem Line Henriette Hjemdal mener imidlertid at selskapsinteresser, uavhengig av verdi, bør føres opp i det økonomiske registeret.

Med dette vil jeg anbefale presidentskapets innstilling.

Marit Arnstad (Sp) [10:09:34]: Senterpartiet er ikke representert i presidentskapet, men har klare synspunkter i en sak som denne. Jeg har lyst til å begynne med slå fast det åpenbare, og det er at det ikke er forbudt for stortingsrepresentanter å eie aksjer. Det er ikke forbudt for stortingsrepresentanter å ha selskapsinteresser. Det vi diskuterer i dag, er hvilken grad av åpenhet det skal være omkring de selskapsinteressene og aksjeporteføljene som stortingsrepresentanter har.

Vi har i dag en regel som sier at alle interesser over en viss størrelse skal rapporteres i Stortingets register. Spørsmålet vi står overfor i dag, er egentlig todelt. Det SV foreslår, er å endre dagens system til en beløpsgrense ned til null. SV foreslår også at det skal vedlegges hver enkelt innstilling hvilke selskapsinteresser den enkelte representant har i forhold til en konkret sak. Så er det også forslag som ligger på bordet, om å fjerne grensen på 1 G og gjøre alle aksjeinteresser og selskapsinteresser registreringspliktige.

Senterpartiet deler i og for seg presidentskapets syn om at det vil være nokså kunstig om en skal legge ved opplysninger om egne selskapsinteresser ved hver innstilling som angår enten næringsselskap, statseide selskap eller annet. Det kan skape et avgrensingsproblem i forhold til størrelsen på og karakteren av de eierinteressene man måtte ha, men også et avgrensingsproblem med tanke på hvilke saker dette skal gjelde.

Derimot er Senterpartiet enig med SV i at den grensen som er satt til 1 G, synes nokså nødvendig, og at det enkleste og greieste når det gjelder et åpenhetsprinsipp, vil være om alle verv og økonomiske interesser som en stortingsrepresentant har, også blir ført opp i registeret. Det vil være en enkel regel, det vil være greit å forholde seg til, det vil være den åpenheten vi streber etter overfor utenverdenen, men det vil også være en grei ordning for den enkelte stortingsrepresentant. Senterpartiet fremmer derfor i dag forslag om det.

Senterpartiet mener også det er en annen side ved åpenhetsspørsmål som fortjener en viss oppmerksomhet. Vi har nå et register for statsråder. Vi har et register for stortingsrepresentanter. Men det er en gruppe som også i svært stor grad blir berørt av kontakten med statseide selskap, næringsinteresser, offentlige anbud og andre ting som er svært viktig, og der også åpenhet har vært viktig, og det er den øverste administrative leder i hvert departement, nemlig departementsråden. Departementsråden besitter, i kraft av sin stilling, svært stor innflytelse. Det er viktig at det ikke kan stilles spørsmål ved uavhengigheten til departementsrådene, og det å stille krav til åpenhet om selskapsinteresser også for departementsråder vil bidra til å øke tiliten til statsforvaltningen generelt. Vi mener derfor at det

også er viktig å kunne få på plass et system for departementsrådene i tråd med det som i dag gjelder for statsråder, og også i og for seg for stortingsrepresentanter. Vi har derfor også fremmet et forslag om at regjeringen oppfordres til å vurdere om tilsvarende regler som gjelder for statsråder, også bør gjelde for departementsråder.

Ofte blir det i slike debatter som dette på en måte en underliggende tone om at en mistenker noen for å ha noe å skjule. Det er ikke spørsmålet i denne saken. Det som er spørsmålet i denne saken, er at åpenhet skaper tillit. Åpenhet er ryddig, og åpenhet bør være ukomplisert. Derfor bør det heller ikke være vanskelig for Stortinget å kunne vedta at alle selskapsinteresser som hver og en av oss representanter sitter på, også blir åpent registrert i det økonomiske registeret til Stortinget.

Med det tar jeg opp forslagene nr. 3 og 4, fra Senterpartiet.

Presidenten: Representanten Marit Arnstad har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Trine Skei Grande (V) [10:14:28]: Når man lager sånne regelverk, kan man enten gjøre det i situasjoner der det ikke blåser, og gjøre det ut fra prinsipper, eller man kan vente til man får et problem, og så prøve å løse det med et regelverk. Jeg er for det første, at man lager prinsipielle innramminger og ikke gjør det når det blir bråk. Jeg oppfatter egentlig ikke dagens oppslag som ordentlig bråk, president – eller sittende president.

Ved å ligge i forkant av utfordringene har vi klart i Stortinget å ha en åpenhet der vi hele tida strekker oss mot mer åpenhet, og dermed har vi også klart å bygge et demokrati det er ganske stor tillit til.

Da Panama-rapporten kom, sto det at her skulle man avsløre mange politikere. Jeg satt og lurte på om dette også angikk norske politikere, eller om det bare var utenlandske politikere. Til nå har det bare gjeldt utenlandske politikere, og det syns jeg er bra. Jeg syns det er bra for tilliten til det norske demokratiet at vi klarer å ha så mye åpenhet at vi ikke får sånne skandaler som vi har sett i våre naboland.

Men derfor syns jeg heller ikke om argumentasjonen at bare vi er lik våre naboland i regler, går dette bra, eller bare vi følger minstestandarden i Europarådet, går dette bra. Jeg syns vi skal strekke oss lenger enn det. Jeg syns at vi skal prøve å legge lista ut fra hva vi mener er den ideelle malen.

Dagens regelverk med en grense på 100 000 kr har vi i dag sett hva fører til. Det fører til at alle må sitte og passe på aksjeposten, så den ikke plutselig blir mer verd, for da får man et kjempeproblem. Hvis man ikke passer på den hver eneste dag, kan man bikke denne grensa.

Derfor syns vi i Venstre at forslag nr. 4, fremmet av Senterpartiet, er et godt forslag. Det tror jeg kommer til å rydde opp i alle problemstillingene, for da vet man at hvis man eier en aksjepost, skal man oppgi den. Man trenger ikke å sitte og gjete den for å se hvorvidt den bikker 90 000 kr eller ikke, men man skal oppgi den – ferdig, punktum, finale. Det tror jeg er et veldig greit og enkelt regelverk å forholde seg til. Det kan ikke tolkes, og det kan ikke plutselig være sånn at aksjene blir mer verdt og man

må passe på om den porteføljen man har, bikker grensa. Jeg mener at det å ha enkle og greie regler og det å ha full åpenhet er viktig.

Jeg syns forslaget fra SV drar dette altfor langt. Det tilslører mer enn det faktisk fører til åpenhet, fordi det er mange som deltar i en behandling i Stortinget, ikke bare dem som sitter i komiteene. Og så skal man i tillegg foreta en vurdering av relevansen til eierskap i den saken man behandler. Det åpner for så mange vurderinger at det faktisk er grunnlag for å skape mindre tillit til prosessen enn mer tillit til prosessen.

Flytt grensa til null! Ha full åpenhet! Skjønn at hvis du har eierskap, skal du fortelle om det! Hele verden skal også vite at du som tillitsvalgt for folket har disse eierinteressene.

Jeg syns også at forslag nr. 3, fra Senterpartiet, er bra å få på bordet. Det er bra å få en vurdering av det – det er ikke Stortinget som vedtar disse regelverkene. Vi kommer også til å stemme for forslag nr. 3, med den argumentasjonen som Senterpartiet la fram her.

Her skal vi lage enkle, greie, oversiktlige, gjennomsiklige regler. Og så skal vi ikke forholde oss til en minste-standard gitt av naboland, som vi ser hva fører til, men vi skal strekke oss mot det som vi mener er det ideelle reglementet. Derfor vil Venstre støtte forslagene nr. 3 og 4, fremmet i dag.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:18:51]: Folk har krav på å få vite om økonomiske interesser stortingsrepresentantar har, sånn at alle kan kontrollere om ein som eig aksjar i oppdrett, bruker rolla til å lobbyere for oppdrett, om ein som eig aksjar i Telenor, prøver å auke inntektsmogleighetene til selskapet, eller om ein som sit i styret i ein organisasjon, forsøker å auke tilskota til organisasjonen. Det skal folket vite.

Da Stortinget i 2008 vedtok det obligatoriske systemet, stod det i innstillinga:

«Presidentskapet mener (...) at nasjonalforsamlings autoritet og integritet er best tjent med å fjerne ethvert grunnlag for mistanke om at representantene handler ut fra skjulte motiver.»

Det er kjernen. Det er berre gjennom eksplisitt openheit vi kan fjerne mistankar om skjulte motiv, og det er gjennom openheit vi kan førebyggje korrupsjon, kriminalitet og at representantar utnyttar stillinga si til eiga vinning.

Dessverre fungerer ikkje dagens system. I fjor avslørte Dagbladet at mange stortingsrepresentantar ikkje har registrert selskapsinteressene sine i registeret, at nokon også hadde lobbymøte om investeringar med selskap der dei sjølve eig aksjar, og at representantar hadde føreslått innspel til både eigarskapsmeldinga og havbruksmeldinga som angjekk selskap der dei sjølve eigde solide aksjepostar.

Dette burde vore ein vekkjar for Stortinget. Vi burde gått gjennom systemet, sett på rutinar og fjerna alle moglegheiter som kastar mistanke over arbeidet til Stortinget. Eg hadde forventet at stortingspresidenten var leiande i dette arbeidet, men det skjer ikkje. Kvifor? I staden, når nokon faktisk føreslår tiltak, ser presidentskapet det som

si rolle å problematisere forslaget bort og ikkje gjere noko. Slik tar ikkje presidentskapet problemet på alvor.

La meg minne presidenten om at desse reglane er forankra i Grunnloven, sånn som resten av Stortingets forretningsorden er. Kvifor tar Stortinget lett på brot på desse reglane, men ikkje på andre reglar i forretningsordenen? Hadde eg leke eit utkast frå ei komitébehandling til aktørar utanfor Stortinget, ville eg fått fortent refs av presidenten. Det hadde blitt tatt opp som ei svært alvorleg sak. Kvifor skjer ikkje dette når rapporteringsplikta ikkje blir følgd? Eg er sikker på at om eg hadde banna frå talarstolen – masse, her og no – hadde det blitt tatt meir alvorleg opp enn viss eg ikkje hadde registrert mine egne selskapsinteresser. Banning står det ikkje eksplisitt om i forretningsordenen. Respekten for reglane blir heller ikkje styrkt når heller ikkje stortingspresidenten følgjer egne reglar.

Forslaga våre er enkle, og dei er ubyråkratiske. Vi er fleksible i SV. Vi diskuterer gjerne innretninga, sånn at forslaga kan bli betre. For oss er det viktigaste at vi skaper meir openheit.

For det første meiner vi at grensa på 1 G er ugrunna. Vi ønskjer å fjerne ho, sånn at alle interesser blir rapporterte. Det er einslydande med forslaget frå Senterpartiet. Vi er opne for å kunne støtte det, viss det er fleirtal for det i denne salen.

For det andre meiner vi at det at openheita berre er tilgjengeleg for dyktige, gravande journalistar, som Eiliv Flydal i Dagbladet, er eit problem. Dei representerer folket. Da må ein ikkje ha gravejournalistisk kompetanse for å få tilgang til denne informasjonen. Difor føreslår vi at det eksplisitt i saksinnstillinga står at representantar har personlege interesser i saka. Avsløringa frå Dagbladet viste nettopp behovet for det.

Til slutt: Vi må ikkje vere naive. Panama-saka, som rasar over samfunnet vårt no, viser kor stort hemmelegheitsproblemet er, og korleis ein politisk og økonomisk elite verda over har klart å skjule enorme verdier for demokratiske institusjonar. Panama er eit lite skatteparadis, Mossack Fonseca eit lite advokatkontor. Vi kan forestille oss omfanget av dette. Stortinget forvaltar enorme verdier. Så lenge det er mistanke om at det kan vere skjulte hensikter som ikkje kjem fram i lyset, har vi ei utfordring. Vi skal vere gode eksempel på openheit og habilitet.

Berre la meg ha sagt det: Eg har full tillit til stortingspresidenten. Det er difor eg synest det er synd at vi har eit system som ikkje blir følgt, og eit system der det er unødvendige grenser. Eg ønskjer eit system som er mykje meir eksplisitt, sånn at vi kan fjerne kvar ein mistanke om dette. Eg håper vi i alle fall kan få nokre av desse forslaga vedtatt i denne omgangen, og så kan vi kome vidare med andre forslag som kan styrkje openheita.

Eg vil med dette ta opp forslaga frå SV i saka.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har tatt opp de forslagene han refererte til.

Svein Roald Hansen (A) [10:24:01]: Det er ikke bare i DNB at ting går under radaren. Det skjer her i huset også. Det er vel halvannet år siden vi fikk en rapport fra GRECO,

som hadde gått gjennom Stortingets arbeid for åpenhet og mot korrupsjon, altså registeret vårt. De kom med en del anbefalinger. Presidentskapet satte ned en arbeidsgruppe med representanter fra de aller fleste partiene, og vi gikk gjennom GRECOs anmerkninger og vurderte dem.

Blant forslagene var det som representanten Knag Fylkesnes nå tok opp, spørsmålet om kontroll av at opplysningene som er lagt inn, er riktige, og straffereaksjoner hvis det viser seg at det ikke er gjort. Det har vært vurdert av arbeidsgruppen, men vi har ikke funnet grunnlag for å foreslå det. Det reiser en del spørsmål, for vi har en helt spesiell rolle, og det er egentlig bare velgerne som til syvende og sist kan «straffe oss».

Dette er grunnlaget for at man har utarbeidet noen forslag til endringer. Denne grensen på 1 G, eller 1 pst. av verdien i selskapet, var ikke blant påpekningene fra GRECO.

Presidentskapet har sendt på høring til gruppene de konklusjonene som vi har kommet fram til, og meg bekjent er det ikke kommet noen reaksjoner fra gruppene. Hvor grundig dette er behandlet i den enkelte gruppe, vet jeg ikke, men det har i hvert fall vært mulig å komme med disse forslagene inn i det systematiske arbeidet som har vært gjort. Det har ikke skjedd. Vi har ikke sluttført dette arbeidet i presidentskapet, så det er fortsatt muligheter for å ta en ny vurdering.

Siden dette åpenbart har gått under radaren, er det heller ikke helt slik som representanten Trine Skei Grande sa, at det er når det ikke blåser, man skal gjøre det, for det er det man har hatt muligheter til i det året som ligger bak oss: å kunne gjøre dette når det ikke har vært noen virvelvind som den vi nå opplever. Men det betyr ikke at det ikke er mulig å ta en ny vurdering av det. Og hvis jeg skal tolke stemningen i salen blant de få som er til stede, er det kanskje nå en litt annen holdning til det enn det har vært tidligere.

Jeg vil derfor anbefale at Arbeiderpartiets stortingsgruppe støtter forslagene fra Senterpartiet. Det ligger en åpning for mer vurdering der – ikke nødvendigvis av grensen, men det kan hende man skal ha noen avgrensninger av hva som ligger i begrepet aksjer. Det finnes noen aksjer man kjøper for å hjelpe idrettslaget til å bygge ny idrettsbane, som altså ikke er av økonomisk karakter. Det er ett banalt eksempel. Man må vurdere: Skal man oppgi antall aksjer, eller skal man bare oppgi at man har aksjer i selskap A, B og C? Det er ting som bør inn i en vurdering, og som det ligger muligheter til at presidentskapet kan gjøre, i forslag nr. 4.

Så min anbefaling til Arbeiderpartiets gruppe er å støtte Senterpartiets forslag nr. 3 og 4.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Gunnar Gundersen (H) [10:27:56]: Jeg mener vi har et godt regelverk i dag, men det var representanten Knag Fylkesnes – i og for seg også representanten Hansen – som fikk meg til å ville ta ordet. Vi er alle opptatt av åpenhet og tillit, og det med krav om å få vite om økonomiske interesser vet vi også at det er stor oppmerksomhet rundt. Men

det første forsvarsverket er hver enkelt sin vurdering av sin egen plass i debatten. Det er det første, og jeg mener at det er ganske stor oppmerksomhet rundt det, og som stortingspresidenten sa, er det ikke hyggelig når man trår over det regelverket vi har i dag.

Det andre forsvarsverket er media, som fokuserer på oss hele tida, og som kommer til å følge opp dette ganske så nøye.

Det norske samfunnet preges av tillit og åpenhet, og det er viktige fundament for samfunnet. Men for en som egentlig mener at Stortingets utfordring er at det er for få med økonomiske interesser som sitter på Stortinget, og at det kan komme til å bli en utfordring nå når vi skal inn i en omstillingsperiode, synes jeg selve mistenkeliggjøringen av dem som har noen økonomiske interesser, er ganske betenkelig, slik det kommer fram av SVs forslag.

Når man drar det ned på det nivået som SV gjør, kan vi begynne å snakke om hva som er økonomiske interesser. Dette er også litt til Arbeiderpartiet, siden de er på glid. Hva med jobbtilhørighet og det å ha rett til å komme tilbake til den jobben man har hatt, særlig i det offentlige? Er det også interesser som skal oppgis? Det kan være adskillig mye sterkere drivkrefter i en interessedejobb enn å sitte med noen aksjer i et eller annet selskap.

Medlemskap og interesser i organisasjoner kan også skape ganske sterk tilhørighet. Skal det også oppgis? Da må man inn i en ganske grunnleggende debatt, og jeg mener vi ikke er tjent med den. Jeg mener vi er tjent med å ha stortingsrepresentanter som er engasjerte i det norske samfunnet, og som ikke føler seg belemret fordi man er med i det som er fundamentet for samfunnet, og det er faktisk næringsvirksomhet.

Så jeg er for åpenhet og tillit, men jeg er også for at man ikke drar det ned på et nesten litt latterlig nivå, som SV her gjør, og mistenkeliggjør ethvert engasjement i noe som jeg tror at Stortinget egentlig burde preges mer av, nemlig at man er med i næringslivet og skjønner hva som foregår.

Michael Tetzschner (H) [10:30:38]: Når man fra representanten Knag Fylkesnes' side argumenterer med åpenhet, kan jeg bare minne om at den åpenheten man trenger for å kontrollere representantene, den er etablert gjennom offentlige registre og de søkemulighetene som er der. Det er vel også det som formodentlig ligger bak oppslagene i Dagbladet. Jeg må si at i den medieomtalen knytter det seg jo ikke et fnugg av antydning om at man har vært med i en beslutning man ikke skal være med i. Det man kritiseres for, er å ikke være å jour med den formelle registreringen.

Det illustrerer etter mitt skjønn at man ikke er ute etter å skape klarhet. Man bruker jo disse formelle reglene til å kaste mistankens skjær over politiske konkurrenter. Derfor vil jeg meget sterkt advare mot en videreutvikling av reglene slik at man også går bort fra begrensningen om å registrere bare det som var over 1 G, fordi da vil man måtte fange opp de rene bagateller og sørge for en helt annen ajouritet.

Jeg vil også si, som et kuriosum siden denne grensen nå har vært fremme: Grunnen til at grensen er 1 G, er at når man skriver det inn som en regel, vil regelen bli justert med utviklingen i økonomien, slik at Stortinget ikke hele tiden

behøver å forholde seg til beløpsgrenser. Så det er en ganske elegant måte. Hvis man først skal ha en husregel her, er det måten å gjøre det på.

Jeg må også si at når man hører SV forelese om åpenhet, må jeg minne forsamlingen om at SV i regjering sto bak en av de største fortielsesoperasjoner i norsk forvaltning. Og regjeringen er et forvaltningsorgan, i motsetning til Stortinget. Det jeg tenker på, var at de reelt sett tok beslutningen om å skrinlegge Mongstad i mars i valgåret 2013, og så holdt de det hemmelig til de traff den formelle beslutningen etter valget. Selvfølgelig var det et stort politisk og teknologisk nederlag, for man hadde brukt 5 mrd. kr av skattebetalernes og fellesskapets midler på ikke å klare å rense et eneste gassmolekyl. Det er klart at man kan tenke seg at det såkalte miljøpartiet SV ville fått problemer om det var blitt kjent på forhånd.

Jeg ser også at det er et tidligere medlem av denne regjeringen her i salen i dag, som kan gå opp og dementere hvis det er slik at Dagens Næringslivs meddelelse om dette er uriktig. Det ville i så fall vært første gang, og det hadde jeg sett frem til – litt åpenhet om noe som hadde vært meget viktig.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:34:02]: Innlegga til Tetzschner og Gundersen var ei katta ut av sekken-oppleving for meg. For kva er det dei eigentleg seier? Dei seier at openheit skaper mistanke, at det er gjennom openheit det blir sådd ein mistanke. Og for å seie det sånn: Om ein følgjer det resonnementet eit lite hakk vidare, ser ein kor farleg det er. For det betyr at ein skal halde ting skjult for å hindre mistanke. Den forma for tenking er veldig framand i det norske politiske systemet. Ein må faktisk til land vi ikkje liker å samanlikne oss med for å finne den forma for tenking: at openheit skaper mistanke, at forslaget vårt byggjer på ei mistenkeleggjering av økonomiske interesser. For det er jo omvendt, det er heilt motsett: Mistenkeleggjering blir skapt av hemmelegald. Heldigvis er det, så vidt eg kan forstå, eit fleirtal i Stortinget som meiner dette openberre, rasjonelle faktum. Mitt inntrykk av stortingspresidenten er også at han støttar den måten å tenkje på.

La meg berre stusse over eit lite poeng til slutt. Det er altså eit obligatorisk system vi her har å gjere med. Det er like obligatorisk som resten av det som står i forretningsordenen. Kvar er Gundersen og Tetzschner og deira harme når folk ikkje registrerer opplysningane sine? Deira harme beveger seg vel i andre delar av forretningsordenen, dei delane av forretningsordenen dei synest er viktigare, mens dette ikkje er viktig.

Og la meg berre ha sagt det: Eg har starta bedrifter, eg er glad i eigarskap, eg er glad i at folk investerer i sin kvardag, enten det er på bedriftsnivå eller det er i organisasjonslivet, men når vi er her, i denne salen, er det avgjerande at ein er open om det. Det er det einaste vesle kravet som blir stilt: full openheit for å fjerne kvart fnugg av tvil om at det ikkje er skjulte motiv som ligg bak ei politisk behandling. Så enkelt er det. Og det er det vi behandlar i dag. Vi får sjå når avstemminga kjem, kven som har forstått det poenget, og kven som ikkje har gjort det.

Marit Arnstad (Sp) [10:36:57]: Jeg synes nok ikke at det er grunnlag for å gjøre denne saken noe vanskeligere enn det den er. Representanten Gundersen mente at vi hadde forsvarsverk i dagens regelverk og i media. Skal vi virkelig abdisere og si at media er vårt forsvarsverk? Kan ikke Stortinget bare være åpne sjøl? Kan ikke Stortinget bare vedta at alle økonomiske interesser og verv er registreringspliktige, og gjøre det enkelt og greit? Som jeg understreket i mitt innlegg, ligger det overhodet ingen mistenkeliggjøring i dette. Det er, som jeg også sa i mitt innlegg, lov å eie aksjer, det er lov å ha økonomiske interesser. Men det er klokt å være åpen om den saken, og det er klokt å gjøre det systemet så enkelt at det er greit for alle å følge det. Derfor synes jeg det blir en litt rar problematikk, og også en rar problematikk at en her trekker inn medlemskap. Det at mange av representantene er medlem av lag og foreninger, kan jo ikke være et argument imot å være åpen om å oppgi sine økonomiske interesser. Men det er klart at hvis Gundersen mener at det er nødvendig å foreta en avgrensning mellom det å ha et verv og det å ha et medlemskap et sted, kan kanskje det være en interessant problemstilling, men den problemstillingen har meg bekjent ingen tatt opp, og jeg synes det er et naturlig skille mellom det å være medlem og det å ha et aktivt verv i et foretak eller et selskap.

Til representanten Tetzschner: Vi kan sjølsagt diskutere historikk fram og tilbake, og vi kan hente opp hva tidligere regjeringer har gjort, ikke bare den rød-grønne, men Bondevik II-regjeringen og Gro Harlem Brundtland-regjeringen. Det er sjølsagt en avledningsmanøver, for dette handler ikke om fortida, det handler om hvilken mal Stortinget skal legge seg på i framtida. Og Senterpartiets holdning er at det er klokt å legge seg på mest mulig åpenhet og en enkel ordning som det er mulig å administrere og forstå og forholde seg til for den enkelte representant.

Derimot mener Senterpartiet at SVs opprinnelige forslag går for langt og blir upraktisk og uhensiktsmessig.

Så vil jeg også nevne, helt til slutt: Jeg skjønner at det har vært et arbeid knyttet til GRECO i presidentskapet, og at Arbeiderpartiets representant her nevner at de andre partigruppene kanskje ikke har viet det stor nok oppmerksomhet. Det kan vi ta litt sjølkritikk på. Men jeg tror nok kanskje denne saken også viser at det er rom for et visst forbedringspotensial i dialogen mellom de partiene som sitter i presidentskapet, og de som ikke gjør det.

Karin Andersen (SV) [10:39:53]: Saken handler om vår rolle og vår rolleforståelse. Det er helt legitimt og bra å eie. Næringsliv er bra. Spørsmålet er bare om vi som folkevalgte representanter skal være helt åpne om hvilke personlige interesser vi kan ha, som kunne tenkes å påvirke det vi mener, og da er heller ikke det illegitimt. Det eneste som ikke er legitimt, er at det ikke er åpenhet om det.

Jeg prøver å følge litt med på hva som også skjer rundt oss i verden, og det er politisk krise mange steder mellom ledelse og folk. En del av den krisen består i at man ikke har en åpenhetskultur, men at man har en lukkethetskultur, der ting presses fram litt etter litt, og der folk mister trua på politikk. Så dette forslaget som SV har, handler om å

ivareta vår rolle som folkevalgte i full åpenhet i framtida, slik at Norge ikke ender i en slik situasjon.

Sakene som kommer opp, kan som sådan være små, men de gjør veldig skade. Det er et faktum at dette gjør veldig skade. Og hva i all verden skulle være problemet med å oppgi at man har en aksjepost, slik som jeg har i et aksjefond, på 15 000 kr? Hva skulle være problemet med å oppgi det? Ingenting. Og det å ha en grense som sier at man skal oppgi alt, gjør at man ikke utsettes for det som Lillebjørn Nilsen skriver om i sin sang: Det er fort gjort å glemme, hvis man er litt distré. – Da blir det vonde saker av det, som kan ramme hardt. Men det verste er kanskje ikke å oppdage at man eier 300 000 kr.

Dette handler om å ha en enkelt regel som er lett å praktisere, og der alle folk vet hvilke interesser en representant kan ha. Det skaper ikke inhabilitet. Men hvis man har sterke interesser, er det kanskje et klokt råd å ligge litt lavt i en del saker som involverer ens eierinteresser, men da vil det være åpenhet om dette, og problemet vil ikke eksistere.

Så jeg er veldig enig i det representanten Knag Fylkesnes sa, at man snur saken på hodet og mener at det er åpenheten som er problemet, og så er det nettopp det at man er åpen, som skaper problemer. Det er ikke sånn at det å be om åpenhet er å mistenke dem som eventuelt har et eierskap.

Svein Roald Hansen (A) [10:43:12]: Det er nærmest for ordens skyld og for referatets skyld: Marit Arnstad refererte til det jeg sa om at det har gått noe under radaren, og at man kanskje kunne vært mer årvåken, men at det også illustrerer at kontakten mellom de partiene som ikke er i presidentskapet, og presidentskapet, kunne bli bedre. Det kan den sikkert, men her inviterte vi altså alle gruppene til å oppnevne en representant til å være med i en arbeidsgruppe som jobber med dette. Alle partiene takket ja til det, unntatt Senterpartiet. Så det er ikke sånn at presidentskapet har sittet og gjort disse vurderingene alene, vi har gjort det sammen med representanter fra alle partiene, selv om både oppmøtet og engasjementet kanskje kunne ha vært større.

Presidenten: Torgeir Knag Fylkesnes har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:44:20]: Det er berre til voteringa: Vi i SV trekkjer vårt forslag om 1 G til fordel for forslaget til Senterpartiet, forslag nr. 4. Og så støttar vi også det andre forslaget til Senterpartiet, forslag nr. 3, som handlar om at vi treng den same typen openheit rundt departementsråda.

Michael Tetzschner (H) [10:44:56]: Det blir nødvendig å gripe ordet en gang til fordi den konsentrerte gjengivelsen av mitt første innlegg – fra representanten Knag Fylkesnes – var så misvisende at den ikke kan bli stående.

Det jeg *ikke* sa, var at når vi etablerer åpenhet, så blir det etablert mistenksomhet. Det jeg prøvde å uttrykke i mitt første innlegg var: Åpenheten er etablert gjennom de alminnelige søkemulighetene, som er mange, og slik skal det

være. Det jeg sa kunne skape mistenksomhet, er hvis vi har så rigide registreringspålegg at det faller under en enhver rimelig bagatellgrense, og det kan gå ut over ajouriteten.

Og når man tar for seg det forholdet at Stortinget ikke treffer enkeltvedtak – vi er ikke et forvaltningsorgan – må jeg minne om at den delen av resonnementet fra representanten Fylkesnes som går ut på at komiteene skulle registrere interesser på forbehandlingsstadiet, også er en nokså underlig oppfatning av hva komiteene driver med. Komiteene forbereder saker for Stortinget, for behandling i plenum, og treffer altså ingen enkeltbeslutninger.

Så, igjen: Mitt poeng er at overdreven formalisme betyr at man skaper mistenksomhet fordi man eventuelt har overtrådt en ordensforskrift, mens jeg mener at vi skal gå etter det som har realitet i seg. Og det er derfor jeg tillot meg å bringe inn at SV har sin andel i en av de største fortielsessakene overfor norske velgere ved å holde tilbake en reell beslutning i regjeringen, som først ble kjent etter valget. Jeg har også merket meg at vi – etter at jeg sa dette tidligere i debatten – til og med har hatt, her i salen, et tidligere regjeringsmedlem, som gikk av i september 2013, og som ikke har tatt opp den tråden. Så vi regner med at Dagens Næringslivs versjon av dette står inntil den blir dementert.

Dette har med realia å gjøre, og dette synes jeg kanskje Stortinget skulle bruke mer tid på – og ikke sette hverandre fast for ikke å ha rapportert alle bagateller. Det vil jo selvfølgelig, som jeg sa i sted, kreve mer i det daglige ved et ajourhold av registrene.

Jeg vil bare avslutte med å si: Når jeg hører SV forelese i åpenhet her, får jeg jeg den samme følelsen som å høre en pyroman undervise i brannsikring.

Gunnar Gundersen (H) [10:48:11]: Det er av samme grunn som foregående taler at jeg tar ordet – for referatet.

Jeg er veldig sterkt for åpenhet, og det mente jeg også å få fram, men det er den overdrevne formalismen og – som også Karin Andersen sa – vår rolle og vår rolleforståelse som er poenget. Jeg mener det er koblet helt klart til at hver enkelt har en plikt til å vurdere dette i hvert enkelt tilfelle. Og jeg mener ikke at man skal svekke den. Jeg mener at regelverket, slik som det er i dag, er en fornuftig avveining av muligheten til å følge opp og også fra vår side å kunne følge opp dette hele tiden. Det er full åpenhet på Stortinget om dette, og det skal det være.

Men jeg stilte spørsmål om når vi kommer ned på et slikt nivå som SV vil – hva er da økonomiske interesser? Det mener jeg er ganske legitimt, at da får man også diskutere en rekke andre interesser. Det observerer jeg at man ikke har lyst til å svare på, og det behøver vi ikke forfølge noe mer nå.

Men bare så det er sagt: Det skal være full åpenhet rundt alle interesser. Det er bare et spørsmål om hvor nivået går for at man skal drive kontroll. Og jeg har stor tillit til at hver enkelt av mine medrepresentanter vurderer dette ganske godt, selv når vi kommer under det nivået som faktisk kreves fra Stortingets side.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1

Sak nr. 2 [10:49:40]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om en gjennomgang av nasjonale tiltak for å nå ambisjonen om 1,5 graders oppvarming (Innst. 224 S (2015–2016), jf. Dokument 8:28 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Presidenten vil videre foreslå at det innenfor den fordelte taletid blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Første taler er representanten Tina Bru, som er sakens ordfører. Representanten er, så vidt presidenten kan se, ikke i salen. Vi går da videre til den neste på talerlisten, som er representanten Eva Kristin Hansen.

Eva Kristin Hansen (A) [10:51:02]: Først vil jeg presisere at jeg ikke stepper inn for saksordføreren. Men jeg kan si så mye som at denne saken handler om å nå ambisjonen om 1,5 grader oppvarming.

Mange som er bekymret for klimaendringene var veldig spente og urolige i forkant av klimatoppmøtet i Paris i desember i fjor. Til tross for de dystre rapportene som FNs klimapanel la fram i oppkjøringen, var det ikke sikkert at det tydelige faktagrunnlaget ville oppfattes. Men det gjorde åpenbart inntrykk, for avtalen i Paris ble faktisk ganske offensiv.

Paris-avtalen som ble framforhandlet er den første rettslig bindende klimaavtale med reell global deltakelse fra alle land. Avtalen er mer omfattende og mer ambisiøs enn mange så for seg. Den slår fast at landene skal arbeide for å begrense temperaturstigningen til 1,5 grader og har et mål om netto nullutslipp i andre halvdel av århundret.

I Arbeiderpartiet har vi tradisjon for å følge opp internasjonale konvensjoner. Vi står bak Paris-avtalen, men det er en lang vei å gå fra å ha en ambisiøs internasjonal avtale til at land faktisk setter seg de målene som må til, og ikke minst følger opp og gjennomfører kutt. For nå er det sånn i den virkelige verden at ord og tall på papir ikke betyr noen verdens ting hvis de ikke omsettes i handling.

Det haster! Klimaendringene er i gang og har store konsekvenser. Vi kjenner innholdet i rapporten fra FNs klimapanel, som forteller oss at klimaendringene skjer raskt. Vi kan forvente mer uvær, mer flom og mer nedbør. Matproduksjonen blir vanskeligere, både til havs og til lands. Det biologiske mangfoldet er truet. Som vi har diskutert utallige ganger i denne salen: Det er de aller fattigste landene som blir hardest rammet av klimaendringene, klimaendringer som vår del av verden har hovedansvaret for.

Stortinget vedtok i fjor at Norges klimagassutslipp skal reduseres med 40 pst. innen 2030, og at vi skal gjøre dette i fellesskap med EU. En sterk føring var at vi skulle få på

plass en avtale i løpet av 2016. Fra Arbeiderpartiets side støtter vi dette, men ikke ubetinget. Vi la til grunn at ting faktisk skulle begynne å skje i år, og at vi skulle få på plass en avtale. Nå vet vi at det blir ingen avtale i år. Klima- og miljøministeren har selv sagt at forhandlingene vil trekke ut i 2017, og ting kan vel tyde på at selv det blir vanskelig. EU har en del ting å holde på med om dagen, for å si det sånn.

Da må man spørre seg: Hva vil regjeringen gjøre når ting tar tid med EU? Vil den fortsette å vente på en avtale med EU før vi gjør ting igjen, eller vil regjeringen endre strategi og faktisk gjøre noe på egen kjøp? Svaret på det vet vi dessverre. Regjeringen ønsker å vente på EU. Det er litt forstemmende at statsråd Helgesen i brevet til komiteen skriver at regjeringen vil

«på egnet måte – etter at innsatsfordelingen er klar – legge frem for Stortinget resultatet av forhandlingene med EU og hvordan de norske klimamålene skal nås».

Da går årene uten at noen verdens ting skjer.

Stortinget har en rekke representantforslag til behandling som handler om at vi må ha en mer offensiv klimapolitikk her i landet. Vi kan etterspørre mål, ambisjoner og planer så mye vi vil, men det har nesten ingen hensikt fordi regjeringen ikke har tenkt å gjøre noen ting. Det er ikke sånn at vi ikke har nok målsettinger – det skorter ikke på dem – det er handlekraft vi mangler.

Arbeiderpartiet har ikke tenkt å vente på EU eller på regjeringen. Derfor har vi på egen kjøp fremmet over 40 konkrete forslag til hvordan vi kan føre en bedre klimapolitikk. Det er konkrete tiltak innenfor transport, industri, landbruk og skog, og tiltak for å få til en sirkulær økonomi. De forslagene skal behandles litt senere på våren, og jeg er spent på hvordan det går. Jeg tror at dette er måten vi, som ikke er fornøyd med den uthalingstaktikken regjeringen driver på med under mottoet «vente på EU», må legge opp arbeidet. Vi må produsere politikken selv. Så må jeg for ordens skyld anbefale innstillingen fra komiteen i denne saken.

Torhild Aarbergstøtten (H) [10:55:45]: Avtalen om nye målsettinger for å begrense den globale oppvarmingen som ble vedtatt i Paris i desember, var et gjennombrudd i de internasjonale klimaforhandlingene. Resultatet markerer et vannskille der 195 land nå har forpliktet seg til å bidra til at verden holder seg innenfor togradersmålet og strekker seg etter å begrense temperaturøkningen til 1,5 grader. Avtalen i Paris er den første avtalen siden Kyoto-protokollen i 1997. Ambisjonene i avtalen er store: Verdens land tar sikte på å bli klimanøytrale i løpet av andre halvdel av dette århundret. For å komme dit forplikter alle landene som ratifiserer avtalen seg til å ha ambisiøse mål for kutt av klimagassutslipp. Landene skal også jevnlig revidere og øke ambisjonsnivået og melde dette inn til FN. Denne globale avtalen er bakteppet for forslaget vi har til behandling her i dag.

Norge har under skiftende regjeringer vært en pådriver i de internasjonale klimaforhandlingene. Det er verd å minne om at den norske delegasjonen i Paris arbeidet for en mer forpliktende avtale enn det som ble vedtatt. Vi har

fått en avtale som setter tydelige mål og ambisjoner, men som legger ansvaret på det enkelte land. Norge skal ta sin del av det ansvaret, det er det ingen tvil om. Det er kanskje å forenkle en komplisert verden noe å hevde at dersom andre land førte en like offensiv klimapolitikk som Norge, ville vi vært på god vei til å oppfylle ambisjonene i avtalen. Det er likevel slik at Stortinget har vedtatt klimamål som er så ambisiøse at de langt på vei vil være i tråd med ambisjonsnivået i Paris-avtalen. Når det er sagt, vil jeg peke på at flertallet i innstillingen også understreker at Norges reviderte klimamål i framtiden må være i tråd med ambisjonene i avtalen.

Jeg tolker dette representantforslaget som et uttrykk for utålmodighet og høye ambisjoner. Det kan være bra med begge deler så lenge det balanseres av både klokskap og en dose realisme. Forslaget vi har til behandling i dag, er etter mitt syn prematurt, og det av flere grunner.

Forslagsstilleren ber regjeringen om å fremme en sak om hva 1,5 grader global oppvarming betyr for Norge. Det spørsmålet er det per i dag ikke mulig å gi et godt svar på. Ikke engang FNs klimapanel vet hva dette ambisjonsnivået innebærer. Såpass overraskende kan vi vel si at avtalen var på dette punktet. Derfor inneholder også avtaleteksten fra Paris et punkt om at FNs klimapanel i løpet av 2018 skal utarbeide en ny spesialrapport med utslippsbaner og konsekvenser av et slikt mål. Det er likevel ingen tvil om at et slikt mål vil kreve mye av verdens land. Første pekepinn om hva det vil kreve av Norge, får vi i klima- og miljøministerens redegjørelse til Stortinget senere i dag.

Det blir sagt til det kjedsommelige blant mine partifeller: Klimapolitikken er ikke et Norgesmesterskap, det krever globalt samarbeid. Når norsk klimapolitikk nå er så tett knyttet til internasjonale prosesser, og særlig til EU, må tiltakene vi skal vedta her hjemme, harmoniseres med det globale rammeverket. Norge er i dialog med EU om vår felles oppfyllelse av klimamålene, og vi er en pådriver for å styrke og forbedre de verktøyene vi allerede har. Vi har bl.a. inntatt en offensiv rolle for å gjøre EUs kvotesystem mer effektivt. Skal klimakrisen få en løsning, betinger det samarbeid mellom land. Det vil være helt nødvendig med fungerende kvotemarkeder som gjør at tiltakene kan settes inn der de er mest effektive.

Norge sitter ikke stille og venter på EU eller at Paris-avtalen skal begynne å virke, noe den ikke gjør før i 2020. Regjeringen og samarbeidspartiene fører en offensiv klimapolitikk. Norges innmeldte mål til Paris var blant de mest ambisiøse av alle lands mål. Under denne regjeringen er satsingen på klimateknologi rekordstor gjennom Fondet for klima, fornybar energi og energiomlegging. Vi er også i gang med en storstilt utbygging av kollektivtrafikk og jernbane for en mer klimavennlig transport. Vi forsterker det grønne skiftet i skipsfarten. Europas største vindpark bygges nå på Fosen. Vi har blant verdens mest rene kraftkrevende industri, og vi eksporterer fornybar energi og miljøteknologi i fast form gjennom vår metallindustri. Våre største fortrinn er den verdensledende miljøforskningen og våre fornybare ressurser, som gir oss et godt grunnlag for å være ambisiøse og bidrar til at vi skal kunne nå klimamålene våre, både nasjonalt og globalt.

Jeg imøteser redegjørelsen fra regjeringen om oppfølging av klimaavtalen og ser fram til den videre debatten.

Øyvind Korsberg (FrP) [11:00:58]: Jeg tror jeg vil starte mitt innlegg med å vise til Meld. St. 13 for 2014–2015, Ny utslippsforpliktelse for 2030 – en felles løsning med EU, og behandlingen av denne. Det har vært klart i lang tid at regjeringen skal komme tilbake til Stortinget når EU har gjort sin jobb, og fordelingen av byrder og innsats mellom landene er klar. Når EU har funnet sin løsning, vil det gi et forutsigbart og forpliktende rammeverk for å videreutvikle og ta nye steg for norsk klimapolitikk.

Det er grunn til å minne om Norges tilknytning til EU gjennom EØS-avtalen og at nær 80 pst. av norsk eksport går til EU. Jeg tror det er viktig for norsk næringsliv, norsk industri og ikke minst norske arbeidsplasser at Norges og EUs klimapolitikk samordnes i størst mulig grad, slik at man vet hva den andre parten kommer til å gjøre, for å tilpasse norsk næringsliv det som kommer. Det er viktig at Norge ikke innfører en klimapolitikk som bidrar til tap av norsk industrivirksomhet og arbeidsplasser, som også kan føre til karbonlekkasje med påfølgende globale utslipp.

Når det er sagt, er jeg skuffet og også overrasket over at Arbeiderpartiet er med på den mindretallsmerkningen som sier at man ikke skal vente på EUs avklaring. Det er nye, klare toner fra Arbeiderpartiet, som avviker fra behandlingen av Meld. St. 13 for 2014–2015, som vi behandlet for et knapt år siden her i stortingssalen.

Når det er sagt, var det ikke slik at denne regjeringen kom til dekket bord i klimapolitikken. Fasiten etter åtte år med rød-grønn regjering var et gap opp til klimamålene på 8 millioner tonn. Da er det heldigvis slik at denne regjeringen, med god hjelp fra våre støttepartier, er i ferd med å tette dette gapet. Det er også slik at denne regjeringen satser på utvikling av ny klimateknologi og utbygging av kollektivtrafikk og jernbane. Og for første gang har transportetatene på oppdrag fra regjeringen utarbeidet en klimastrategi som en del av grunnlaget for Nasjonal transportplan.

Det er også grunn til å nevne en del tiltak som ligger inne i 2016-budsjettet, som 5 mrd. kr til klima- og energifondet – med det nye innskuddet blir fondet på nesten 68 mrd. kr, noe som er nærmere 18 mrd. kr mer enn ambisjonen fra klimaforliket. Regjeringen har også forsterket det grønne skiftet i skipsfarten med 40 mill. kr til å satse på ny teknologi og miljøvennlige løsninger gjennom Innovasjon Norge. Likeledes har det vært en storsatsing på transportsektoren under Enova, som har lansert en rekke støtteprogrammer til energi- og klimatiltak i transportsektoren både på land og til vanns, f.eks. ladestrøm til skip og hurtigladdestasjoner for elbiler. I tillegg er det kommet 20 mill. kr til pilotordning for biogassanlegg, som skal brukes til støtte til anlegg som tester ut ny teknologi for å lage biogass basert på andre råstoffer enn avfall, som f.eks. husdyrgjødsel. Man har også startet å inngå bymiljøavtaler, der man har lagt betydelige midler i potten.

Dette var noen eksempler, og det finnes langt flere på hva denne regjeringen har gjort, også når det gjelder å

bruke penger til å utvikle fornybar energi i utviklingsland i 2016 – nærmere 500 mill. kr.

Så regjeringen leverer på en rekke områder selv om ikke EU gjør jobben sin, og det kommer regjeringen også til å gjøre i tiden framover – med god hjelp og med god drakraft fra Kristelig Folkeparti og Venstre.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [11:06:01]: Vi skal senere i dag få en viktig redegjørelse fra klima- og miljøministeren om oppfølginga av Paris-avtalen.

Vi har denne våren på vårt bord en rekke representantforslag som omhandler det samme – noen er mer helhetlige enn andre – altså ulike deler av klimapolitikken. I det foreliggende forslaget fra representanten Hansson blir det bedt om at regjeringa skal følge opp ambisjonen om maks 1,5 graders global oppvarming, og at det fremmes en sak om dette.

Jeg deler representanten Hanssons utålmodighet, men jeg synes likevel det er positivt at vi nå omsider har en handlingsvilje fra et på det nærmeste samlet storting. Det forventes av folket rundt oss, og det forventes av dem som ikke lar sin stemme høres så ofte, men som likevel er blant dem som rammes hardest av klimaendringene, nemlig verdens fattigste – som er avhengig av avlinger som slår feil på grunn av tørke eller endringer i regntider – at vi bruker energien på å stå sammen om handling. Vi må legge bort det politiske spillet og konsentrere oss om handling.

Regjeringa og samarbeidspartiene fører en offensiv klimapolitikk, og Norges innmeldte mål til forhandlingene i Paris var blant de mest offensive og ambisiøse. Men ingen kan hvile på midlertidige laurbær – vi kan anerkjenne at vi har begynt på en viktig jobb sammen, men være ærlige på at vi ikke har mer enn så vidt begynt, og vi kom i gang altfor sent.

Ambisjonsnivået er nødt til å øke, og det legges også opp til det i Paris-avtalen. Det er denne dynamikken i avtaleteksten som gir grunn til mest håp.

Dyptgripende endringer som vi til dels er enige om, men til dels ikke har sett rekkevidden av, må gjøres. Vi må være utålmodige, men vi må likevel ta oss tid til å følge den framdriften vi har bestemt oss for sammen med EU. Det er bakgrunnen for at vi i dag stemmer for at dette forslaget vedlegges protokollen, og jeg imøteser med forventning den redegjørelsen vi skal få senere i dag.

Marit Arnstad (Sp) [11:08:53]: Dagens innstilling er en av flere saker der vi kommer i nærheten av å begynne å diskutere hva en oppfølging av klimaavtalen i Paris vil innebære, men der vi egentlig ikke kommer inn i en ordentlig drøfting. Derfor ser Senterpartiet også fram til statsrådens redegjørelse senere i dag. For foreløpig blir denne type debatter liksom tilløp uten hopp, at vi på en måte ikke klarer å gå inn i de viktige områdene som vi må drøfte, og de målsettingene som vi også må drøfte.

Senterpartiet mener, som det framgår av innstillingen, at det burde ha vært mulig for områdene utenfor kvotepliktig sektor å sette noen mål før en kommer tilbake med et ferdig forhandlet resultat innad i EU. Vårt anliggende i den sammenheng er at om vi setter oss mål, kan vi også revidere

re dem og justere dem dersom de endelige avtalene til EU skulle tilsi det. Men problemet med å vente til 2018 eller 2019 synes jeg er svært stort. Det skaper uforutsigbarhet både for næringslivet, for forvaltningen og for det politiske miljøet.

Spørsmålene som en jo må stille seg, er: Hvordan ser regjeringen på dialogen med EU? Hvilken kontakt har regjeringen med de enkeltlandene som nå drøfter egne målsettinger, og som drøfter ikke bare togradersmålet, men også 1,5-gradersmål? Hvordan ser en på mulighetene for å kunne stramme inn antallet kvoter innenfor EU-systemet? Hva har en konkret vært i dialog med EU om på det punktet?

Det å kunne gå lenger og komme i gang med drøftingene iallfall for de sektorene som er utenfor kvotepliktig sektor, er nødvendig nettopp for å skape mer forutsigbarhet for næringsliv, forvaltning og politikk. Mange av disse sektorene venter på – noen av dem kanskje også i litt skrekkblandet spenning – i hvilken retning dette vil gå.

På transportsektoren er det slik at Stortinget i flere tilfeller kommer regjeringen i forkjøpet og gjør vedtak i enkeltsaker som angår transportsektoren, bl.a. når det gjelder ferjer og utslipp, og også når det gjelder nærskipstransporten.

Innenfor jordbruket, som jo arbeider aktivt med klimaproblematikken, og som er opptatt av at en er forvaltere av fotosyntesen – og det er helt riktig – lur en på om avgifter skal bli det eneste svaret på klimautfordringene, noe som ville ha vært svært ødeleggende.

Innenfor transportsektoren viser regjeringen stadig vekk til at de satser mer enn noen tidligere. Sannheten er at regjeringen følger opp den nasjonale transportplanen som ble vedtatt i 2013. Sannheten er at jernbaneinvesteringene nå ligger under det som var nivået i 2014-budsjettet. Og sannheten er at spørsmålet om elektrifisering er et av de mest uklare signalene som blir gitt fra denne regjeringen. Har en tenkt å bruke midler og innsats på noe av det som kan være et virkelig godt klimatiltak innenfor jernbanen, nemlig å elektrifisere de strekningene i Norge som fortsatt ikke er elektrifisert?

Innen fornybar energi håper vi at vi i energimeldingen som kommer, skal få noe mer svar utover de enkeltsakene som vi har diskutert som angår elektrifisering av plattformen eller grønne datasentre, at vi skal få noe mer overordnede svar og litt mer overordnet strategi for hvordan regjeringen tenker seg både å øke produksjonen av fornybar energi og også å øke anvendelsen av de fornybare energiressursene i Norge.

Jeg er for så vidt enig med representanten Andersen Eide i at en må legge vekk det politiske spillet, men mengden av Dokument 8-forslag på dette området tyder også på en frustrasjon i Stortinget over manglende muligheter til å kunne diskutere klimapolitikken i sin helhet. Det er på tide at en også får noe håndfast å drøfte. Regjeringen kan ikke la Stortinget vente til 2019 med å drøfte oppfølgingen av klimaavtalen i Paris.

Ola Elvestuen (V) [11:13:25] (komiteens leder): Det kommer stadig nye nyheter som understreker alvoret i den

globale oppvarmingen som vi står overfor. Nå er det omfattende bleking av korallrev verden over. For noen dager siden var det nyheten om at isutbredelsen i Arktis – i år igjen – er mindre enn noen gang registrert.

Da er det positivt at vi fikk en klimaavtale i Paris som er mer ambisøs enn de fleste hadde forventet, og at det er en forpliktelse som omfatter så godt som alle land i verden. Og det er to ting: En skal ha en målsetting om at en skal vesentlig under 2 grader og strekke seg mot 1,5 grader, og en skal ha en oppdatering av avtalen jevnlig.

Så er det viktig å understreke at det vi har levert inn i Paris-avtalen, er ikke en målsetting om 40 pst. reduksjon, det er en forpliktelse til 40 pst. reduksjon, og det situasjonen tilsier, er at vi må sette i gang med handling nå. Vi har også klimaforliket, som sier at vi skal ned på 47 millioner tonn innen 2020. Det er en målsetting som i hvert fall for Venstre i det samarbeidet vi har med regjeringen også inn mot budsjettet, ligger til grunn. Vi gjør mye mer enn det som er gjort tidligere, men det er klart at det skulle også egentlig bare mangle.

Dette gjelder særlig innenfor transportsektoren, enten det er satsing på nullutslipp, det er å gjøre det enklere å få inn biodrivstoff, det er å stille krav til offentlige kjøretøy, eller det er å få på plass en ladeinfrastruktur, en hydrogen-satsing og å få mer miljøvennlige offentlige anbud. Dette må forsterkes år for år. Vi vet allerede nå i stor grad hva som må til for å nå forpliktelsen på 40 pst. reduksjon innen 2030. Da må så godt som alle privatbiler som selges i 2025, være nullutslippsbiler, og tungtransporten må være fossilfri innen 2030. Da må vi sette i gang politikken for å nå det allerede nå.

Når det gjelder målsettingen om å strekke oss mot 1,5 grader, krever det mye mer av verden enn å ha et mål på 2 grader. Det innebærer at vi må ha globale negative utslipp 10–20 år tidligere enn det som ligger i et 2-graders-scenario, noe som vil si at med en målsetting ned mot 1,5 grader må vi ha en mye sterkere satsing internasjonalt på karbonfangst og -lagring.

Det er viktig at vi har en god systematikk i den jobben som vi skal gjøre framover. Vi har klimaforliket, som Norge skal oppnå. Nå får vi en ny oppdatering av hvordan vi ligger an, fra Miljødirektoratet i juni, som et grunnlag for hva som må gjøres også inn mot budsjettet for neste år. Så har vi Paris-avtalens forpliktelse som vi skal nå sammen med EU. Og vi skal også legge fram ny forpliktelse med en forsterket satsing fram mot 2020.

Fra Venstres side er vi enig i at det er forskjell på den forpliktelsen vi har sammen med EU, og det at vi kan ha egne målsettinger i tillegg. Det er flere land i EU som har egne målsettinger som strekker seg lenger enn den felles forpliktelsen, og også Norge bør se for seg at vi har en egen målsetting som omfatter både kvotepliktig og ikke-kvotepliktig sektor.

Men vi har mer enn nok av mål – det er ingen grunn til, med de vedtak som vi har, å vente med å handle. Vi har tunge målsettinger med klimaforliket. Nå må vi ha et systematisk arbeid framover. Jeg ser fram til den redegjørelsen som statsråden skal gi nå senere i dag. Vi må få på plass en avtale og en gjennomgang og jobbe med det som er for-

pliktelser med EU. Så må vi ha et systematisk arbeid for hvordan vi skal forsterke denne, sånn at vi får på plass en politikk som gir den forutsigbarheten og det trykket som kreves for å nå målene fram mot 2030 og senere videre mot 2050.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:18:42]: Beskjeden fra Paris og klimatoppmøtet der var klokkeklar: Det haster med å komme i gang med klimakuttene. De må ikke skyves på til senere, og alle land i verden må komme tilbake med mer ambisiøse mål og handling enn det som til nå er presentert.

I kontrast til dette står utsagnene til representantene fra Høyre og Fremskrittspartiet nærmest som utsagn fra Komiske Ali, for man kan ikke skyve på utslippskuttene til senere, og det er ikke sånn at de norske målsettingene som foreligger, er ambisiøse, hvis man ser dem i forhold til hva det er vi har satt oss fore å oppnå.

La meg gå gjennom dette punkt for punkt. Fra klimatoppmøtet i Paris kom det en rekke helt konkrete målsettinger. Det ene er at man må oppdatere målsettingene sine, og der har svaret fra regjeringen til nå vært: Vi skyver på å oppdatere målsettingene våre fram mot 2020 fordi det er da EU kommer til å gjøre akkurat det. Vi har fra Paris fått beskjed om å sørge for å kutte så mye som mulig før 2020 fordi det er det som gjør det lettere å stoppe farlige klimaendringer og å øke ambisjonene fram mot 2030. Regjeringens svar er at vi ikke kommer til, og ikke ligger an til, å nå målene for 2020. Og det er ikke kommet noen vesentlige forslag fra regjeringens side for å kutte klimautslippene i Norge. På Paris-toppmøtet ble det sagt: øk satsingen på fornybar energi i utviklingsland. Etter at Vidar Helgesen overtok som statsråd, har Norge kuttet to tredjedeler av støtten til fornybar energi i utviklingsland. Slett overskuddskvotene fra den første Kyoto-perioden, står det i klimaavtalen. Svaret fra regjeringen er: Vi vil ikke slette overskuddskvotene fra den første delen av Kyoto-avtalen.

Regjeringen har avskaffet de nasjonale klimamålene og sagt at vi vil gjennomføre dem utelukkende i samarbeid med EU fram mot 2030. Alle disse tingene, pluss det faktum at man fra regjeringens side fortsetter med en oljepolitikk der en nekter å ta inn over seg at vi er nødt til å redusere oljeutvinningen i verden om vi skal klare å stoppe de farlige klimaendringene, gjør at summa summarum står regjeringens klimapolitikk til stryk.

Så sier Øyvind Korsberg det regjeringen har sagt i tre år nå snart, nemlig at man kom ikke til dekket bord. Selv sagt kom ikke regjeringen til dekket bord. Regjeringen kom midt i klimadugnaden, og det er bare Høyre-folk og FrP-ere som tror at man kan sette seg til bords midt under en dugnad og vente på å bli servert istedenfor å brette opp ermene og jobbe på.

Det er helt nødvendig at vi sørger for å komme med flere nye grep i klimapolitikken i Norge. Derfor har vi fra SVs side lagt fram en rekke forslag. Jeg slutter meg helt til det Marit Arnstad sa, at grunnen til at det kommer mange klimaforslag fra opposisjonspartiene, er nettopp mangelen på klimainitiativ fra regjeringens side.

De fem punktene som vi mener må ha bred tilslutning,

og som vi forventer at regjeringen leverer på, er: Vi må ha en plan for å fase ut all fossil energibruk i Norge – vi må ta kraften i Norge i bruk, vi må gjennomføre energieffektivisering i Norge og sørge for å kvitte oss med den fossile energibruken. Vi må sørge for å skrinlegge planene om nye rullebaner på flyplassene våre, på Gardermoen og Flesland, og istedenfor sørge for utbygging av lyn-tog. Vi må føre en avgiftspolitikk som sikrer at ni av ti nye biler i 2020 må være nullutslippsbiler, og at alle nye biler er nullutslippsbiler i 2025. Vi må sørge for å støtte opp under industrien som ønsker å gå i spiss når det gjelder å ta nullutslippsteknologi i bruk – støtte TiZir i Tyssedal, som ønsker å bruke hydrogen som reduksjonsmiddel istedenfor å bruke kull, som i dag. Vi er nødt til å slutte med tilde-ling av nye oljelisenser i en tid der vi vet at verden trenger mindre olje, ikke mer.

Det handler rett og slett om at vi er nødt til å få opp tempoet på reduksjonene i klimautslippene våre i Norge, og det har vi altså ikke sett noe særlig til under denne regjeringen. Det er bare nullutslipp som er godt nok. Derfor tar jeg også opp de forslagene som vi og Miljøpartiet De Grønne her står sammen om.

Presidenten: Representanten Heikki Eidsvoll Holmås har tatt opp de forslagene han refererte til.

Rasmus Hansson (MDG) [11:24:04]: I februar var altså kloden 1,35 grader varmere enn snittet mellom 1951 og 1980. Det kaller forskerne sjokkerende og en klimapolitisk nødsituasjon. Men måneden før, i januar, varslet statsråd Helgesen at han ikke kunne love utslippskutt i Norge i denne stortingsperioden. Dermed melder statsråd Helgesen seg inn i den uendelige rekken av norske klima- og miljøstatsråder som ikke sikrer utslippsreduksjoner, og ikke vil love dem på et konkret tidsrom. Alle i denne salen vet at forrige regjering var akkurat like handlingslammet i disse spørsmålene som den sittende regjeringen. Forslagene som vi fremmer her i dag, er altså et forsøk på å gjøre noe med den handlingslammelsen basert på det faktum at regjeringen har signert en avtale som er enormt ambisiøs for å kutte klimagassutslipp, og man må da forvente at det følges opp med handling.

Men jeg er oppriktig talt usikker på om den norske regjering har skjønt hva de signerte på i Paris. For hvis det skal være realistisk å ha som reell ambisjon å begrense den globale oppvarmingen til 1,5 grader, vet vi jo – vi trenger ikke noen utredninger, vi vet – at ambisjonsnivået i klimapolitikken må dobles sammenlignet med det som er nødvendig for å nå togradersmålet, som vi allerede ligger langt etter å bidra til, særlig i Norge. Det betyr først og fremst én ting – og det er det motsatte av det statsråd Helgesen leverer oss – nemlig at klimautslippskutt ikke kan utsettes. Vi har ikke bruk for langsiktig retorikk om at dette skal skje en annen gang. Det Norge må gjøre, er det byrådet i Oslo og bystyret i Trondheim gjør: fastsette konkrete utslippsmål for hvor mange tonn vi skal slippe ut om 5, om 10, om 15 år. I Oslo er målet 50 pst. utslippskutt i 2020 og 95 pst. i 2030, og det gjelder altså for Oslo. Jeg håper at regjeringen har lagt merke til denne typen målsettinger og vil sam-

arbeide med Oslo, Trondheim og andre byer for å oppnå dem.

De forslagene som Miljøpartiet De Grønne og SV fremmer her, er etter mine begreper enkle og opplagte. Vi ber regjeringen fremme en sak om hvordan de har tenkt å gjennomføre det de har skrevet under på i Paris, og det er temmelig oppsiktsvekkende å høre representanten Aarbergsbotten si at det går ikke. Hva er da vitsen med å skrive under på en avtale? Hva er vitsen med å vente på å prøve å finne ut hva en sånn avtale innebærer? Vi ber regjeringen komme tilbake med et oppdatert norsk klimamål som er i tråd med det 1,5-gradersmålet som regjeringen selv har skrevet under på. Hva er det som er så oppsiktsvekkende med det? Hvorfor i all verden kan man ikke gjøre det? Vi ber regjeringen ta initiativ til en øking av nedtrappingstakten for kvotetaket i EUs kvotesystem, sånn at det samsvarer med en utslippsbane i tråd med 1,5-gradersmålet. Hva er det som er så oppsiktsvekkende med det? Det er absolutt innlysende og uomgjengelig nødvendig å gjøre akkurat det, så hvorfor vente?

Land som Tyskland, Portugal, Østerrike og Luxembourg har allerede på et ministermøte i mars 2016 gått inn for å skjerpe målsettingene for 2030 som en følge av Paris-avtalen. Norge har sendt brev til EUs kommissær for klima med henstilling om at EUs kvotesystem er i tråd med de overordnede klimamålene, og det er jo flott. Men støtter statsråden initiativet fra disse landene om å skjerpe målsettingene for 2030? Det er vanskelig å vite.

Det vi står overfor nå, er bare enda en omdreining av det som er norsk klimapolitikks helt utrolige situasjon, nemlig en uendelig serie av løfter og avtaler om alt vi skal kutte i framtida, og en helt fabelaktig mangel på vilje til å forklare Stortinget og folket hvordan man skal gjøre det nå. Essensen av klimaavtalen fra Paris er én ting, nemlig mye større hastverk enn noen gang før, og derfor ser jeg nå veldig fram til hva statsråden under denne saken og under neste sak har å si om hvordan dette faktisk skal skje. Og så beklager jeg at stortingsflertallet ikke har kunnet støtte våre forslag, men jeg noterer meg at mange peker i samme retning som oss.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Vidar Helgesen [11:29:20]: Den nye klimaavtalen som vi fikk i Paris før jul, er et vendepunkt i det internasjonale klimaarbeidet. Senere i dag skal jeg, som det er blitt nevnt, redegjøre for hvordan regjeringen planlegger å følge opp avtalen.

Det overordnede målet i Paris-avtalen er skjerpet sammenlignet med Cancun-avtalen fra 2010, da verden ble enig om togradersmålet. Formålet med Paris-avtalen er at global temperaturstigning skal holdes godt under 2 grader, og at alle land skal arbeide for at temperaturen ikke overstiger 1,5 grader. Dette er et svært ambisiøst mål. Det går mye lenger enn tidligere avtaler, og derfor har klimaforskerne begrenset kunnskap om hva dette målet vil innebære i praksis. Femte hovedrapport fra FNs klimapanel gir oss lite grunnlag for å vurdere hva slags tiltak som er nødven-

dig for å begrense global temperaturøkning til 1,5 grader. Det er derfor Paris-avtalen inviterer FNs klimapanel til å legge frem en ny spesialrapport i løpet av 2018. Det etterlyses fra verdens stater mer kunnskap om både konsekvenser og utslippsbaner knyttet til en temperaturøkning ned mot 1,5 grader. Det som i alle fall er klart, er at det vil kreve mye av alle land dersom verden skal nå togradersmålet og bevege seg mot 1,5 grader.

Den nye klimaavtalen vil naturligvis få betydning også for Norge. Forutsatt at Stortinget ratifiserer avtalen, vil Norge, på lik linje med alle andre land, måtte bidra til avtalens overordnede formål om å begrense den globale oppvarmingen til godt under 2 grader, og arbeide for å begrense oppvarmingen til 1,5 grader. Norge vil videre være forpliktet til å kommunisere nasjonalt satte klimabidrag hvert femte år fra og med 2020, etter kriteriene skissert i avtalen.

Regjeringen er i dialog med EU om felles oppfyllelse av klimamålene for 2030. Gjennom avtalen med EU om felles oppfyllelse vil vi gjennom innsatsfordelingen, som skal gjelde for perioden 2021–2030, få et ambisiøst mål for kutt i sektorene som ikke omfattes av kvotesystemet. Vi mener at felles oppfyllelse med EU legger til rette for en mer effektiv klimapolitikk enn om Norge skulle handle alene. Både Norge og EU har som utgangspunkt at gjennomføring av klimapolitikk må ses som ledd i en langsiktig omstilling til lavutslippssamfunnet. Sammen med EU kan vi gi mer forutsigbare rammevilkår for norske bedrifter og skape et grunnlag for å utvikle mer klimavennlig teknologi og andre løsninger i fellesskap. Det var et bredt stortingsflertall som stilte seg bak EU-løsningen da den var til behandling i fjor.

Stortinget har vært kjent med tidsløpet for EU-prosessen gjennom behandlingen av Meld. St. 13 for 2014–2015 om ny utslippsforpliktelse fra våren 2015. I innstillingen til den meldingen anmodes regjeringen om å komme tilbake til Stortinget med en sak etter at innsatsfordelingen er klar, som beskriver hvordan regjeringen vil arbeide for å nå disse målene.

Verken vi eller EU-landene kan nå si med sikkerhet hva som blir 2030-målet for kutt i ikke-kvotepliktige sektorer, og i hvilket omfang landene vil kunne samarbeide i Europa om å oppfylle disse målene. I tråd med tidligere stortingsvedtak vil regjeringen – etter at innsatsfordelingen er klar – legge frem resultatet av forhandlingene med EU og hvordan de norske klimamålene skal nås.

Som representanten Hansson påpeker, haster det med å redusere klimagassutslippene. Derfor styrker regjeringen og samarbeidspartiene klimapolitikken nasjonalt, både med tanke på 2020-målene og for å omstille Norge til et lavutslippssamfunn.

For å nevne noe: Vi forsterker klimaforliket. Vi har en historisk sterk satsing på jernbane, belønningsordning for kollektivtransport og gang- og sykkelveier. Vi har en historisk satsing på grønn skipsfart. Vi har økt satsingen på utviklingen av en ny klima- og miljøteknologi gjennom Enova og Innovasjon Norges miljøteknologiordning. Vi har lagt frem et offensivt forslag til lov om offentlige anskaffelser, som skal ta i bruk potensialet som de

462 mrd. kr i offentlige innkjøp årlig innebærer. Vi kommer tilbake til Stortinget snart med en sak om oppfølgingen av vedtak om Fornybar AS. Vi har i arbeid en stortingsmelding om sirkulær økonomi. Vi har et utvalg etablert for å komme med forslag til en strategi for grønn konkurransekraft. Vi arbeider med en ny stortingsmelding om industriens rammevilkår, som også skal bidra til å ruste norsk industri til å håndtere de store endringene som er i gang. Vi skal snart legge frem en ny energimelding. Vi arbeider med en ny bioøkonomistrategi.

Den globale omstillingen til lavutslippssamfunnet er allerede i gang. Regjeringens mål er at Norge skal være i frontlinjen for grønn innovasjon, grønne investeringer, grønn teknologi og grønn konkurransekraft. Klimautfordringen må møtes med en aktiv bruk av virkemidler. Vi må utnytte virkemidlene vi har, til å utløse den innovasjonen som trengs for en bedre og mer offensiv klimapolitikk, og jeg ser frem til å samarbeide med alle partier på Stortinget i det videre arbeidet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Eva Kristin Hansen (A) [11:34:31]: Jeg hørte av slutten på innlegget til statsråden at han prøvde å ramse opp alt det regjeringen har gjort. Jeg må bare si at jeg er ikke så mektig imponert. Men jeg har lyst til å spenne forventningene litt til den redegjørelsen som kommer etterpå, for jeg antar at han holder igjen litt i denne debatten fordi han skal presentere mye i neste sak, i redegjørelsen sin, og at han der kommer til å legge fram en rekke nye tiltak og grep som regjeringen har tenkt å ta i forbindelse med oppfølgingen av Paris-avtalen. Som han sier selv: Det haster med å få ting gjort. Så det jeg egentlig lurer på, er om statsråden kan gi oss en aldri så liten teaser, en liten oppvarming på hva vi kan forvente i redegjørelsen. Kunne han i hvert fall f.eks. gi oss de fem viktigste grepene regjeringen skal gjøre nå for oppfølging av Paris-avtalen? Og hvis han ikke klarer å komme med fem, kan han i hvert fall gi oss tre konkrete ting han har tenkt å gjøre?

Statsråd Vidar Helgesen [11:35:22]: Jeg antar at representanten Hansen er klar over prinsippene for kommunikasjon mellom storting og regjering, og når man gjør bruk av redegjørelser, er det ikke der en regjering kommer med ny politikk. Det skjer i budsjetter, det skjer ved andre initiativer. Men når representanten ba om fem tiltak, så har vi faktisk fem satsingsområder som lå i stortingsmeldingen fra i fjor, der vi styrker klimainnsatsen. Det er ikke nødvendig å legge til nye satsingsområder. Vi har satsingsområder, det er de satsingsområdene vi skjerper innsatsen på, og det er altså veldig viktig å sikre forutsigbarhet i signaler. Derfor er jeg overrasket over at Arbeiderpartiet nå ser ut til å nøle litt, eller fravike litt – jeg skal ikke bruke vingle-ordet – når det gjelder hvordan man skal håndtere den viktige prosessen vår med EU.

Eva Kristin Hansen (A) [11:36:23]: Ikke at jeg bruker å bli fornærmet, men nå har jeg sittet på Stortinget i ti år, så jeg vet jo hvordan prosessene foregår mellom storting og

regjering, og jeg registrerer at statsråden mener at det kun er gjennom budsjettene man fremmer politikk på klimaområdene. Da må jeg si at jeg blir bekymret. Jeg mener at man kan forvente både gjennom redegjørelser og gjennom stortingsmeldinger at man faktisk fremmer politikk for en ambisiøs klimapolitikk. Sann som jeg ser det, har ikke denne regjeringen kommet med et eneste nytt grep for en god klimapolitikk. Det er lite som har kommet fra denne regjeringen, så jeg har lyst til å spørre statsråden igjen: Kan vi komme med noen forventninger til energimeldingen da? Hvilke nye grep kan vi forvente der?

Statsråd Vidar Helgesen [11:36:59]: Jeg skal verken foregripe energimeldingen tidsmessig eller begi meg inn på ansvarsområdet til min kollega olje- og energiministeren. Men la meg bare nevne ett eksempel, som vi har på et meget viktig klimatiltak, som vi har lansert i år. Vi har lagt fram et nytt forslag til lov om offentlige anskaffelser. Der sier vi at offentlige etater, som kjøper for 462 mrd. kr i året, skal innrette sin innkjøpspraksis slik at den fremmer klima- og miljøvennlige løsninger. Og vi gjør ikke bare det, vi gjeninnfører noe som den rød-grønne regjeringen tok ut, vi gjeninnfører retten til å klage til klageorganet for offentlige anskaffelser – vi gjeninnfører muligheten til å prøve dette rettslig, som de rød-grønne tok ut. Det er meget viktig, det etterlyses fra næringslivet, og det etterlyses fra alle dem som er opptatt av å stimulere den klima- og miljøteknologien som er helt avgjørende i det grønne skiftet.

Ola Elvestuen (V) [11:38:10]: Statsråden nevnte mange tiltak som nå gjennomføres, og felles for, om ikke alle, men nesten alle, er vel at de er kommet i stand via budsjettforlik og ikke ved framleggelse av budsjett. Og det er jo Venstre som har stått bak så godt som alle, vil jeg tro.

Men Paris-avtalens viktigste poeng er jo at man må sette i gang med handling nå. Og som det er referert til tidligere, må vi ha handling og også forsterke den klimapolitikken vi har, fram mot 2020. Vi har, som statsråden nevnte, forsterket klimaforliket når det gjelder å komme med flere tiltak, men det viktigste med klimaforliket er jo en målsetting om at vi skal ned på 47 mill. tonn i 2020. Da blir mitt spørsmål til statsråden: Er statsråden enig i at målet og det vi skal få til, er at vi skal ned på 47 mill. tonn, og ikke bare forlenge tiltaksrekken?

Statsråd Vidar Helgesen [11:39:12]: La meg først understreke at jeg er opptatt av å si – og jeg sa – at det er regjeringen og samarbeidspartiene som står samlet om hovedtrekkene i klimapolitikken. Og når jeg snakker om «vi», er det selvsagt det store «vi» som jeg snakker om. Vi er opptatt av at vi må ha en mer ambisiøs innsats for å forsøke å nå 2020-målene, men det er også slik at vi overtok et gap som vi fikk kartlagt gjennom vår bestilling til Miljødirektoratet, som gjør at det er veldig krevende. Men det gir altså ingen grunn til å sitte stille. Det er derfor vi gjennomfører store satsinger, det er derfor vi har bestilt en klimastrategi for nasjonal transportplan, det er derfor vi har gjort store grep innenfor grønn skipsfart for å få lavutslippsteknologi

raskere inn der, og en rekke andre tiltak. Vi venter ikke, vi venter verken på EU eller andre ting når det gjelder å gjennomføre og forsterke klimaforliket i godt samarbeid med samarbeidspartiene.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:40:26]: Regjeringen må tåle å bli målt på resultatene av politikken sin, ikke hvor mange planer og strategier de evner å produsere. Akkurat per dags dato er det ugjenkallelig sånn at regjeringen ikke ligger an til å nå 2020-målene innen 2030-engang. Jeg vil også gå i rette med det som statsråden sier om at det gjensto et gap – ja, selvfølgelig gjenstår det et gap når man kommer midt i klimadugnaden. Den regjeringen som jeg var en del av, hadde redusert gapet med omtrent 6 millioner tonn fra 2007 og fram til høyreregjeringen overtok. Da gjensto det 8 millioner tonn. Men det gapet lar seg gjøre å tette, men så langt har vi ikke sett noe av det fra regjeringens side.

Men jeg vil stille et spørsmål om nullutslipp. Det er bra at regjeringen sier at man skal ha miljøkrav, men vil staten stille krav om at alle offentlige innkjøp av transporttjenester skal være nullutslipp?

Statsråd Vidar Helgesen [11:41:34]: Per i dag er vi ikke der at det er praktikabelt å stille krav om at alle offentlige innkjøp av transporttjenester skal være nullutslipp, men lavutslipp er en viktig vei til nullutslipp. Vi er helt avhengige av at teknologiutviklingen muliggjør gode og praktiske løsninger, og vi ser en rivende teknologiutvikling som jeg har stor tiltro til. Det er nettopp derfor satsing på og styrking av klimateknologiforskning – enten det er gjennom Enova eller gjennom Innovasjon Norge eller gjennom generell forskningsinnsats som regjeringen har styrket kraftig, og som møtes med sterk forskningsinnsatsøkning fra private bedrifter – er helt avgjørende å få til, slik at vi kan nå målene om lavutslipp, og etter hvert nullutslipp, fra transportsektoren.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:42:25]: Det var iallfall delvis et oppløftende svar på spørsmålet mitt. Slik som lov om offentlige anskaffelser foreligger i dag, synes jeg det er bra at alle etater skal stille miljøkrav. Men litt av problemet her er jo at man kan slippe unna med ganske softe miljøkrav. Hvis vi ser på hva Posten og ASKO er i stand til å levere, sier de veldig tydelig at innen 2020 skal de være i stand til å ha nullutslippskjøretøyer, nullutslippsteknologi eller nullutslippsdrivstoff.

Spørsmålet er: Hvis private aktører klarer å levere når det gjelder nullutslippsdrivstoff og nullutslippsteknologi, hvorfor skal staten da komme som en sinke etterpå, istedenfor å gå foran som et godt eksempel? Når vi gjennomfører lov om offentlige anskaffelser og de endringene som foreligger der, bør ikke det offentlige da stille tydelige krav om at hvis nullutslipp er mulig, er det nullutslipp det blir?

Statsråd Vidar Helgesen [11:43:30]: Jeg tror at en av grunnene til at det offentlige av og til henger etter, er at kravene til offentlige innkjøp har vært for slappe, og bl.a. at den rød-grønne regjeringen fjernet adgangen for kon-

kurrenter til å klage slappe miljøkrav inn for KOFA og forfølge det rettslig.

Jeg tror det er viktig at vi er veldig tydelige. Det er ganske klart i diskusjonen som har vært om offentlige anskaffelser, at det ikke minst er fra næringslivet og fra privat sektor at kravene om at det offentlige skal gjøre bruk av denne muligheten, kommer. Det er derfor vi nå sier til offentlige etater at de må gjøre bruk av den. Og vi nøyer oss ikke med en lovformulering, vi ser at her kreves det kompetanseheving. Det er mange offentlige innkjøpere, enten de sitter på statlig, fylkeskommunalt eller kommunalt nivå, som ikke vet nok om hvordan man gjør dette. Der kan vi faktisk lære av privat sektor. Denne regjeringen er veldig overbevist om at samspill med privat sektor og å trekke lærdom fra privat sektor er en god ting i klimapolitikken.

Rasmus Hansson (MDG) [11:44:40]: Det eneste som til sjuende og sist spiller en rolle for klimautviklingen, er hvor mange CO₂-ekvivalenter vi slipper ut i atmosfæren.

Derfor er det viktig å vite hva som er det konkrete resultatet av den politikken som statsråden ramser opp, i form av norske CO₂-utslipp. Statsråden ramser opp en rekke tiltak, som statsråder før ham har gjort, men han forteller oss ikke hva som er den konkrete utslippseffekten av disse tiltakene. Han ramser heller ikke opp de tiltakene som virker motsatt vei – fergefri E39, stor utvidelse av E18, sterkt økende flytrafikk osv. – og hva utslippskonsekvensene er av det.

Spørsmålet er: Når får vi vite hva som skal slippe ut fra samferdselssektoren, hvor mye som skal slippe ut fra oljesektoren, hvor mye som skal slippe ut fra landbruk og byer, i 2020, 2025 og 2030?

Statsråd Vidar Helgesen [11:45:47]: Målene for både EUs kvotesystem, som vi er en del av, og den ikke-kvotepliktige sektoren, som vi skal bli en del av, er i ferd med å bli utmeislet, men den diskusjonen er ikke ferdig.

Men la meg svare på et litt mer fundamentalt nivå, siden representanten Hansson ikke ønsket oppramsing av enkelttiltak. Hva er det som må være tilslaget vårt i klimapolitikken? Ja, det er viktigst hvor mye CO₂-utslipp vi til syvende og sist kutter, men hva som er den mest effektive politikken for å klare det, er jo veldig viktig. Det er verken vekstkritikk eller planøkonomiske tilslag som kommer til å ta oss dit. Det er å satse på en offensiv økonomisk politikk, en omstillingsvennlig økonomisk politikk, satse på teknologiutvikling, ha tro på at klarer vi å kombinere vekst med grønn omstilling, ja så har vi også økonomisk kraft til å klare å nå lavutslippssamfunnet.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Terje Aasland (A) [11:47:09]: Hvis det vi nå hørte statsråden redegjorde for, skulle være oppspillet til klimaredegjørelsen etterpå, har vi ikke mye å se fram til. Det vi opplever i klimadebatten nå, er at ord som «ambisjoner» blir vevd inn i et ordspill om hvem som har gjort mest,

og hvor fantastisk egentlig tingene er. Det hjelper klimaet svært lite.

Utgangspunktet er at Paris-avtalen utvilsomt forsterker målsettingen om at vi ikke skal overstige togradersmålet. På to og et halvt år har denne regjeringen lagt fram én sak som konkret omhandler klima. Det er Meld. St. 13 for 2014–2015 – to og et halvt år, én sak – som er en forpliktelse overfor EU og innlemmelse i EUs system og rammeverket rundt klimaet om hvordan vi skal forholde oss. Så sannsynligheten for at vi får avklart hva Norge skal forholde seg til, først og fremst kanskje i 2018–2019 – jeg vet ikke om statsråden kan redegjøre for det i sin redegjørelse etterpå.

Forutsetningen da vi behandlet Meld. St. 13 var at den avtalen med EU kunne slutføres i løpet av året, eller senest i 2017, men altså, én sak på to og et halvt år. Det vitner ikke akkurat om en aktiv og framoverlent regjering med tydelighet på hvordan en skal nå målene.

Det er ikke noe problem om Norge innfører tiltak som reduserer klimagassutslippene uavhengig av den prosessen som er med EU – tvert om, det vil jo bare styrke våre muligheter for å oppfylle de forpliktelsene som vi allerede har. Og når representanten Korsberg, og for så vidt også statsråden, mener at Arbeiderpartiet på bakgrunn av denne innstillingen – vi mener at det går an å iverksette tiltak nå – begynner å vingle i forhold til det vi sa i forbindelse med behandlingen av Meld. St. 13 for 2014–2015, må jeg med respekt å melde påpeke at da kan verken statsråden eller representanten Korsberg ha lest innstillingen fra Stortingets behandling av denne saken. For det var vitnerlig sånn at Arbeiderpartiet var veldig tydelig, sammen med mange i denne salen, på at det hastet å komme i gang med tiltak, og det ble foreslått tiltak, men de ble nedstemt av regjeringspartiene og flertallet.

Så er det sånn, og det bare forsterker seg for hver dag som går, at alle, unntatt regjeringspartiene, begynner å bli veldig utålmodige etter å få noen konkrete tiltak som gjør at vi får avklart noen forhold på veien fram til 2030. Næringslivet etterspør det.

Det er ingen tvil om at hvis ikke regjeringen nå kjenner sin besøkelsestid, tror jeg Stortingets flertall gjør det.

Åsmund Aukrust (A) [11:50:35]: Fjoråret var et vanskelig år for verden. Vi hadde flyktningkriser, brutale krig, statsløse tilstander, økonomiske problemer. Da var det veldig gledelig at året endte opp med det som virkelig var fjorårets store gladnyhet: At alle land møttes i Paris og klarte å bli enige om en internasjonal klimaavtale som oppgraderte miljøambisjonene. Jeg syntes det var så flott og en så gledelig nyhet at jeg har nominert arkitektene bak Paris-avtalen til Nobels fredspris, for det ville vært det viktigste bidraget for å få til en bedre verden. Men avtalen er ikke verdt noe som helst dersom den ikke følges opp.

Dagens klimaminister har vel egentlig hatt ett stort utspill etter at han tiltrådte for en del måneder siden, og det var at han ikke kunne garantere at utslippene kommer til å gå ned med ham som minister.

Han møtte i spørretimen senere, hvor han sa at det var viktig å være ærlig. Jeg er enig i at det er viktig å være

ærlig, men det er veldig lite ambisiøst av ham som er satt til å ha ansvaret for å følge opp Paris-avtalen. Dersom andre ministre gjør som ham, er det oppskriften på at vi ikke når målene i Paris-avtalen og verdens målsettinger.

Vi må handle nå. Vi skal forhandle med EU, men det er jo ikke noe argument for å slutte å drive med klimapolitikk her hjemme i Norge. Representanten Øyvind Korsberg sa at dette var nye toner fra Arbeiderpartiet. Klimaministeren som jo vanligvis er veldig anstendig i språkbruken, mente dette var «vingling» fra Arbeiderpartiet. Nei, hvis han hadde fulgt med på hva Arbeiderpartiet sa i debatten, hva vi skrev i merknadene våre, sa vi at vi må handle nå. Det er viktig med målsettinger for 2030, men det er enda viktigere hva vi gjør i 2016, i 2017 og i 2018.

Jeg vil også spørre ministeren om hvorfor vi må vente på EU, for uavhengig av hva slags målsettinger vi får, vet vi jo omtrent hvor de kommer til å være. Og når det blir 39 pst., 40 pst., 41 pst. eller 43 pst., det vet vi ikke, men vi vet at vi må gjøre store kutt, og de må vi begynne å gjøre nå.

Ekstra rart blir det å høre at ministeren ikke gjør seg noen tanker om hva slags kutt han mener at Norge bør gjøre. Det virker som om vi venter på at noen i Brussel kommer med et eller annet svar på hva slags målsettinger Norge skal ha.

Til slutt: Det er illustrerende for denne regjeringens miljøpolitikk når ministeren skal komme med sin skryteliste og alt sammen er budsjettseiere fra Venstre og Kristelig Folkeparti. Han sier at vi skal forsterke klimaforliket. Det hadde jo vært veldig bra, men jeg vil jo spørre ministeren om han kommer til å nå klimaforliket. Vi kan ikke ha en minister som går rundt og står på Stortingets talerstol og skryter av at denne regjeringen kommer til å forsterke et klimaforlik som statsministeren har sagt at er veldig uklart om vi kommer til å nå.

Jeg har mer taletid igjen i debatten, så vil jeg oppfordre ministeren til å komme med den garantien om at hans politikk vil føre til at dette klimaforliket kommer til å bli nådd. Med mindre han kan si det, må han iallfall slutte å gå rundt og si at denne regjeringen forsterker det.

Øyvind Korsberg (FrP) [11:54:00]: La meg først si at jeg synes det er trist at mitt innlegg ble sammenliknet med Iraks Komiske Ali av representanten Heikki Eidsvoll Holmås. Jeg synes vi burde kunne ha en debatt i denne salen uten å ramle ned på det lave nivået med en eneste gang, og for så vidt ikke etter hvert heller.

Så har det vært en diskusjon om Arbeiderpartiets flukt fra tidligere standpunkt. Det er aldri pent å se noen flykte, men av og til skjer det, men da bør man i alle fall kunne stå inne for det man gjør. Jeg har lest innstillingen til klimameldingen, Meld. St. 13 for 2014–2015, og jeg har også tatt utskrift, som jeg har foran meg, av det Terje Aasland sa under behandlingen av den meldingen. La meg bare sitere Terje Aasland, som sier følgende:

«La meg starte med å takke saksordføreren for vel gjennomført sakshandsaming overfor komiteen, gjennom komitébehandlingen. Det har kanskje ikke vært den mest kompliserte saken å behandle heller, fordi det

var ganske god tilslutning til løsningen. Det at Stortinget slutter seg til en del av EUs rammer for klimapolitikken under forutsetning av at vi får en avtale med EU, er jo på mange måter en god løsning.»

Det mente altså Arbeiderpartiet for ett år siden. Det er man nå i ferd med å gå bort fra. Det ser ikke helt bra ut, særlig når man ikke vil vedstå seg at man velger en ny linje i politikken.

Det samme kan man for så vidt også lese i innstillingen til Meld. St. 13, der flertallet, som altså Arbeiderpartiet er en del av, mener at

«regjeringens foreslåtte avtale med EU vil gi et forutsigbart og forpliktende rammeverk for å videreutvikle norsk klimapolitikk».

Man sto altså inne den gangen, men nå er man i ferd med å gå bort fra de standpunktene.

Videre står det – fremdeles fra komiteens flertall, med Arbeiderpartiet – at de ber

«regjeringen komme til Stortinget med en sak etter at innsatsfordelingen er klar, som beskriver hvordan regjeringen vil arbeide for å nå disse målene».

Dette har man forlatt politisk. Da er det bekymringsfullt når man ikke vil vedstå seg det.

Så sier man at regjeringen har levert bare én sak til Stortinget. Det er så uriktig som det går an å få det. Regjeringen leverer i hver eneste sak beslutninger som påvirker klimapolitikken, og vi har godt samarbeid med samarbeidspartiene på dette området også når det gjelder budsjettet. Så jeg tolker det vel egentlig slik at Arbeiderpartiet verken kan lese eller regne i så måte.

Torhild Aarbergstøtten (H) [11:57:12]: Denne debatten har fortalt meg at i denne saken er kanskje det aller viktigste å kunne ha mange tanker i hodet samtidig. Det har jeg etterlyst fra mange av representantene som etterlyser tiltak. Den kanskje største utfordringen vi har i dag, er hvilke tiltak som det må satses på, for vi har hatt et for dårlig kunnskapsgrunnlag med hensyn til hvilke tiltak som gir de beste resultatene. I klima- og miljøsammenheng er kost-nytteeffekten av det vi setter inn, absolutt en ting som vi må ta med oss.

Jeg er veldig enig i at vi skal elektrifisere mest mulig av jernbanen, men samtidig er det minst like viktig å ruste opp jernbanenettet, slik at man får en forutsigbarhet som gjør at jernbanesporene blir brukt, noe vi sliter med i dag fordi godstransporten bl.a. gir altfor liten forutsigbarhet. Skal vi lykkes med disse tiltakene, er det også veldig viktig at man har et godt samarbeid med eksempelvis næringslivet. Derfor er jeg veldig glad for at de spesielt innen olje- og gassnæringen har store, ambisiøse mål, og det satses stort på bedriftsintern forskning og utvikling for å finne de beste løsningene. Og hva har ikke regjeringen gjort innen disse områdene – eksempelvis de store tiltakene som Enova nå har gjort med å gi tilskudd til både Elkem på Herøya og Hydros anlegg på Karmøy – nettopp for at vi fortsatt skal være verdensledende når det gjelder miljøvennlig, kraftkrevende industri. På den måten eksporterer vi både ren strøm og ikke minst teknologi i fast form når vi eksporterer silisium og aluminium.

Det var noen som mente at vi bare satte oss ned og ventet på å bli servert. I en dugnad tenker jeg at vi må jobbe sammen, og denne regjeringen kunne ikke sette seg til bordet, vi måtte gå på kjøkkenet og fortsette å røre i grytene. Det var faktisk helt nødvendig for å kunne komme oss framover. Fasiten etter åtte år med rød-grønn regjering var at det var et gap opp til klimamålene på 8 millioner tonn.

Vårt viktigste verktøy er kunnskapen vår, og nettopp derfor har vi hatt en storstilt satsing på forskning. Når vi er verdensledende f.eks. i CO₂-forskningen, ser vi at vi bidrar i forhold til de nasjonale utslippene, men i denne politikken må vi tenke globalt, og vårt bidrag til de globale målene opplever jeg har vært veldig lite framme i denne debatten i dag fra en god del av de andre partiene.

Marit Nybakk hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Odd Henriksen (H) [12:00:36]: Det er ikke tvil om at den avtalen som ble inngått i Paris, har og kommer til å få stor betydning for oss her på berget. Det kommer til å bli stilt strenge krav til oss om hvordan vi skal gå i gang med og hvordan vi skal innrette den omstillingen vi allerede er inne i, for å klare å skaffe oss de grønne, lønnsomme arbeidsplassene som gjør at vi når de målene som vi har, sammen med EU.

Jeg sitter og lytter til debatten, og man får det til å høres ut som om man gjør ingenting. Jeg skal ikke gå igjennom en lang liste over hvilke beslutninger som er tatt for nettopp å få ned klimautslippene, både her i Norge og ikke minst i utlandet. Vi satser på forskning og utvikling, også som en idé om at vi kan eksportere kunnskap som gjør at de landene som ikke har den samme teknologikompetansen som vi har, kan dra nytte av det som vi holder på med. I tillegg tror jeg det er ganske viktig, som ministeren sa, at vi nå oppgraderer lov om offentlige anskaffelser. Det offentlige handler for flere milliarder, og det er viktig at vi fokuserer på det når vi skal nå våre mål. Det er – som jeg har sagt noen ganger før – et lite paradoks at vi har verdens reneste industri, men når vi skal kjøpe stål og andre ting for å bygge veier, er det ikke så sikkert at vi handler hos våre bedrifter, men kanskje andre steder, hvor det å produsere stålet gir større utslipp enn i Norge.

Miljøpartiet De Grønne var inne på at vi ikke gjør noen ting, og at man skal se til Oslo og Trondheim, med tanke på at de har satt seg klimamål. Ja, vi gjør faktisk det, og vi har faktisk fattet beslutninger som gjør at de to kommunene skal nå disse målene. Det er jo hensikten. Vi må alle sammen bidra for at utslippene skal gå ned. Bymiljøavtalene setter disse kommunene i stand til å kunne nå sine mål, i samarbeid med Stortinget. Vi bevilger penger, det er kommunene som må gjøre jobben, og vi setter dem i stand til å gjøre jobben gjennom de pengene som vi gir dem, ved at vi har opprettet bymiljøavtaler. I tillegg har vi bevilget penger til kommunene, slik at de skal få mer når det gjelder klimatiltak. Så det jobbes på alle fronter for at vi skal nå disse målene.

I tillegg har vi satt ned et utvalg for grønn konkurransekraft. Det kommer en energimelding, og det kommer

en industrimelding – og det er alle disse tiltakene som til sammen skal flytte oss fra der vi er i dag, til at vi skal nå de målene som vi alle sammen er enige om, og at vi skal nå dem i fellesskap med EU. Det verste vi kan gjøre, er å lage tiltak som i utgangspunktet smerter hjemme, og som gjør at man får karbonlekkasje og i utgangspunktet opplever at utslippene går ned i Norge, mens de totale utslippene i verden ikke går ned. Det vil være en dårlig politikk.

Terje Aasland (A) [12:03:44]: Fra regjeringspartiene og for så vidt også fra statsråden ser vi en tydelig stolthet over alt de har gjort. Det som er synd, er at alt de har gjort, ikke medfører at vi når de resultatene vi skal nå. Det er den ene problemstillingen. Det ser heller ikke ut som at denne regjeringen har til hensikt i denne stortingsperioden å forelegge noen konkrete tiltak for Stortinget.

Til representanten Korsberg: Det er grunn til å bli forundret – virkelig – over både måten det argumenteres på, og måten en også forsøker å lage en retorikk på. Arbeiderpartiet står ved hvert komma som vi skrev inn og uttalte i forbindelse med behandlingen av Meld. St. 13 for 2014–2015 – hvert komma! Men jeg er i tvil om Fremskrittspartiet faktisk står for det, når jeg hører hvordan de retorisk prøver å manøvrere seg i klimadebatten.

For det første: Vi har ikke startet en flukt bort fra EU på noen som helst måte, men det er en realitet at uavhengig av EU må Stortinget fatte vedtak som bringer norske klimagassutslipp ned. Det kunne være greit om også Fremskrittspartiet foretok den erkennelsen i klimadebatten. Jeg skjønner jo, med bakgrunn i det Korsberg sier, at det kanskje er vanskelig for regjeringen å legge fram noe konkret i klimadebatten og når det gjelder klimatiltak når regjeringen faktisk utgjør et klart mindretall i klimaspørsmål.

Tilbake til innstillingen, som Korsberg tillot seg å referere fra: I den fremmet Arbeiderpartiet, sammen med Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, forslag om at

«Stortinget ber regjeringen komme til Stortinget med en plan for nasjonale utslippsreduksjoner mot 2030 så raskt som mulig etter «Paris 2015», og før sommeren 2016.»

Korsberg har nå overbevist meg om at han ikke leser hele innstillinger, han leser bare deler av innstillinger, som han ønsker å bruke retorisk. Det ville være en fordel for debatten om en leser hele innstillingen og forholder seg til det. Arbeiderpartiet har – i likhet med mange i denne salen – fra vi behandlet Meld. St. 13 for 2014–2015 og fram til i dag vært utålmodige etter å få være med på å forme mer konkrete tiltak som faktisk bringer utslippene ned. Den utålmodigheten representerer verken Fremskrittspartiet eller Høyre – for så vidt heller ikke klima- og miljøministeren.

Rasmus Hansson (MDG) [12:06:42]: Representanten Aarbergsbotten og flere andre har flere ganger henvist til Norges bidrag til globale mål og Norges ledende posisjon som pådriver i global klimapolitikk. Vel – hva er realiteten om Norges rolle i den internasjonale klimautviklingen? Jo, det er at dette landet i løpet av de siste 50 årene har sluppet

ut 14 milliarder tonn CO₂-ekvivalenter i atmosfæren og er en stor bidragsyter per hode til den klimautviklingen vi ser nå. Vi er også et land som øker klimagassutslippene våre i en del av verden der alle andre land kutter dem dramatisk. Vi er et land som nettopp har vedtatt å åpne Sverdrupfeltet, som vil tilføre atmosfæren ytterligere 900 millioner tonn CO₂, og enda mer kommer med 23. konsesjonsrunde. Dette er Norges internasjonale klimarolle.

Det er fint at representanten Henriksen viser til at regjeringen mener de gir god støtte til Oslo og andre storbyer for gjennomføring av klimaplaner. Det kan være litt uenighet om akkurat hvor god støtten er, men intensjonen er bra, og det er et eksempel på at det finnes muligheter til å gjøre konkrete ting. Det jeg da vil spørre om, er: Når representanter fra regjeringen nevner at det kommer en energimelding, det kommer en industrimelding, og her vil tiltakene komme, er problemet nettopp det jeg har vært inne på i spørsmålsrunden med statsråden: Hva konkret når det gjelder antall tonn og tidspunkter, er det disse tiltakene og disse meldingene vil fortelle oss?

Det som ikke har vært nevnt av statsråden eller andre foreløpig, er det viktigste tiltaket vi kan iverksette for å omgjøre norsk klimapolitikk fra å være en sverm av løfter som ikke blir holdt, og en sverm av tiltak som vi ikke får vite den tenkte effekten av før vi ser det lenge etterpå, til noe som forplikter og setter ting i system – nemlig en klimalov. Den klimaloven arbeider altså regjeringen med, men de nevner den ikke når de skal snakke om sine viktigste klimatiltak. I Sverige er de nå kommet veldig langt i å klargjøre en klimalov som det ene landet etter det andre skjønner betydningen av. Dette stortinget skjønner jo veldig godt betydningen av lovgivning og systematisering i diverse andre sammenhenger, så nå håper jeg virkelig at statsråden i neste sak vil redegjøre skikkelig for hvordan, og når, vi kan få på plass en klimalov som setter norsk klimapolitikk i et forpliktende system som gjør at vi blir ferdig med denne uverdige runddansens rundt luftige klimapåstander og mål som dette stortinget antakelig er verdensmester i ikke å holde.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [12:09:45]: Siden jeg har blitt angrepet to ganger i innlegg fra representanter for regjeringspartiene, tenkte jeg at jeg skulle svare dem. Jeg vil først bare slutte meg til det som Terje Aasland sier, for han sier veldig klart at det som var en oppfatning fra partiene her – nemlig at man har sluttet seg til og laget en avtale med EU – ikke betyr det at man kan utsette hele diskusjonen om hvordan vi skal nå våre egne klimamål til etter at EU har landet sine standpunkter. Jeg vil oppfordre Øyvind Korsberg til å lese og lete etter det, men det står ingen steder i innstillingen som ble laget da stortingsflertallet satte de nye klimamålene, at når det f.eks. gjelder målsettinger for Nasjonal transportplan, skal man ikke ha noen klimamål før etter at EU har lagt planer for oss.

Bevares, det er jo sånn at når regjeringen skal legge fram Nasjonal transportplan for Norge – Stortinget får den til behandling i løpet av denne perioden, en eller annen gang til høsten eller til våren, før valget – må jo den inneholde noen klimamål. Vi kan ikke planlegge en infra-

struktur og samferdselspolitikk her hvis vi ikke samtidig har målsettinger om å klare å redusere klimautslippene. Jeg oppfordrer igjen: Les og let gjennom denne innstillingen og se om det står noe som helst sted at vi ikke skal sette noen nasjonale mål for klimapolitikken og for transportpolitikken før EUs mål kommer. Dette tror jeg ikke at representanten vil finne.

Høyre og Fremskrittspartiet stemmer imot slike klimamål – det har de gjort i Stortinget. Jeg håper de ombestemmer seg, men dette har de gjort i Stortinget. Jeg vil oppfordre dem til å gjøre det motsatte, men de har altså ikke dekning fra stortingsflertallet for å si at vi utsetter alle mål til etter at EU har bestemt seg. Det er fascinerende at de som er mest tilhengere av at Norge skal inn for å påvirke EU, samtidig er de som mener at vi bør vente på EU med å fatte beslutning i Norge – slik som det er i klimapolitikken.

Jeg vil påpeke to ting. Jeg vil fortsette å mene at man bør unngå å høres ut som Komiske Ali. Alle som fortsetter å si at vi skal forsterke klimaforliket i Stortinget, men ikke samtidig oppfylle de målsettingene som Stortinget har satt, nemlig å kutte utslippene til 47 mill. tonn, høres for meg ut som Komiske Ali.

Så vil jeg påpeke en siste ting til Torhild Aabergsbotten, når hun sier at vi ikke har kunnskap nok til å vite hvilke tiltak vi skal kutte. Da snakker representanten for seg selv. Stortinget har fått seg forelagt fra Miljødirektoratet massevis av kunnskap om hva som skal til.

Presidenten: Representanten Øyvind Korsberg har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Øyvind Korsberg (FrP) [12:13:08]: Representanten Aasland viser til et forslag i Meld. St. nr. 13 for 2014–2015. Dette var et mindretallsforslag som ble nedstemt, og jeg går ut ifra at Stortinget ikke skal styre etter forslag som er blitt nedstemt. Jeg leser hele innstillingen, og der sier Arbeiderpartiet i alle fall litt forskjellige ting. Det ene er at man på en måte skal tilslutte seg EU når EU er klart, og man skal sette i gang tiltak utover det – og det gjør regjeringen. Det er ikke målene som er det avgjørende her, men det er de faktiske tiltakene regjeringen har kommet med, og det kommer regjeringen med i sak etter sak. Hver eneste sak som blir lagt fram i Stortinget, har en blå klimatråd i seg. Det tror jeg de andre partiene må ta inn over seg. Men det Arbeiderpartiet vil, er å sette norske arbeidsplasser på spill og i fare. Det tror jeg at jeg vil advare ganske sterkt mot.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [12:14:14]

Redegjørelse av klima- og miljøministeren om oppfølging av Paris-avtalen

Statsråd Vidar Helgesen [12:14:36]: Paris-avtalen vil ikke bare føre til endringer. Den er et uttrykk for store end-

ringer. Store endringer på energiområdet: I Paris-avtalens år 2015 var drøyt 20 pst. av verdens kraftproduksjon fornybar, men nesten 90 pst. av ny kraftproduksjon i verden kom fra fornybare kilder. Store endringer på transportområdet: Dette er særlig fordi utviklingen i batterilagring er rivende. Batterikapasiteten går raskt opp, og prisen går raskt ned. Bare i fjor sank den med 35 pst.

Vi ser at batterier også begynner å spille en rolle i stabiliseringen av kraftsystemet. I Tyskland har Statkraft nylig satt i drift et batterilagringssystem med over to millioner iPhone 6-batterier. Statoil skal prøve ut en ny løsning for batterilagring av kraft fra havvind i verdens første flytende vindpark utenfor kysten av Skottland. Dette kan øke effektiviteten og redusere kostnadene for havvind, noe som kan åpne for nye forretningsmuligheter i et voksende marked.

Det er i stor grad i skjæringsfeltet mellom energi og transport at klimakampen vil bli avgjort.

Innovasjoner i energi og transport skyter ekstra fart på grunn av digitaliseringen. Internett er allerede verdens viktigste infrastruktur. Nå er det også i ferd med å bli infrastrukturen for all annen infrastruktur. Tingenes internett kan sammen med ny lagringsteknologi løse mange av utfordringene med væravhengig, distribuert produksjon av sol- og vindkraft. På samme måte som mange fattige regioner i verden hoppet over utbygging av infrastruktur for fasttelefon, kan de nå komme til å hoppe over infrastruktur som kraftnett. Og når lavutslippstransportmidler kan kommunisere med hverandre, vil fremtidens transportløsninger bli både mer klimavennlige og mer brukervennlige. Verdensbanken refererte i et skriv i forbindelse med Paris-konferansen til at effektive IKT-løsninger på tvers av flere sektorer kan gi 20 pst. utslippsreduksjoner innen 2030.

Det kan også ligge store klimagevinster i ny produksjonsteknologi. I en ny analyse anslår PricewaterhouseCoopers at når 3D-printing vil gi mer lokal fremstilling av produkter som leketøy, skotøy, keramiske og elektriske produkter, kan transportbehov globalt reduseres med over 40 pst. i lufttransport, 35 pst. i containertransport til sjøs og 25 pst. i veitransport.

Denne typen raske forandringene drives ikke minst frem i verdens to største økonomier, USA og Kina.

Kinesiske myndigheters elbilpolitikk er meget ambisiøs. Elbilsalget ble firedoblet fra 2014 til 2015. I Kinas energimiks har andelen kull falt mens vann og vind har økt. Nå akselererer solenergi for alvor. For fem år siden eksisterte knapt solenergi i Kina. I fjor sto landet for en fjerdedel av all kapasitetsøkning i solenergi globalt, og innen 2020 skal kapasiteten ytterligere tredobles. Og det tenkes stort. Kinas statlige kraftselskap presenterte nylig forslag om et verdensomspennende elektrisitetsnettverk som kan binde sammen alt fra store vindkraftparker i Arktis til ditto store solanlegg rundt ekvator. Dette skjer ikke i morgen, men det er en god illustrasjon på hvordan det nå tenkes hos meget viktige aktører.

I USA drives endringer ikke minst frem av Californias verdensledende teknologimiljøer, som har bidratt til banebrytende innovasjoner, sterk økonomisk vekst og samtidig reduserte klimagassutslipp. To tredjedeler av ny kraftproduksjon i USA i fjor var fornybar. Da er det ikke egnet til

å overraske at flere store amerikanske kullselskap har bedt om konkursbeskyttelse, og at solenergi nå flere steder er konkurransedyktig uten subsidier.

Det at endringsdynamikken er så sterk i verdens to største økonomier, var viktig for å gjøre Paris-avtalen mulig. Slik dynamikk vil også være avgjørende for å implementere Paris-avtalen. Nylig kom da også de to landenes presidenter med en felleserklæring om at både USA og Kina vil formelt tiltre Paris-avtalen i inneværende år.

Norge er i en krevende omstillingstid. Vi skal til en ny normal der olje og gass ikke lenger er vekstmotoren i økonomien. La oss likevel huske på at selv etter fallet i oljepris utgjør olje og gass over 15 pst. av BNP og nærmere 40 pst. av samlet eksport. Regner vi med også oljetjenester og -utstyr, er eksportandelen enda høyere. Næringen representerer en unik verdiskaping som har gitt Norge velstand og velferd i verdenstoppen.

La det derfor ikke være noen tvil: Omstillingen til lavutslippssamfunnet innebærer særlig store utfordringer for Norge. Vi kan bare klare den utfordringen og den omstillingen med en offensiv politikk for grønn konkurransekraft: gjennom mer og bedre forskning og innovasjon, bedre transportløsninger og et skattesystem som inviterer til effektivitet, innsats og verdiskaping.

Mao Zedong er blitt tillagt utsagnet at når forandringens vind blåser, kan man bygge levegg eller vindmøller. Han hadde neppe noen fornybarrevolusjon i tankene. Men for et Norge som går fra særstilling til omstilling, og som derfor er mer påvirket av globale økonomiske og teknologiske trender enn tidligere, er det viktig å forstå både retningen og kraften i globale endringsprosesser. Det er avgjørende ikke bare for norsk klimapolitikk, men for norsk konkurransekraft, at vi utnytter mulighetene i teknologiske, økonomiske og samfunnsmessige endringer. Mer og mer er det slik at den politikken som må til for å skape fremtidens arbeidsplasser, er den politikken som må til for å bringe Norge til lavutslippssamfunnet.

En rekke store internasjonale selskaper gjør tilsvarende vurderinger. Blant andre Google, Microsoft, Infosys, Goldman Sachs og Marks and Spencers skal kutte utslipp fra sine virksomheter med 80–100 pst. før 2020. IKEA, British Telecom, LEGO, Philips, UBS, og norske Elopak er blant de selskap som skal drives av 100 pst. fornybar energi innen 2020.

Også i finansmarkedene gis beskjed. Sjefen i Bank of England har påpekt at klimaendringer fører med seg risiko for finansiell stabilitet. Og på den private siden har toppsjefen i verdens største fondsforvalter BlackRock fastslått at miljøutfordringer har reelle, kvantifiserbare, langsiktige finansielle effekter.

Slike effekter viser seg da også tydeligere, oftere og sterkere – og dyrere. Flommen på Vestlandet høsten 2014 førte til forsikringsskader på bebyggelse og infrastruktur for over 400 mill. kr, og i tillegg kom kostnader til utbedring og sikring av vassdrag samt vei og jernbane.

Paris-avtalen er altså en del av en global endringsprosess der teknologisk, økonomisk og politisk utvikling samspiller og forsterker hverandre. Det franske formannskapet i Paris leste denne dynamikken godt og gjorde en formida-

bel innsats, godt hjulpet av det avtroppende formannskapet Peru. Det må også være lov å si at Frankrike gjorde en klok vurdering da de valgte Norge og Tine Sundtoft til å lede forhandlingene på kanskje det aller viktigste området, nemlig økningen av ambisjonene i avtalen. Det norske forhandlingsteamet ga svært viktige bidrag til at vi i dag står med en folkerettslig forpliktende avtale som skal gjelde for alle verdens land.

La meg si litt om de enkelte hoveddelene i avtalen.

Det overordnede formålet med Paris-avtalen er å styrke den globale responsen på klimautfordringene. Dette skal bl.a. gjøres ved å holde den globale temperaturøkningen godt under 2 grader celsius sammenlignet med før-industrielt nivå og tilstrebe å begrense temperaturøkningen til 1,5 grader. Lands evne til å håndtere skadevirkningene av klimaendringene skal styrkes, og finansstrømmene gjøres forenlig med en bane mot lavutslippsutvikling.

Partene sikter mot at verden skal bli klimanøytral i andre halvdel av århundret, altså oppnå balanse mellom menneskeskapte klimagassutslipp og opptak av klimagasser. Norge var her en pådriver gjennom at vi tidlig fremmet forslag om klimanøytralitet i 2050.

Med Paris-avtalen påtar alle stater seg rettslig bindende forpliktelser:

For det første til å utarbeide, melde inn og opprettholde suksessive nasjonalt fastsatte bidrag, og for det andre til å iverksette nasjonale tiltak med sikte på å nå sine nasjonalt fastsatte bidrag. Nasjonale bidrag kan gjennomføres både med innenlandske tiltak og ved frivillig samarbeid mellom parter.

Suksessive bidrag vil utgjøre en økning ut fra gjeldende nasjonale bidrag og være uttrykk for landenes høyeste ambisjonsnivå.

Med denne mekanismen har verden brutt den rigide todelingen som har preget klimakonvensjonen og Kyotoprotokollen, der kun industriland har hatt kvantitative forpliktelser om utslippsreduksjoner.

At bidragene vil være uttrykk for landenes høyeste ambisjonsnivå, vil gjelde alle land, men vil også være differensiert siden et slikt ambisjonsnivå vil variere med nasjonale omstendigheter, utviklingsnivå og utslippstrender. I et system med nasjonalt fastsatte bidrag gir formuleringen om høyeste ambisjonsnivå en økt trygghet for at landene med størst muligheter og evne gjør mest, samtidig som land med mindre kapasitet og muligheter gjør sitt beste.

Det skal hvert femte år holdes globale gjennomganger av hvordan verden ligger an i forhold til de langsiktige målene i avtalen. Den første vil finne sted i 2023. I tillegg er det planlagt en ekstra gjennomgang i 2018 for utslippsreduksjoner. Før denne gjennomgangen skal FNs klimapanel legge frem en spesialrapport om 1,5-gradersmålet. Når landene utformer sine nasjonalt fastsatte bidrag, skal de se hen til denne rapporten.

I tillegg til de femårige syklusene oppfordres alle land til å utarbeide langsiktige lavutslippsstrategier.

Klimaendringene har allerede store konsekvenser for svært mange mennesker: Tyfoner på Filippinene, ekstremtørke i Etiopia og vestlige deler av USA og flom i Pakistan er noen eksempler. For mange land var derfor forhandlin-

gene om klimatilpasning vel så viktige som utslippsreduksjoner. Fra norsk side ser vi det som viktig at myndigheter i alle land tar tilstrekkelig hensyn til klimaendringene i sin planlegging.

Dette gjelder ikke minst de mest sårbare statene. Klimaendringene er også sikkerhetspolitikk. For de lavtliggende øystatene er klimaendringene et spørsmål om overlevelse. Men det globale klimatrusselbildet er bredere. Det amerikanske forsvarsdepartementet Pentagon karakteriserer klimaendringene som en trusselmultiplikator som forverrer problemer som fattigdom, migrasjon, sosiale spenninger og konflikter, miljødeleggelser, ineffektivt lederskap og svake politiske institusjoner. EUs utenriksministre pekte nylig på at klimaendringene har store implikasjoner for sikkerhetspolitikk så vel som internasjonal handel og samarbeid.

Paris-avtalen fastslår et eget kollektivt mål om klimatilpasning og stiller samtidig krav til det enkelte lands klimatilpasningsarbeid. Alle land, der det er hensiktsmessig, skal ha planleggingsprosesser for klimatilpasning og jevnlig rapportere om tilpasningsarbeidet sitt. Avtalen legger også til rette for at utviklingsland skal få støtte til sitt tilpasningsarbeid.

Når det gjelder klimafinansiering og annen støtte, bekrefter avtalen industrilandenes kollektive plikt til å bistå utviklingsland med finansiering av utslippsreduserende tiltak og tilpasning, herunder til kapasitetsbygging og teknologiutvikling og -overføring. Dette bygger på OECD-lands eksisterende forpliktelser under klimakonvensjonen.

Samtidig blir andre land oppfordret til å yte slik støtte på frivillig basis. Dette innebærer en forsiktig, men viktig oppmyking av skillet mellom industriland og utviklingsland. Norge ledet forhandlingene på finansieringsområdet, og vårt viktigste mål var nettopp å få til en slik oppmyking, der også vekstland som Kina, Brasil og Sør-Korea bidrar med klimafinansiering.

Avtalen oppfordrer landene til å styrke klimafinansieringen over tid, også gjennom innovativ og privat finansiering. Per i dag er målet å mobilisere 100 mrd. dollar i året til utviklingsland innen 2020. Innen 2025 skal det fastsettes et nytt kvantitativt mål for klimafinansiering. Denne delen av enigheten i Paris er avgjørende for tilslutningen fra utviklingsland og deres oppfølging av avtalen.

I tillegg skal land bidra med kapasitetsbygging, teknologiutvikling og teknologioverføring.

Det er verdt å omtale noen områder av avtalen som er spesielt viktige for Norge, og som vi kan si oss spesielt fornøyd med bl.a. på grunn av god norsk innsats. Vi var aktive i å fremforhandle rammeverket for å redusere utslipp fra avskoging og skogforringelse i utviklingsland. At dette ble en del av Paris-avtalen, var et gjennombrudd for den norske regnskoginnsatsen og legger forholdene til rette for styrket innsats på dette området fra de tropiske skoglandene og fra giverland.

Bestemmelsen om tropisk skog legger vekt på resultatbasert finansiering, som Norge har demonstrert betydningen av gjennom Klima- og skoginitiativet. Her har Norge satt en standard for langsiktige, forutsigbare og resultatbaserte bidrag.

Paris-avtalen gir også rammer for samarbeid mellom land om gjennomføring av nasjonalt fastsatte bidrag og etablerer en ny markedsbasert mekanisme. Markedsbaserte mekanismer gjør det mulig for land å ha høyere ambisjoner ved å gjennomføre kostnadseffektive tiltak i andre land og er derfor viktig for å kunne nå de ambisiøse målene i avtalen. Ved siden av å bidra til utslippsreduksjoner kan bruk av markedsbaserte mekanismer bidra til teknologioverføring, investeringer og sosial utvikling i utviklingsland. Norge har, sammen med noen andre industriland og Verdensbanken, tatt initiativ til Transformative Carbon Asset Facility, TCAF. Dette er et fond for pilotprogrammer som kan danne grunnlag for markedsmekanismen til den nye klimaavtalen. Fondet fokuserer på mekanismer som kan dekke samarbeid innenfor hele sektorer i et land, og målet er å utvikle et mest mulig effektivt virkemiddel for slikt samarbeid. Norge har gitt tilsagn om ca. 210 mill. kr til dette arbeidet.

Ettersom gjennomføringen av Paris-avtalen skal skje på nasjonalt nivå, er rapporteringssystemet i avtalen svært viktig. Det er også etterlevelsesmekanismen, som skal bidra til at partene overholder de folkerettslig bindende forpliktelsene de har påtatt seg, og hjelpe landene med å gjennomføre sine nasjonalt fastsatte utslippsforpliktelser. Selv om mekanismen ikke medfører sanksjoner, er den et kontrollorgan som ingen part vil ønske å måtte stå til rette overfor.

Norge hadde i oppkjøringen til Paris en internasjonal lederrolle i å få på plass en koalisjon med andre ambisiøse land. Vi skal fortsette vår pådriverrolle i denne koalisjonen av land som vil videreutvikle sterke regler og rask oppfølging av avtalen. Vi vil også videreføre og etablere nye internasjonale partnerskap som kan bidra til å omsette Paris-avtalen til konkret handling. Samspill mellom regjeringer og privat sektor vil her være avgjørende. Paris-avtalen fremhever at myndigheter på alle forvaltningsnivåer må engasjere seg i klimaarbeidet, og jeg er glad for å kunne slå fast at mange norske byer og kommuner gjør dette på en offensiv måte. Det er også viktig å se Paris-avtalen, Addis Ababa Action Agenda for finansiering av utvikling og FNs nye bærekraftsmål i sammenheng. FNs generalsekretær har gitt vår statsminister en global lederrolle for de nye bærekraftsmålene. Dette både reflekterer norsk lederskap og gir forventninger om ytterligere norsk lederskap.

Vi vil innrette norsk klimafinansiering og annen støtte slik at den på en effektiv måte bistår utviklingslandene i gjennomføringen av deres klimaplaner.

FN har støttet utviklingen av nasjonalt fastsatte bidrag i mange utviklingsland, og denne støtten må videreføres for å bidra til rask oppfølging. I dette arbeidet har Norge bidratt, og det vil vi fortsette med. Vi har også tunge bidrag gjennom vår energibistand, støtte gjennom multilaterale kanaler som Det grønne klimafondet, vår innovasjonssatsing og ikke minst klima- og skogsatsingen. Med den prisutviklingen vi nå ser på sol og vind, kan energibistanden brukes på en effektiv måte til å utløse store private og kommersielle investeringer i fornybar energi og energieffektivisering. Videreføringen av skoginnsatsen frem mot 2030

vil være et avgjørende bidrag for å redusere de fortsatt store utslippene fra tropisk avskoging.

Dette siste er et område der store utslippsreduksjoner kan oppnås relativt raskt, noe Brasil har demonstrert til fulle det siste tiåret. Arbeidet for redusert tropisk avskoging er krevende og illustrerer også betydningen av systematisk offentlig–privat samarbeid. Store globale og regionale selskaper – i alle ledd av verdikjeden for råvarer som soya, biff, palmeolje og papirmasse – har forpliktet seg til avskogingsfrie forsyningskjeder. Verken offentlig sektor eller fremoverlente private selskaper kan stoppe avskogingen alene. En kraftfull offentlig politikk må virke i fellesskap med mer bærekraftig praksis fra toneangivende selskaper. Gjennom Klima- og skoginitiativet arbeider vi derfor aktivt sammen med flere av disse selskapene og våre partnerland.

Sistnevnte er et godt eksempel på hvordan Norge viser lederskap også utenfor klimaforhandlingene. Under et besøk jeg hadde til Indonesia i februar, bekreftet president Jokowi at Indonesia kommer til å innføre totalforbud mot at torvmyrområder avskoges eller dreneres. Samtidig iverksettes tiltak for å restaurere tidligere skadet torvmyr. Norge skal bidra til at vedtaket blir realisert. Samlet vil dette kunne bety reduserte CO₂-utslipp tilsvarende 500 ganger de årlige utslippene fra olje- og gasssektoren i Norge.

Paris-avtalen trer i kraft når minst 55 parter, som representerer minst 55 pst. av de globale utslippene, har ratifisert eller tiltrådt den. Vi driver fra norsk side aktivt klimadiplomati for å få flest mulig land til å ratifisere raskt. Det må vi også selv gjøre. Jeg vil signere avtalen når den legges ut for undertegning i New York 22. april, og vi vil legge frem samtykkeproposisjon om ratifikasjon for Stortinget så snart som mulig.

Paris-avtalen betyr at partene – inkludert Norge – vil føre en gradvis mer ambisiøs klimapolitikk. Det globale temperaturmålet er skjerpet, noe som også betyr en annen målestokk for hva som kan anses som ambisiøst.

Norge sendte i mars i fjor inn vårt foreløpige nasjonalt fastsatte bidrag til FN, i form av et absolutt utslippsmål for 2030, etter at Stortinget hadde gitt sin tilslutning. Norge vil påta seg en betinget forpliktelse om minst 40 pst. utslippsreduksjon i 2030 sammenliknet med 1990.

I Stortingets behandling av det norske bidraget til Paris-avtalen i mars 2015 ble det betingede målet om karbonnøytralitet fra klimaforliket gjentatt. Dette fastslår at Norge, som en del av en global og ambisiøs klimaaftale der også andre industriland tar på seg store forpliktelser, skal fremskynde målet om karbonnøytralitet fra 2050 til 2030. Hensikten var å bidra til at andre land skulle påta seg forpliktelser mer på nivå med våre.

Det er ingen tvil om at vi gjennom Paris-avtalen har fått en avtale med høyt ambisjonsnivå. Den er et vendepunkt i det internasjonale klimaarbeidet. Alle land skal nå være med å bidra, svært forskjellig fra den todeling som har preget klimakonvensjonen og Kyotoprotokollen, der kun industriland har hatt kvantitative forpliktelser. De femårige innmeldingene og globale gjennomgangene vil gi progre-

sjon i landenes bidrag over tid og dermed bidra til å oppnå avtalens ambisiøse utslippsmål.

Regjeringen mener likevel at premissene for å fremskynde Norges mål om karbonnøytralitet ikke er oppfylt nå. Avtalen overlater til den enkelte stat å bestemme sin utslippsforpliktelse. Foreløpig har statene kun meldt inn sine indikative bidrag. Analyser presentert i Paris-beslutningen viser at de indikative bidragene langt fra er tilstrekkelige til å være på en bane i tråd med togradersmålet. Hvilke forpliktelser landene endelig og faktisk vil påta seg, vil vi først få klarhet i når statene melder inn sine forpliktende utslippsbidrag til avtalen innen 2020. Det er derfor i dag for tidlig å fastslå hvorvidt andre industriland også vil påta seg store forpliktelser i den nye avtalen.

Det betyr at det er naturlig å vurdere en fremskynding av Norges klimanøytralitetsmål i sammenheng med den endelige bekreftelsen av det norske 2030-målet under Paris-avtalen, som skal skje senest i 2020. Dette har flere fordeler: For det første vil vi på den måten ta i bruk Paris-avtalens eget system for økning av ambisjoner, der første gjennomgang av fremgang mot de kollektive utslippsmålene skal skje i 2018. For det andre vil vi ved å gjøre vurderingen på et slikt tidspunkt ha langt større mulighet til å oppnå hensikten om å bidra til at andre land også påtar seg store forpliktelser, enn i dag når både EU og andre har slått fast at det ikke er aktuelt å øke sine ambisjoner før gjennomgangen i 2018. For det tredje vil det også gjøre det mulig å se en eventuell fremskynding i lys av prosessen med EU om felles oppfyllelse og den spesialrapporten som FNs klimapanel skal legge frem i 2018 om hva 1,5-gradersambisjonen vil kreve.

Regjeringen vil derfor komme tilbake til Stortinget med en vurdering av dette spørsmålet i forbindelse med at partene melder inn sine endelige utslippsforpliktelser til FN etter at klimapanelets ekstrarapport foreligger. I tråd med stortingsflertallets holdning mener regjeringen for øvrig at målet om karbonnøytralitet er et supplerende nasjonalt mål, og at eventuelle utslippskutt i 2030 utover 40 pst., som følge av en fremskynding av dette målet, derfor ikke vil inngå i den felles forpliktelsen med EU.

Norge tar sikte på felles gjennomføring med EU for å nå klimamålene for 2030. Dialogen med EU om det relevante klimaregelverket er for lengst i gang, men vil intensiveres over det neste året. Felles gjennomføring med EU vil gi Norge et solid, forpliktende og forutsigbart europeisk regelverk å basere oss på når vi skal gjennomføre målet vårt. Slik felles gjennomføring har nå også grunnlag i Paris-avtalen.

Felles oppfyllelse av klimamålene for 2030 gjør det naturlig med et tettere samarbeid med EU også på den globale arenaen. Vi tar derfor sikte på et nært samspill med EU om de jevnlig globale gjennomgangene, økningene av ambisjonsnivået over tid og i rapporteringen under avtalen.

Europakommisjonen la 2. mars frem en melding om konsekvensene av Paris-avtalen for EU. EU varsler overgang til lavutslippsøkonomi gjennom satsing på flere politikkområder, inkludert energi, finansiering, innovasjon og prising av utslipp. EU-kommisjonen mener EUs mål om 40 pst. utslippsreduksjon i 2030 sammenliknet med 1990

er i tråd med Paris-avtalens ambisjon på mellomlang sikt og foreslår derfor å opprettholde målet nå. Den henviser til at EU vil delta i de globale gjennomgangene i 2018 og 2023, der formålet er å vurdere om de innmeldte bidragene kollektivt er i tråd med avtalens langsiktige mål. Kommisjonen gir gjennomføring av 2030-rammeverket for klima og energi høy prioritet og sier at lovforslagene bør behandles så raskt som mulig.

En avtale om felles oppfyllelse med EU vil innebære at Norge i kvotepliktig sektor bidrar til gjennomføring av utslippsreduksjoner på 43 pst. sammenlignet med 2005, innenfor EUs kvotesystem. Norge vil også bidra til utslippsreduksjoner i ikke-kvotepliktig sektor ved at det her fastsettes et nasjonalt utslippsmål på linje med sammenlignbare EU-land. Et regelverk for skog- og arealbrukssektoren skal inkluderes i klimarammeverket. EU legger opp til at noen av kuttene i ikke-kvotepliktig sektor kan gjennomføres ved kjøp av kvoter i EUs kvotesystem eller ved gjennomføring av klimatiltak i andre EU-land.

Norge deltar allerede i dag i EUs kvotesystem. Kommisjonen har fremmet lovforslag til revidert kvotesystem etter 2020, og Europaparlamentet har nå startet sin behandling. Diskusjonen dreier seg i stor grad om fordelingen av den samlede kvotemengden mellom bedrifter, sektorer og land. Det er også mye oppmerksomhet om spørsmålet om såkalt karbonlekkasje. Norge har sendt høringsinnspill til EU, vi følger regelverksdiskusjonen nært, og vi deltar aktivt i relevante fora. Regjeringen ønsker å øke effekten av kvotesystemet, vi ønsker tiltak som motvirker karbonlekkasje, og vi vil at støtte i sterkere grad må kanaliseres til de virksomhetene som antas å være mest utsatt for karbonlekkasje.

Den såkalte innsatsfordelingsbeslutningen om utslippskuttene i de ikke-kvotepliktige sektorene vil ha stor betydning i vårt nye og utvidede klimasamarbeid med EU. De viktigste ikke-kvotepliktige sektorene er transportsektoren, jordbruket og bygg.

EU skal samlet redusere utslippene som omfattes av innsatsfordelingsbeslutningen med 30 pst., fra 2005 til 2030. Dette målet skal fordeles mellom landene. Det enkelte land vil måtte redusere utslippene i ikke-kvotepliktig sektor med mellom 0 pst. og 40 pst, avhengig av BNP per innbygger og med hensyn til kostnadseffektivitet. Norges høye inntektsnivå trekker i retning av et mål i øvre ende av intervallet, mens hensynet til kostnadseffektivitet trekker i motsatt retning. Konsekvensen for Norge vil først og fremst bli en forpliktelse til betydelige utslippsreduksjoner i transportsektoren og jordbruket.

Innsatsfordelingsbeslutningen etablerer et slags kvotesystem på landnivå med utslippsrettigheter som kan handles mellom landene. Adgangen til handel med kvoter mellom landene åpner for såkalt fleksibilitet i oppfyllelsen av målene i innsatsfordelingsbeslutningen. Regjeringen støtter bred fleksibilitet i systemet og legger opp til at Norge skal benytte seg av fleksibiliteten på lik linje med EU-land.

Kommisjonens forslag til regelverk er forventet før sommeren. Regjeringen arbeider for at Norges mål for utslippsreduksjoner i ikke-kvotepliktig sektor fastsettes på samme grunnlag som for EU-landene, og i størst mulig

grad parallelt med EU-landene. Dette kan være krevende å få til, men klima- og energikommisær Miguel Arias Cañete indikerte i mars at han vil arbeide for fremleggelse av et forslag til norsk måltall for utslippskutt i ikke-kvotepliktig sektor samtidig som EU-landene.

EU-kommisjonen har ikke tatt stilling til hvordan skog- og arealbrukssektoren skal inkluderes i klimarammeverket. Spørsmålet om hvordan skog og annen arealbruk skal inkluderes, er krevende. Norge er opptatt av å sikre et høyt ambisjonsnivå. Norges overordnede posisjon er at valg av bokføringsmetode ikke skal påvirke ambisjonsnivået i 2030, og at bokføringsreglene skal sikre insentiver til nye tiltak i landsektoren. Dette har vi kommunisert til EU i høringsinnspill og i diskusjoner med ambisiøse EU-land i den såkalte Green Growth Group.

Vi støtter også en fleksibilitet mellom skog- og arealbrukssektoren og andre ikke-kvotepliktige sektorer. Det forutsetter imidlertid at det etableres et dekkende regelverk for regnskapsføring av utslipp og opptak som sikrer åpenhet og mulighet for å etterprøve de ulike landenes bidrag. Vi er opptatt av at den delen av skogen som benyttes til oppfylling av mål i andre sektorer, skyldes nye tiltak, som et resultat av en aktiv klimapolitikk.

Regjeringens prioritet er å påvirke EU-regelverket før det blir vedtatt. Det vil neppe være særlig rom for å endre innretningen av regelverket etter at det er vedtatt i EU. Vi søker derfor å påvirke utformingen av regelverket gjennom møter med Kommisjonen og medlemsstatene, og ikke minst gjennom vår deltakelse i Green Growth Group. Vi fikk i fjor forhandlet frem en enighet med EU om at felles gjennomføring er mulig. En endelig avtale mellom Norge og EU forventes naturlig nok etter at EU-regelverket er vedtatt. Det betyr at vi ikke bestemmer tidstabellen fra norsk side, og de endelige formalitetene vil neppe være på plass før tidligst mot slutten av 2017.

Det at vi skal gjennomføre 2030-politikken sammen med EU, betyr at vår nasjonale oppfølging og utvikling av virkemidler i stor grad skjer i en europeisk ramme. Men vi stanser ikke der.

I 2050 skal Norge være et lavutslippssamfunn. Men vi skal ikke være et lavkostland. Stilt overfor raske globale teknologiske og økonomiske endringer må vi derfor bygge grønn konkurransekraft for Norge. Vi må gjøre det attraktivt å investere i fremtidens løsninger, legge til rette for innovasjon og sikre velfungerende kapitalmarkeder.

Regjeringens kraftfulle satsning på utdanning og forskning er viktig, og vi ser at næringslivet har svart med en sterk økning i sin forskningsinnsats. Klima, miljø og miljøvennlig energi er en av de seks langsiktige prioriteringene i langtidsplanen for forskning. Men også annen forskning vil bidra til å bygge fremtidens konkurransekraft. Det gjelder ikke minst prioriteringene av hav og muliggjørende teknologi.

Norge har lenge vært en energinasjon og i noen tiår en olje- og gassnasjon. Selv med en ambisiøs klimapolitikk verden over vil det være etterspørsel etter olje og gass i lang tid fremover, og Norge har fortsatt ressurser det er lønnsomt å utnytte. Men vi må være forberedt på at etterspørselen etter fossil energi vil endre seg etter hvert som

fornybare alternativer blir konkurransedyktige. Regjeringen ønsker å legge til rette for alternativer til olje og gass, men det betyr ikke at vi skal slutte med petroleumsutvinning over natten. Og en ting er sikkert: Norge vil være en energinasjon også etter oljen. Derfor har vi fastsatt fem prioriterte innsatsområder i klimapolitikken:

For det første, utvikling av lavutslippsteknologi i industrien og ren produksjonsteknologi, der vi har styrket klima- og energifondet langt ut over klimaforlikets ambisjon og nesten tredoblet Innovasjon Norges miljøteknologiordning. Andelen grønne prosjekter i Innovasjon Norges portefølje økte fra 28 pst. til 38 pst. fra 2014 til 2015. Regjeringen fremmet også nylig et forslag om ny lov om offentlige anskaffelser, med en helt ny miljøbestemmelse som i praksis betyr at alle oppdragsgivere i offentlig sektor må ha en grønn plan for sine innkjøp. Dette vil styrke klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser som et viktig bidrag til det grønne skiftet.

For det andre, CO₂-håndtering, der regjeringens strategi inneholder et bredt spekter av aktiviteter inkludert mulighetsstudier med sikte på å oppfylle ambisjonen om minst ett fullskala CO₂-håndteringsprosjekt innen 2020.

For det tredje, styrking av Norges rolle som leverandør av fornybar energi. Europas største landbaserte vindpark vil bli bygget i Midt-Norge. De nye kablene til Storbritannia og Tyskland vil øke overføringskapasiteten til utlandet med om lag 50 pst.

For det fjerde, et grønt skifte i skipsfarten, der vi satser på grønn fornyelse med bruk av teknologi og miljøvennlige løsninger. Norge har 120 fergesamband. De vil være en spydspiss for null- og lavutslippsløsninger i maritim sektor. Verdens første batteridrevne ferge er allerede i trafikk over Sognefjorden. Enova har nylig gitt over 270 mill. kr til ladeinfrastruktur for alle fylkesveifergesambandene i Hordaland. Ekspertisen norsk maritim industri opparbeider seg gjennom nybygging av ferger med null- og lavutslippsteknologi, vil kunne brukes også innen andre deler av skipsfarten. Regjeringen har også tatt et nytt initiativ i FNs sjøfartsorganisasjon, IMO. Sammen med Japan, Marshalløyene og USA har vi foreslått bindende rapportering av klimagassutslipp fra internasjonal skipsfart. Vi skal være en pådriver i disse forhandlingene. Nye krav må medføre at internasjonal skipsfart leverer utslippsreduksjoner.

Det femte satsningsområdet er der utfordringen er størst. Transportsektoren står for omtrent en tredel av de norske klimagassutslippene. En vesentlig del av kuttene i ikke-kvotepliktig sektor må tas her. Regjeringens utgangspunkt er at mobilitet for mennesker er et viktig gode, og at det i fremtiden er et gode vi skal nyte med minst mulig utslipp. Derfor satser vi sterkt på kollektivtransport. I 2015 ble det foretatt 65,6 millioner reiser med NSBs persontog. Det er en økning på 5,9 pst. fra 2014, som var det forrige rekordåret.

Samferdselsministeren mottok nylig et grunnlagsdokument for regjeringens arbeid med ny Nasjonal transportplan fra transportetatene og Avinor. Gjennom retningslinjene til transportetatene bestilte regjeringen – for første gang i NTP-sammenheng – en klimastrategi. Klimastrategien viser at det ifølge transportetatene er potensial for å

redusere utslippene fra transport med 50 pst. i 2030, sammenlignet med dagens nivå. Regjeringen har ikke behandlet transportetatenes innspill, men klimastrategien vil utgjøre et viktig bidrag i regjeringens videre arbeid med NTP.

Klimastrategiens forslag er basert på at en stor del av utslippsreduksjonene må muliggjøres av biodrivstoff. En overgang til biodrivstoff med bedre bærekraft bør være en forutsetning for et slikt scenario. Bærekraftskriteriene for biodrivstoff er fastsatt i EUs fornybardirektiv. EU-kommisjonen arbeider med forslag til revidert direktiv fra 2020. Jeg er opptatt av at bærekraften må sikres bedre enn i dag, og tok opp behovet for å skjerpe inn bærekraftskriteriene i mitt møte med klima- og energikommisæreren i mars.

For samferdselssektoren er uansett ikke biodrivstoff hele løsningen. Det er viktig å satse også på andre tiltak. Den rivende utviklingen mot høyere kapasitet og lavere pris for batterier inngir stort håp. Det gjelder ikke bare i personbilmarkedet. Ruter har for eksempel satt mål om fossilfri kollektivtransport i Oslo i 2020, der elektrisk drift vil være en viktig komponent.

Norge er nå ledende når det gjelder reduksjoner i CO₂-utslipp fra nye personbiler. For ti år siden var gjennomsnittlige utslipp fra nye personkjøretøy solgt i Norge 177 gram CO₂ per kilometer. Helt nye tall fra mars viser at dette tallet nå er halvert. Utslippsmålet for 2020 vil trolig bli nådd i 2017. Elbilpolitikken vår er blitt en internasjonal merkevare. I 2015 utgjorde elbilsalget over 17 pst. av nysalget av personbiler. I tillegg er salget av ladbare hybridbiler i sterk vekst.

Vi kommer til å legge vekt på erfaringene med elbilpolitikken i våre innspill til Europakommisjonens melding om avkarbonisering av transportsektoren, som kommer til sommeren. Kommisjonen skal også neste år fremme forslag til nye CO₂-standarter rettet mot bilindustrien frem mot 2030. Når EU retter utslippskrav mot bilprodusentene, betyr det at kjøretøy som importeres til Norge, blir renere. Det EU bestemmer seg for, er derfor viktig for vår egen prosess for utslippsreduksjoner i transportsektoren.

Dagens teknologiske utviklingstrekk kan bli til store sprang når digitaliseringen treffer transportmarkedet for fullt. På Kongsberg skal man nå teste førerløse busser. Denne utviklingen er allerede velkjent innen personbiler, men kommer også til andre kjøretøysegment. Tilsvarende forsøk skjer allerede i Aalborg i Danmark.

På mobilitetsområdet vil teknologiske endringer også spille med den nye delingsøkonomien. For stadig flere er det viktigste ikke å eie bil, men å ha tilgang til transportløsninger. Det er ikke lenger science fiction å se for seg at man har dashbordet i håndflaten i form av en smarttelefon, og med den kan bestille en førerløs delingselbil som kjører deg til pendlertoget.

Vi arbeider også for å redusere klimagassutslippene fra internasjonal luftfart. I den internasjonale organisasjonen for sivil luftfart, ICAO, arbeides det for å etablere markedsbaserte virkemidler for sektoren. Norge støtter at det på høstens generalforsamling etableres et eget globalt kvotesystem for utslipp fra internasjonal luftfart etter

2020. Om det ikke oppnås en god global løsning for luftfarten, vil vi sammen med EU arbeide for å styrke det europeiske kvotesystemet.

Stortinget vil i en rekke saker fremover bli invitert til å debattere og gi retning til klimapolitikken. Når den europeiske innsatsfordelingen er klar, vil regjeringen fremme en sak for Stortinget. Våren 2017 vil regjeringen legge frem for Stortinget et forslag til klimalov. Regjeringen vil følge opp Stortingets vedtak om å forberede opprettelsen av Fornybar AS og kommer tilbake til Stortinget om dette i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett. I tillegg vil regjeringen legge frem en rekke stortingsmeldinger med betydning for norske og globale klimagassutslipp, f.eks. energimeldingen, meldingen om industriens rammevilkår, skog- og tremeldingen og jordbruksmeldingen.

Generelt gjennomfører regjeringen klimatiltak i hvert enkelt budsjett og gjennom større måldokumenter for de enkelte sektorene, slik som NTP, omtalt tidligere. Det er med andre ord ikke én melding, eller én beslutning, som vil ta Norge til lavutslippssamfunnet. Men vi må sørge for at de mange beslutningene både kutter utslipp og øker Norges konkurransekraft. Regjeringens ekspertutvalg for grønn konkurransekraft kommer til høsten med forslag til løsninger som kan styrke Norges vekstevne gjennom det grønne skiftet. Utvalget samspiller nært med aktører i næringslivet, bl.a. med Norsk Industri om et veikart for lavutslippsutvikling innen prosessindustrien.

Klimaendringene og klimapolitikken stiller også nye krav til omstilling i arbeidsstyrken. Jeg har derfor spesielt oppfordret partene i arbeidslivet til å samarbeide om å integrere klimahensyn i sitt arbeid – og de er i gang med dette.

Når teknologiske, økonomiske og sosiale endringer er så omfattende og skjer så raskt som i dag, er det krevende å utforme politikk. Utviklingen i samfunn og næringsliv går ofte raskere enn politiske prosesser. Vi lever i en æra av kreativ destruksjon og disruptiv innovasjon.

Dette har avgjørende betydning for klimapolitikken. Noen ber om én, helhetlig plan for klimapolitikken. Men moderne klimapolitikk er ikke mer egnet for planøkonomi enn andre samfunnsområder har vist seg å være gjennom historien. Den rivende globale utvikling som i dag skjer innenfor lavutslippsteknologi, fornybar lavkostnadsenergi og batteriteknologi, akselerert av digitalisering, automatisering og robotisering, kan ikke og bør ikke detaljstyres.

Men det vi kan og bør gjøre politisk, er å ta beslutninger som setter Norge i stand til å utnytte mulighetene i utviklingen – både for å kutte utslipp og for å skape grønn konkurransekraft for Norge. Derfor trenger vi en omstillingspolitikk som aktivt spiller på lag med de raske økonomiske og teknologiske skiftene som skjer globalt.

Det grønne skiftet kommer til å kreve omstillinger av oss som vi ikke en gang ser rekkevidden av i dag, for enkeltmennesker, næringsliv og offentlig sektor. Og som i alle omstillingsprosesser, fra dinosaurenes tid og til i dag, vil noen flyte og noen gå under. De som er endringsdyktige, vil bli vinnere.

Regjeringen vil utløse endringskraften i det norske samfunn i klimaets tjeneste. Ny teknologi og nye forret-

ningsmodeller skal gjøre den grønne omstillingen til et konkurransefortrinn for Norge og skape ny vekst, arbeidsplasser og velferd. Vår ambisjon må være at på samme måte som Norge har vært og er en vinnernasjon i vannkraft, i skipsfart, i olje og gass, så skal vi bli en vinnernasjon i lavutslippssamfunnet. Da kreves en aktiv politikk for grønn konkurransekraft – med vekt både på grønn og på konkurransekraft.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at klima- og miljøministerens redegjørelse om oppfølging av Paris-avtalen legges ut for behandling i et senere møte i Stortinget. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 4 [12:53:50]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trond Giske, Christian Tynning Bjørnø, Marianne Aasen, Tone Merete Sønsterud og Martin Henriksen om konsekvensene av innføringen av kompetansekrav for alle lærere (Innst. 218 S (2015–2016), jf. Dokument 8:11 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:55:03] (ordfører for saken): Først vil jeg sende en takk til komiteen for et godt samarbeid om en sak som det har vært mye diskusjon om underveis.

Saken har en kjent forhistorie, og det er gjort rede for dette i de respektive partiers merknader i innstillingen.

Representantforslaget fra Arbeiderpartiet inneholdt to punkter:

- å legge fram en sak der regjeringa redegjør for konsekvensen av innføring av nye kompetansekrav og komme tilbake med en plan for hvordan de nye kompetansekravene skal innføres
- å åpne for realkompetansevurdering av lærernes tidligere utdanning

Begge forslagene fikk liten eller ingen støtte i høringen.

Etter behandlingen i komiteen er det framsatt et fellesforslag fra Venstre og Høyre og Fremskrittspartiet om en dispensasjonsordning fram til 2025. Arbeiderpartiet foreslår at lærerne som er utdannet etter den gamle ordningen, i en overgangsperiode fram til 2025, skal beholde sin undervisningskompetanse – i praksis altså akkurat det samme.

For øvrig er det under komitébehandlingen fremmet

flere forslag som et flertall i komiteen har sluttet seg til, og jeg fremmer med dette Senterpartiets øvrige forslag, også det vi har fremmet sammen med andre.

Da Stortinget behandlet saken om kompetansekrav i juni i fjor, ble det ikke så mye debatt om saken. Som kjent ble Senterpartiet alene om å stemme imot at innføringen av skjerpede kompetansekrav for å undervise skulle gis tilbakevirkende kraft, men på høsten fikk debatten fart. Da fikk vi konkrete eksempler på hvilke urimelige konsekvenser og praktiske utfordringer endringen ville få, ikke bare for den enkelte lærer, men også for skolene og kommunene som arbeidsgivere.

Senterpartiet tok opp igjen denne saken under budsjettbehandlingen i desember i 2015, og ga flertallet anledning til å endre vedtaket. Dette ble på nytt nedstemt. I dag har Stortinget enda en sjanse til å rette opp feila fra i fjor, men dessverre vil ikke det skje denne gangen, heller.

Sjøl om flertallet gjør sitt beste for å få saken til å framstå som om den er ordnet opp i, vil ikke dagens vedtak endre faktum. Lærere med lærerutdannelse fra før 2014 er avskiltet. Til tross for at lærere får noen ekstra år på seg til å få papirene i orden og få telt opp rett antall studiepoeng, er realiteten likevel at de i overgangsperioden på ni år vil bli innelåst i nåværende stillinger. De risikerer å ikke bli foretrukket om de skulle ønske å bytte arbeidsplass. Hvem vil vel ansette en lærer som må påkastes studiepoeng? I tillegg risikerer vi at mange lærere vil velge å gå av med pensjon når de fyller 62 framfor å ta videreutdanning på tampen av yrkeslivet.

I tillegg vil det være fagene norsk, matematikk og engelsk som vil bli prioritert til videreutdanning fra kommunene. Andre fag som mat og helse, kunst og håndverk osv. vil kunne sakke akterut. Vi vil få et A- og et B-lag i skolen – de med nok studiepoeng og de som har lærerutdanning fra før 2014 sammen med de om lag 9 000 som allerede er såkalte ikke-kvalifiserte som jobber i skolen i dag.

Nok en gang har regjeringspartiene, Høyre og Fremskrittspartiet, og Venstre, lagt seg ut med lærerne. Jeg beklager at Arbeiderpartiet også har valgt å gjøre det. Jeg synes det er trist at flertallet ikke har mot nok til å innrømme at de har fattet et vedtak som er uklokt, og som de ikke har sett konsekvensen av. Forsøkene på opprettingen i dag viser nettopp dette. Etter Senterpartiets mening er det unødvendig å gi kompetansekravene tilbakevirkende kraft. Vi hadde oppnådd den kompetansehevingen vi ønsker uansett fordi ordningen med videreutdanning som de rød-grønne igangsatte og dagens regjering har utvidet og forbedret, nå har blitt så god at det er 10 000 lærere som ønsker seg videreutdanning til høsten. Kun rundt 5 500 får muligheten.

Flere lærere mangler studiepoeng i flere fag. Det er mange lærere i utdanningskø i hver kommune. Rundt 100 lærere mangler studiepoeng i enkeltfag bare på ungdomstrinnet i min hjemkommune. Dette krever god kommunøkonomi og god kapasitet i høyskolene.

Senterpartiet er også opptatt av at det skal være kvalitet i det tilbudet som gis til de lærerne som ønsker å videreutdanne seg. Universitets- og høyskolerådet sa sjøl i hørin-

gen at det var mange krevende oppgaver de sto overfor nå når lærerutdanningen skal bli femårig og strukturprosessen pågår for fullt. Jeg, og sikkert flere, har fått spørsmål vedrørende kvaliteten i studiene som nå gis fra høyskolene. Jeg mener regjeringa må følge opp dette tett. Det må være kvalitet som er viktig, ikke antall studiepoeng.

Vi ønsker også at regjeringa, i samarbeid med lærerorganisasjonene, skal vurdere en rett og en plikt til videreutdanning. Vi fremmer forslaget i dag, og vi håper at flere som er opptatt av en jevnlig faglig oppdatering, vil støtte en slik utredning.

Senterpartiet beklager at flertallet ikke skjønnte hva de vedtok i fjor, og vi beklager overfor alle lærere som nå ikke føler seg gode nok lenger, at det heller ikke denne tredje gangen blir flertall for å rette opp det vedtaket

Presidenten: Representanten Anne Tingelstad Wøien tok opp de forslag hun refererte til.

Christian Tynning Bjørnø (A) [13:00:17]: Hver eneste dag tilbyr dyktige og engasjerte lærere tusenvis av undervisningstimer i den norske skolen. Skolen skal lære elevene våre å lese, skrive og regne. Skolen skal utdanne morgendagens arbeidstakere og morgendagens medmennsker. Det er en formidabel oppgave. Lærerne er skolens viktigste ressurs, og det at vi har nok lærere, og lærere med riktig kompetanse – som fagpersoner, men også som mennesker – er avgjørende for at skolen skal lykkes i sitt omfattende samfunnsoppdrag.

I denne salen er vi for kompetansekrav for lærere. I 2012 vedtok vi kompetansekrav for alle nyutdannede lærere. Det er altså ikke det som er bakgrunnen for Arbeiderpartiets representantforslag, og derfor ei heller det som er bakgrunnen for at vi står her i dag. Det er regjeringens forslag til innføring av kompetansekrav for alle lærere som er grunnen til at Arbeiderpartiet mente det var nødvendig å få saken til Stortinget på nytt – proposisjonen fra regjeringen, som ble behandlet av Stortinget i fjor før sommeren, med forslag som viste seg å være lite gjennomtenkt fra regjeringens side.

I fjor høst ble det klart at de nye kompetansekravene allerede ga negative konsekvenser for lærere og skoleeiere, blant annet ved at lærere varslet om problemer ved å søke ny jobb, eller at de opplevde å få stempel som ufaglærte. Totalt ville rundt 38 000 lærere kunne miste retten til å undervise i noen av de fagene som de hadde undervist i før – lærere med kunnskap som vi trenger i skolen. Disse konsekvensene var ikke tilstrekkelig omtalt i proposisjonen fra regjeringen, og det var heller ikke det som var en del av Stortingets intensjon om å støtte lovforslaget. Det viser at regjeringen ikke hadde utredet konsekvensen av innføring av kompetansekrav for alle lærere godt nok. Ja, det var rett og slett dårlig politisk håndverk av kunnskapsministeren.

Derfor tok Arbeiderpartiet initiativ til at Stortinget skulle behandle saken på nytt. Vi sørget for at det ble avholdt en åpen høring, den 4. februar i år. I høringen fikk vi bekreftet at det hersker uro om hvordan de nye kompetansekravene skal implementeres, med tanke på både

praktisk gjennomføring, vikarbruk, utfordringer med demografi og ikke minst når det kommer til lærernes arbeidsforhold. Høringen viste at det er stor tilslutning til at lærerne skal ha kompetansekrav, men at det er regjeringens iverksetting av kravene som skaper problemer.

Nå står vi her, i en situasjon der kunnskapsministeren blir instruert av Stortinget og tvunget til å sørge for at overgangsperioden blir mer reell. I tillegg er det i innstillingen vi har til behandling i dag, fra komiteen fremmet en rekke forslag som skal sikre en bedre implementering av kompetansekravene. Det handler om alt fra organiseringen av etter- og videreutdanningstilbudet til kommunenes ansvar. Resultatet er langt fra det opplegget regjeringen først foreslo. Det viser at det var viktig at Arbeiderpartiet sørget for ny behandling av saken.

Likevel holder regjeringen – med støtte fra Venstre – på at lærerne skal få en dispensasjon fra kravene i ti år. Dette er Arbeiderpartiet uenig i. Vi mener at lærerne skal beholde den samme undervisningskompetansen fram til de nye kravene skal tre i kraft. Det skal ikke være noen dispensasjon. Først da blir det en reell overgangsordning, slik Stortingets flertall har hatt som intensjon.

Arbeiderpartiet vet at lærerne er ivrige og ønsker å oppdatere seg faglig. I den anledning vil jeg understreke flertallsforslaget fra komiteen om at skoleeiere skal lage planer for at lærere som mangler kompetanse i de aktuelle fagene, skal gis gode muligheter til å skaffe seg slik kompetanse i perioden fram til 2025.

Stortinget er i ferd med å sørge for at saken om innføring av kompetansekrav for alle lærere blir gjennomført på en bedre måte enn det regjeringen først foreslo. Det er jeg glad for. Jeg vil likevel understreke at vi følger saken nøye. Komiteen ber i innstillingen om at regjeringen årlig kommer tilbake til Stortinget med en oppdatering om utviklingen i antallet lærere som trenger etter- og videreutdanning. På denne måten kan vi vurdere om man er i rute til å nå målet om at alle lærere skal ha fått gode muligheter til å tilegne seg de nye kompetansekravene innen 2025.

Jeg tar opp Arbeiderpartiets forslag i saken.

Presidenten: Representanten Christian Tynning Bjørnø har tatt opp de forslagene han refererte til.

Henrik Asheim (H) [13:05:17]: Ved valget i 2013 var det et veldig viktig løfte fra de fire borgerlige partiene at vi skulle sikre et lærerløft. Vi skulle innføre fem-årig masterutdanning – det er nå i gang. Vi skulle øke opptakskravene til lærerutdanningen – det er nå gjort. Og vi skulle sikre en kraftig satsing på etter- og videreutdanning for lærerne. I 2016 har 10 000 lærere søkt om å få etter- og videreutdanning. 5 050 av disse vil få plass. Det er en tredobling i antall lærere som får etter- og videreutdanning, sammenlignet med under den forrige regjeringen.

Da den rød-grønne regjeringen la frem sitt siste budsjett, økte de satsingen på etter- og videreutdanning av lærere med null kroner. Nå er tempoet ikke bare økt, det er tredoblet. Dette viser at politikk virker. Det har noe å si hvem som styrer, det har noe å si hvilke budsjetter som blir

vedtatt, og det har noe å si hvem som styrer Kunnskapsdepartementet.

Et viktig ledd har vært nettopp kompetansekravene. For Høyre er det åpenbart at de kravene som det er enighet i Stortinget om å stille til nyutdannede lærere, også bør gjelde for de lærerne som allerede er i skolen. Det ville være rart å si at det er et helt logisk krav til lærere utdannet etter 2014, men for alle utdannet før 2014 er ikke kravet spesielt viktig. Derfor gikk et bredt flertall på Stortinget inn for å stille krav om fordypning i fellesfagene en lærer underviser i, dvs. 30 studiepoeng i barneskolen og 60 studiepoeng i ungdomsskolen og videregående skole. Dette var kombinert med en langt større satsing fra statens side ved å ta en langt større del av regningen for etter- og videreutdanning. Summen av dette er altså de tallene jeg redegjorde for. Da dette ble behandlet i 2015, var det et bredt flertall bestående av Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Arbeiderpartiet som stemte for.

Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og SV er imot å stille kompetansekrav. Det er jeg dypt uenig i. Vi tror at utdanning virker. Vi tror at det har noe å si også hvilken formell kompetanse man har, og at det har noe å si for resultatene i norsk skole at 33 000 lærere ikke har fordypning i de fellesfagene de underviser i. For eksempel har halvparten av norske engelsklærere ikke fordypning i engelsk. Men selv om jeg er uenig med disse tre partiene, har det i det minste vært klart hva de har ment, og de har ment det samme gjennom hele prosessen.

Arbeiderpartiet stemte for forslaget i 2015. Når representanten Bjørnø sier at det ikke skal være dispensasjon, er det en helt ny linje, for det var akkurat det de stemte for da saken ble behandlet. Så har de fremmet å innføre realkompetansevurdering, og nå har de endelig et forslag der de sier at det ikke skal være dispensasjon, men de er enig med Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre i at i 2025 skal alle lærerne ha kompetansen. De fjerner fremdriften, men er enig i målet. Det er ganske oppsiktsvekkende at ett parti klarer å ha tre standpunkt i samme sak på ett år. Men nå har de altså tatt dette standpunktet, og så får vi se hvor lenge det varer før de ombestemmer seg på nytt.

Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har lyttet til tilbakemeldinger fra lærerorganisasjonene, f.eks. et unisont nei til Arbeiderpartiets forslag om å innføre realkompetansevurdering. Derfor sier også alle partiene i denne sal, med unntak av Arbeiderpartiet, nei til en slik løsning.

Men vi har også endret den dispensasjonen som opprinnelig var innført, for det skapte en uro i skolen som er helt unødvendig, og som det derfor må ryddes opp i også fra vår side. Derfor har vi endret dispensasjonen de neste ti årene, altså frem til 2025, fra å være på kommunenivå – arbeidsgiver – til å gjelde den enkelte lærer. Det avklarer og skaper en trygghet som vi tror er viktig for å holde tempoet oppe, nettopp at presset er på arbeidsgiver, på skoleeier, men at den enkelte lærer i klasserommet vet at dispensasjonen gjelder den enkelte, ikke kommunen som helhet. I tillegg har vi bedt regjeringen om en rekke avklaringer, oppfølginger, som det er forholdsvis bredt flertall for.

Det er viktig at utdanningen som lærerne får, er av høy kvalitet, at den kan gjennomføres på en enkel måte, at den

er tilgjengelig i nærmiljøet, og at dette ikke er noe som man må bruke veldig mye tid på. Det er også viktig at man har klare planer for å nå dette målet i 2025, for da vet vi også at tempoet er oppe. Det viktigste med dette er at elevene lærer mer. Det vil de gjøre med den politikken som Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre i dag vedtar.

Med det tar jeg opp det forslaget som Høyre fremmer.

Presidenten: Representanten Henrik Asheim har tatt opp det forslaget han refererte til.

Bente Thorsen (FrP) [13:10:37]: Det har vært en god diskusjon i komiteen rundt dette forslaget, og det har ført til sunn refleksjon om norsk skole og kvalitetskrav. Vi i Fremskrittspartiet er tydelige tilhengere av kompetansekrav for lærere i den norske skolen, uansett når de ble ferdig utdannet.

Heldigvis er både Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre enige om å videreføre kompetansekravene, som innebærer at alle elever skal undervises av en lærer med fordypning i basisfagene. Disse partiene er også enige i at det for lærere utdannet før 2014 skal gis dispensasjon fra dette kravet fram til 1. august 2025, samtidig som vi understreker at det er skoleledelsens ansvar å bruke sine lærerressurser på best egnede måte for elevenes læring.

Det er allmenn enighet om at kvaliteten på lærerne er mest avgjørende for gode resultater i klasserommet. En kartlegging fra 2014 viser at mange lærere i grunnskolen ikke har formell kompetanse i fagene de underviser i. Totalt er det ca. 33 000 lærere som underviser i ett eller flere fellesfag, som ikke oppfyller kompetansekravene. Dette er noe av bakgrunnen for at Stortinget har vedtatt å stille krav om at alle lærere i grunnskolen som underviser i matematikk, norsk, engelsk, samisk og norsk tegnspråk, har fordypning i det faget.

Samtidig som de nye kompetansekravene innføres, økes antallet videreutdanningsplasser for lærere. Regjeringen har varslet at satsingen på videreutdanning skal fortsette, slik at lærere som ønsker det, får hevet sin kompetanse.

Det er ikke slik at kompetanseløftet for lærerne er noe som skal skje over natten. Både Stortinget og regjeringen er klar over at det både av kapasitetsmessige og profesjonelle hensyn må legges opp til en lang overgangsperiode for å få innført kompetansekravene. Kommuner og fylkeskommuner har derfor fått ti år på seg for å oppfylle de nye kravene.

Fremskrittspartiet merker seg at de aller fleste organisasjoner og instanser er imot innføring av realkompetansevurdering, slik representantforslaget tar til orde for. Det blir bl.a. påpekt at realkompetansevurdering vil medføre vanskelige avgrensninger og økt byråkratisering. Fremskrittspartiet er for å redusere skolebyråkratiet, ikke for å øke det.

Fremskrittspartiet er glad for at en samlet komité slutter opp om og ber regjeringen sørge for at videreutdanningstilbudet skal være av god kvalitet, tilpasset regionale behov, og at det må organiseres på en måte som minimerer unødvendig tidsbruk for den enkelte lærer.

Fremskrittspartiet har lenge ivret for at videreutdanningstilbud i større grad skal kunne tilbys gjennom nettbaserte løsninger. Dette vil gjøre det enklere for lærere som av ulike grunner ikke har anledning til å reise bort for å ta videreutdanning. Jeg har også mottatt tilbakemelding på at nettbasert tilbud i kombinasjon med samlinger der flere lærere fra samme skole deltar på utdanningen, gir veldig godt utbytte. Vi er derfor glad for at komiteen ber regjeringen legge til rette for dette.

Fremskrittspartiet vil understreke at det finnes mange dyktige lærere i skolen, men det er likevel et problem at så mange lærere i dag mangler fordypning i ett eller flere fellesfag, og vi mener derfor det er rett å stille krav til lærernes arbeidsgivere, nemlig skoleeierne, for å sikre lærerne den kompetansen de selv har etterspurt i mange år. Vi er glad for at regjeringen nå har tatt tak i dette og gjennomfører klare kompetansekrav som gir økt kvalitet i norsk skole, og som vil bidra til at elevene skal lære mer.

Fremskrittspartiet er også glad for at vi – sammen med Venstre og Høyre – gjennom denne saken har fått tydeliggjort at ingen lærere avskiltes. Det gis dispensasjon fra kompetansekravene fram til 2025, men det er opp til skoleledelsen å bruke sin lærerkompetanse til beste for elevenes læring.

Anders Tyvand (KrF) [13:15:33]: La meg først understreke at Kristelig Folkeparti er for å styrke kompetansen i skolen gjennom klare kompetansekrav til lærerne, så når representanten Asheim sier at Kristelig Folkeparti ikke ønsker kompetansekrav, er det feil. Vi er også varme forsvare av en satsing på etter- og videreutdanning for lærere, og vi støttet også innføringen av høyere kompetansekrav i fagene matematikk, engelsk, norsk og samisk da Stortinget behandlet dette spørsmålet i 2012.

Å innføre krav til faglig fordypning og en bestemt kompetanse i sentrale fag for nyutdannede lærere er på sin plass. Det er en sammenheng mellom lærernes kompetanse i fagene og elevenes læringsutbytte, og vi trenger lærere som både har solid fagkompetanse og evnen til å kommunisere denne kunnskapen videre til elevene sine.

Utfordringen kom da stortingsflertallet i fjor høst gikk inn for å gi disse kompetansekravene tilbakevirkende kraft, at de skulle gjelde også for lærere utdannet før 2014. Endringene ble gjort til tross for tydelige advarsler, og de skapte sterke reaksjoner i hele Skole-Norge. Frykten var at man ved å gi kompetansekravene tilbakevirkende kraft ville skyve dyktige lærere med årevis av verdifull pedagogisk erfaring ut av klasserommene. Det har selvfølgelig verken skolen eller Norge råd til.

Erfaringene viser også at regelendringene har fått negative utslag. For eksempel ble konsekvensen den at dersom det kom en nydannet lærer til en skole som hadde tatt de påkrevde ekstra studiepoengene i norsk, engelsk eller matte, måtte skolelederen la nykommeren ta over for lærere som kanskje hadde jobbet med disse fagene og undervist i dem i 20–30 år. Det er urettferdig, og det er en avskilting av dyktige lærere med årevis av verdifull erfaring.

Ekstra urettferdig virker nok dette overfor lærere som tidligere har ønsket videreutdanning i fagene sine, men

som aldri fikk muligheten. Andre lærere igjen har brukt sin andel av videreutdanningen på å fordype seg i f.eks. klassesedelse eller andre emner som skolen også trenger kompetanse innenfor. Jeg forstår veldig godt at de lærerne i dag føler at de sitter igjen med svarteper.

En annen problemstilling ved å skjerpe kompetansekravene til lærere som er utdannet før 2014, er at for lærere som ikke oppfyller de nye kravene, og som ikke er i et fast ansettelsesforhold, vil det bli svært krevende å komme tilbake til læreryrket. Skolene vil naturligvis foretrekke kandidater som oppfyller de formelle kravene når de skal ansette nye folk. En lærer som er uten fast jobb, er heller ikke en del av systemet som gir muligheter for å ta etter- og videreutdanning. For mange vil nok veien inn i andre yrker bli kort.

Kristelig Folkeparti er glad for at regjeringspartiene og Venstre i ettertid har innsett at endringene har uheldige konsekvenser, og at de vil innføre en dispensasjonsadgang for alle lærere fram til 2025. Det vil gi skoleledere og lærere noe lengre tid til å sørge for nødvendig videreutdanning, og det vil kanskje redusere behovet for ufaglært vikarhjelpe noe. Men det løser ikke problemene. Mattelæreren som forlot skolen for å prøve seg i en jobb i næringslivet, vil fremdeles ha problemer med å komme seg tilbake til klasserommet. Norsk skole har behov for ham, vi trenger ham, men vi har stengt døra for ham. Læreren som er ansatt ved en skole uten å oppfylle de formelle kravene, vil ha problemer med å få jobb ved en annen skole dersom han skulle ha behov for eller ønske om å flytte til en annen by, selv om han har en offentlig godkjent lærerutdanning, lang undervisningserfaring og mye verdifull realkompetanse med seg i bagasjen. Nyutdannede lærere, som har fått et utdanningstilbud som oppfyller de nye kravene, vil stille foran ham i køen.

Kristelig Folkeparti sier ja til klare kompetansekrav til lærerne. Vi sier ja til en satsing på etter- og videreutdanning, og vi mener at en målrettet satsing på etter- og videreutdanning over tid vil være nok for å nå målet om å heve kompetansen blant lærere i den norske skolen. Men vi sier nei til en politikk som kan føre til at vi mister dyktige lærere og går glipp av verdifull kompetanse i skolen. Derfor foreslår Kristelig Folkeparti – og Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti – i dag igjen at Stortinget skal be regjeringen endre regelverket slik at lærere med godkjent utdanning fra før 2014 fortsatt skal gis full undervisningskompetanse.

Iselin Nybø (V) [13:20:43]: Saken om kompetansekrav for lærere har vært en lang og ganske vanskelig sak – lang fordi det har vært flere omkamper siden Stortinget bestemte at det skulle være kompetansekrav for lærere som underviser i matte, norsk, engelsk, tegnspråk og samisk, og vanskelig fordi den har skapt uro og usikkerhet blant lærerne våre.

Sammen med regjeringspartiene og Arbeiderpartiet har Venstre vært klare på at vi ønsker at det skal være et kompetansekrav for lærerne i skolen – dette fordi vi ønsker at elevene skal undervises av lærere som har en viss fordypning i det aktuelle faget. Særlig når det er tale om utdan-

ningspolitikk, må vi erkjenne at utdanning har betydning. Det er derfor ikke likegyldig om undervisningen foretas av en lærer med fordypning eller en lærer uten fordypning i det aktuelle faget. Så vil det alltid være sånn at det finnes kjempegode lærere som ikke har den aktuelle fordypningen, og ikke fullt så gode lærere som har all verdens fordypning. Dette handler ikke om at vi skal lage et system som sikrer en universell sannhet som gjelder for alle. Dette handler om at vi skal lage et system som sikrer at de lærerne som underviser i de fagene, også har kompetanse i de fagene, fordi vi mener at det har betydning for elevenes læringsutbytte.

Venstre står fortsatt på at vi skal ha kompetansekrav i skolen, og vi har ikke snudd på dette punktet.

Da forslaget fra regjeringen ble vedtatt i fjor, var det, slik vi ser det, en forutsetning fra Stortingets side at det var en reell overgangsperiode på ti år, slik at vi kunne innfase den nye ordningen på en smidig måte. Slik jeg har oppfattet det, er det gjennomføringen av overgangsperioden på ti år som har skapt det største engasjementet ute i skolene.

Jeg er derfor glad for at Venstre nå har fått regjeringen med på et forslag som ikke bare gir skoleeier ti år på å skaffe til veie nok lærere med den aktuelle kompetansen, nå har hver enkelt lærer fått ti år på seg til å skaffe seg den nødvendige videreutdanningen. Det vil bety at det ikke lenger er nødvendig for skoleeier å velge en nyutdannet lærer framfor en erfaren lærer når timeplanen skal settes opp de neste ti årene. Det betyr at i søknadsprosesser framover vil det ikke være sånn at skoleeiere kommer til å velge den nyutdannede kandidaten fordi de da slipper å videreutdanne den eldre og mer erfarne kandidaten. Gjennom det forslaget som vi i dag vedtar, har vi gjort overgangsperioden reell, både for skoleeier og for den enkelte lærer.

Det skal likevel understrekes at det er skoleeiers ansvar å sikre at kompetansekravene oppfylles. Skoleeiere må derfor holde fullt trykk på videre og etterutdanning framover, og Stortinget vil følge med på utviklingen rundt dette. Det er viktig å holde et jevnt trykk, slik at vi sikrer oss at alle de som vil og skal ha videreutdanning, får det. Her må også vi på Stortinget følge dette opp gjennom budsjettvedtakene vi skal gjøre de neste årene. Vi må stille opp og tilby den utdanningen som er nødvendig for å få dette til.

Når det gjelder lærere som i dag ikke jobber i skolen, men som vi alle sammen gjerne vil ha tilbake igjen til skoleverket, pekes det spesielt på at også disse må få anledning til å tilegne seg de nødvendige studiepoengene, selv om de ikke fanges opp av det ordinære videre- og etterutdanningstilbudet til de enkelte kommunene.

Når det gjelder Arbeiderpartiets forslag, må jeg innrømme at jeg har litt problemer med å forstå forskjellen på dette forslaget og forslaget fra flertallet, når jeg sammenligner. Konsekvensen er, etter hva jeg kan se, den samme. Lærere som i dag er utdannet før 1. april 2014, kan fortsette å undervise som før de neste ti årene. Så er det enten sånn at Arbeiderpartiet med dette forslaget sier at kompetansekravene ikke trer i kraft før om ti år, eller så er det sånn at de lærerne det gjelder, får dispensasjon fra disse kravene, men uten at vi bruker ordet «dispensasjon». Som sagt, konsekvensen er uansett den samme. Den eneste for-

skjellen må være at trykket på kommunene forsvinner hvis vi skulle si at kompetansekravet ikke gjelder allikevel fra nå av. Da er det lettere for kommunene å lene seg tilbake og satse på at kompetansekravene heller ikke gjelder om ti år. Men uansett hvordan Arbeiderpartiets forslag er ment å forstås, så er det positivt at realiteten er den samme som i flertallets forslag, og at det derfor er et stort politisk flertall som i dag stiller seg bak realiteten i det forslaget.

Audun Lysbakken (SV) [13:25:52]: Uansett hva slags spørsmål en stiller til regjeringen om skole, er svaret det samme: mer etter- og videreutdanning av lærere. SV er sterkt for etter- og videreutdanningstilbud til lærere, det var under en SV-statsråd at dagens satsing på det kom i gang. SV er sterkt for kompetansekrav til lærere, det var under en SV-statsråd at dagens kompetansekrav kom på plass. Men når svaret alltid er det samme, er det umulig å lese noen annen konklusjon ut av det enn at dagens regjering mener at hovedproblemet i skolen er at lærerne er for dårlige.

Vår diagnose er en annen: Vi mener at hovedutfordringen i skolen er at lærerne er for få. Derfor mener vi også at det unntaket som tidligere er gitt når det gjelder kompetansekravene for lærere og ansatte i undervisningsstilling før 1. januar 2014, var et fornuftig unntak, fordi svært mange av disse lærerne er veldig erfarne og dyktige pedagoger, fordi svært mange av dem har en fullverdig allmennlærerutdanning, og fordi de nå, gjennom det tilbudet som raskt bygges ut, får muligheter til faglig oppdatering.

SV har advart mot tilbakevirkende kraft fra dag én. Det ble sagt her at Senterpartiet var alene, i utgangspunktet. Det er jo påpekt i salen her ved en rekke anledninger før at det skyldtes en inkurie i den første avstemningen, det går veldig tydelig fram av innstillingen fra i fjor at både Kristelig Folkeparti og SV var imot innføring av tilbakevirkende kraft for kompetansekrav.

Hva er begrunnelsen vår for det? For det første handler det om kapasiteten i universitets- og høyskolesektoren – hva som er fornuftig bruk av den – med de store oppgavene den nå får knyttet til etter- og videreutdanning og utbyggingen av en ny femårig lærerutdanning. For det andre handler det om vår frykt for konsekvensen av et stort behov for kvalifiserte vikarer. Paradoksalt nok kan flertallets krav, i hvert fall slik de lå i fjor sommer, bety flere ikke-kvalifiserte på jobb i norsk skole. 38 000 allmennlærere ville med forslaget, slik det lå, miste muligheten til å undervise i engelsk, norsk og matematikk. Og så får vi mange meldinger om at dette fører til at lærere tilbys midlertidige stillinger i stedet for faste, at problemer oppstår ved flytting, kort sagt at makten mellom arbeidsgiver og arbeidstaker forskyves. Og dette rammer aller hardest unge nyutdannede allmennlærere som ikke har rukket å få seg fast stilling før disse politiske endringene kom, og de lærerne som har utdanning fra før 1. januar 2014, men ikke nødvendigvis har rukket å komme seg i fast jobb ennå. Flere av dem er i en skikkelig skvis.

Torbjørn Røe Isaksens forslag var dårlig forberedt og dårlig gjennomført, og følelsen av avskilting, som en nå finner på skolen rundt om i hele landet, må vi ta på alvor.

Vi politikere skulle jo nå sørge for å høyne statusen til lærerne, styrke motivasjonen – istedenfor er det mange som føler seg tråkket på, og føler at politikerne ikke setter pris på den kompetansen som finnes der ute.

Den mellomløsningen flertallet nå går inn for, er en kraftig innrømmelse av at vedtakene de samme partiene gjorde i fjor sommer, var uansvarlige, men de representerer fortsatt feil bruk av ressurser og gir fortsatt feil signal. Derfor mener vi det er bedre å reversere vedtaket og gå tilbake til det tidligere unntaket.

SV fremmer også forslag om å fjerne egenandelen på 25 pst. for de lærerne som tar kurs som følger de kravene som nå kommer. I praksis innfører stortingsflertallet en plikt til å etterutdanne seg. Da er det urimelig at lærerne samtidig skal pålegges en del av den regningen selv.

Det er et mønster i at når Høyre tar makten i kunnskapssektoren, blir det konflikter i skolen. Høyre fører en politikk som på viktige felter bygger mistillit til lærerne og skaper frustrasjon rundt om på skolene, og med avskiltingsforslagene har Røe Isaksen skapt uro i den skolen han er satt til å lede, på samme måte som Kristin Clemet gjorde i sin tid som skolestatsråd. Det er uklokt. Vi trenger politikere som jobber med sektoren istedenfor imot.

Med dette vil jeg ta opp det forslaget som SV er alene om i innstillingen.

Presidenten: Representanten Audun Lysbakken har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:31:21]: Med dokumentet «Lærerløftet – på lag for kunnskapsskolen» ønsket regjeringen å bidra til at vi får en skole der elevene lærer mer. En viktig del av det var å innføre kompetansekrav i noen sentrale fag, og at de kompetansekravene skulle gjelde for alle i skolen. Det er et bidrag til å sikre at skolen skal være et sted hvor lærerne får utvikle seg faglig og i et profesjonelt fellesskap, men det er også et viktig bidrag til undervisningen.

Jeg mener at fagkompetanse er en forutsetning for god undervisning, men det er ikke en tilstrekkelig forutsetning for å være en god lærer. Det må også jobbes sammen med andre lærere på skolen, og man trenger selvfølgelig også gode pedagogiske og didaktiske ferdigheter.

Tilbake til kompetansekravene. I innstillingen skriver komiteen at «fagkompetanse er nødvendig for å kunne motivere og formidle kunnskap på en god måte». Det er bra, da er vi alle enige om det. Det var derfor innføringen av kompetansekrav også fikk et bredt flertall da det ble behandlet i Stortinget i fjor.

I dag kunne vi vært her for å debattere et forslag om å innføre et system for å vurdere realkompetansen til de 33 000 lærerne som ikke oppfyller kompetansekravene. Tilbakemeldingen fra berørte parter har vist oss at de aller fleste mener at dette ikke er en god idé, så jeg er glad for at vi også er enige om det. Lærerne opparbeider seg selvfølgelig verdifull kompetanse gjennom egen praksis og faglig utviklingsarbeid sammen med kolleger, men formell videreutdanning er noe annet.

Samtidig har debatten også avdekket at intensjonene

med og konsekvensene av innføringen av kompetansekravene har blitt forstått ulikt, både i denne forsamlingen og av lærere og skoleledere.

Derfor er jeg glad for at Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre nå foreslår å gjøre det klart og tydelig at alle lærere skal ha dispensasjon fra kompetansekravene frem til 2025. Og bare for å understreke det: Det betyr at vi har kommet et steg nærmere det Venstre ønsket. Jeg synes dette allikevel er en god løsning, fordi det sikrer at kompetansekravene blir i skolen, samtidig som dispensasjonsadgangen, som fra første stund var der, og som var helt tydelig også for Stortinget, blir større, blir helt sikker og knyttet til den enkeltes lærergjerning.

Det burde bety at vi nå får ro i saken, og at kompetansekravene blir stående, ikke som en eller annen vag mulighet om ti år, men de er der og vil tre i kraft om ti år. Da kan vi konsentrere arbeidet om å gi lærerne mulighet til å utdype og videreutvikle kunnskapen sin og bygge på de erfaringene de allerede har. I årene som kommer, kan over 33 000 lærere komme til å ønske å bygge videre på kompetansen sin. Vi har, som kjent, satt i gang en stortilt satsing på videreutdanning for lærere. Den satsingen kommer til å fortsette. Det kommer til å komme midler og studieplasser også i årene fremover, ikke bare i løpet av tiårsperioden, men også videre utover det.

Så viser søkertallene at norske lærere svarer på dette. Over 10 000 lærere søkte om videreutdanning i år. Det er et rekordhøyt tall. Det var rekordhøyt også i fjor, og nå er det flere plasser enn noensinne tidligere. Samtidig har også skoleeierne kjent sin besøkelsetid og har godkjent rekordmange søknader, ikke bare i norsk, engelsk og matematikk, men i alle skolens fag. Slik burde det også være.

Nå må skoleeiere fortsette å ta en aktiv rolle, slik at vi får gjennomført dette løftet i skolen. Som arbeidsgiver er det skoleeier som skal ha oversikt over kompetansesituasjonen hos sine ansatte. Med utgangspunkt i dette må de lage planer for at lærere som mangler kompetanse i de aktuelle fagene, kan gis gode muligheter til videreutdanning frem mot 2025. Vi kommer til å følge nøye med på utviklingen for å sikre at det skjer, og er veldig glad for at også Stortinget presiserer at det må til.

Som jeg sa innledningsvis, er det flere ting som må til for å være en god lærer, men faglig fordypning er også viktig. Faglig fordypning legger grunnlaget for gode, faglige debatter og for det kollektive løftet som er nødvendig på den enkelte skole for at elevene skal få den undervisningen som de trenger, i en verden hvor kunnskap blir stadig viktigere.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Christian Tynning Bjørnø (A) [13:35:48]: Et bredt flertall på Stortinget var enig i de nye kompetansekravene for lærere. Og som jeg var inne på i innlegget mitt, innførte den rød-grønne regjeringen, med bred støtte, kompetansekrav for nyutdannede allerede i 2012. Men da Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen skulle innføre kravene for alle lærere, oppsto det et problem. Overgangsperioden på ti år, som skulle gi lærere som ikke oppfylte kompe-

tansekravene, mulighet til etterutdanning uten at de skulle bli fjernet fra undervisningen, fungerte ikke. Heldigvis var et bredt flertall på Stortinget enig med Arbeiderpartiet i at det måtte gjøres endringer, og at saken på nytt kom opp til Stortinget.

Jeg har egentlig et litt åpent spørsmål. Hva har statsråden å si til måten denne saken har blitt behandlet på, fra regjeringens side?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:36:44]: Jeg mener at den dispensasjonsordningen som Stortinget tok stilling til, og som flertallet på Stortinget ga sin tilslutning til, også var en god dispensasjonsordning. Men den la ansvaret på skoleeier, som kunne gi dispensasjon, og så presiserte vi klart og tydelig hvordan dette skulle forstås, nemlig at det ikke var en ren matematisk utregning, hvor man, hvis man fikk inn så og så mange lærere som fylte kompetansekravene og hadde så og så mange som ikke gjorde det, måtte gjøre et skifte. Det var en faglig vurdering som skoleeier – som selvfølgelig kunne delegere til rektor – måtte ta.

Det som gjør det lettere med denne ordningen – det er det ikke noen tvil om – er at den er mer oversiktlig. Det som Venstre, Fremskrittspartiet og Høyre nå har gått inn for, er at det blir en fast dispensasjon for alle lærere individuelt, som kommer til å vare i ti år. Så tror jeg det er viktig at man ikke dermed også skyter ut kompetansekravene, rett og slett fordi det da blir usikkert om kompetansekravene kommer, og det gir ikke nødvendigvis noen motivasjon til kommunene.

Christian Tynning Bjørnø (A) [13:37:48]: Jeg er glad for at statsråden sier at det har blitt mer oversiktlig etter en runde til i Stortinget. Men likevel vil regjeringspartiene altså tviholde på at det skal være en dispensasjon for de aktuelle lærerne fram til 2025. Arbeiderpartiet er uenig i det. Vi har sagt at vi ikke vil sette statusen til en hel yrkesgruppe på vent ved å gi dem dispensasjon for å utføre arbeidet sitt. Vi mener at lærerne skal ha den samme undervisningskompetansen helt til de nye kompetansekravene trer i kraft i 2025.

Hvorfor tviholder kunnskapsministeren på at lærerne skal ha en dispensasjon framfor å være formelt kvalifisert, når kravene først trer i kraft om ti år?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:38:37]: For det første er det litt spesielt å bli beskyldt for å tviholde på et standpunkt som Arbeiderpartiet for bare kort tid siden var enig i. Jeg må bare minne om hva Arbeiderpartiet stemte for. Arbeiderpartiet stemte for at kompetansekravene skulle gjelde for alle skoler, at det skulle være en dispensasjonsordning, men så ønsket Arbeiderpartiet også et forslag til realkompetansevurdering.

Jeg har forklart hvorfor jeg mener det er viktig at kompetansekravene ikke blir skutt ut i en usikker fremtid – slik Arbeiderpartiet vil – men at de er der nå, og at skoleeierne vet at de kommer, men at de kommer for full kraft først i 2025. Og jeg må nok innrømme at for den individuelle lærer blir det litt vanskelig å se forskjellen på hva

Arbeiderpartiet mener, og hva flertallet nå har foreslått. Jeg mener det er viktig at kompetansekravene blir stående – ikke avskaffet, slik Arbeiderpartiet ønsker, og skutt ut i en usikker fremtid. Men for den individuelle lærer tror jeg det blir litt hipp som happ, for å være helt ærlig, om man kaller det en dispensasjonsordning, eller om man bare innfører ordningen om ti år på akkurat samme tidspunkt.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [13:39:50]: Etter dagens debatt – sjøl om den ikke er helt ferdig – kommer det til å være sånn at det blir en utvidet frist for lærere til å kunne ta disse ekstra studiepoengene. Det betinger at ca. 38 000 lærere får tilbud om videreutdanning i de fagene der de mangler studiepoeng. Det avhenger også av om arbeidsgiver vil prioritere denne utgiften, og ikke minst at det finnes plasser på relevante studietilbud.

Jeg har bare et lite eksempel som jeg har lyst til å lese opp, og det er fra min hjemkommune på ungdomstrinnet, som jeg nevnte så vidt i sted. Der er det som så:

- fire–fem lærere som mangler 30 studiepoeng i norsk og engelsk
- åtte–ni lærere som trenger 30 studiepoeng i matematikk på barnetrinnet
- seks–åtte lærere som trenger 15 studiepoeng i norsk
- fem–seks lærere som trenger 30 studiepoeng i norsk, osv.

Det er veldig sammensatt og brokete, og førskolelærere er også en del av dette, de som nå har gått over i skolen. Så jeg har bare lyst til å spørre: Kan statsråden garantere at samtlige lærere som har godkjent lærerutdanning fra før 2014, vil kunne oppnå full undervisningskompetanse innen 2025, og hva skal eventuelt skje hvis de ikke oppnår det?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:40:56]: Først vil jeg igjen understreke at det alltid har vært lagt opp til en overgangsperiode. Så selv med den ordningen som vi har hatt frem til nå, har det vært lagt opp til en overgangsperiode på ti år. Forskjellen er hvem som gir dispensasjonen. Nå blir det en generell dispensasjon, tidligere var det altså skoleeier, gjerne delegert til rektor, som kunne gi det.

Det jeg har sagt hele veien, er at når vi nå har over 5 000 plasser på videreutdanning, og det er et nivå vi kommer til å ligge på i årene fremover – det kan selvfølgelig gå litt opp – så er det tilstrekkelig til at vi har mulighet til både å gi videreutdanning til de lærerne som trenger det, innenfor de sentrale fagene, og i tillegg også har en mulighet til å gi videreutdanning i andre sentrale skolefag, og gi faglig påfyll til en del som trenger det. Så med god planlegging fra kommunenes side – de må ta sitt arbeidsgiveransvar, og de vil, hvis de ikke gjør noe med dette og venter til det nærmer seg fristen, stå igjen med en skole hvor de mangler lærere til å undervise i sentrale fag, noe som får alvorlige konsekvenser – mener jeg at dagens system er godt nok rigget for at alle som ønsker det, skal kunne få videreutdanning.

Anders Tyvand (KrF) [13:42:10]: Norge står overfor en potensiell lærermangel. SSB anslår at vi kan gå mot en underdekning på nesten 38 000 lærere i 2025, det samme

året som dispensasjonstiden går ut. Samtidig vet vi at mange lærere har forlatt skolen og læreryrket for å prøve seg i andre yrker. Om lag 35 000 utdannede lærere jobber nå utenfor skoleverket – de aller fleste av disse med lærerutdanning fra før 2014.

For å dekke behovet for nok lærere i framtiden må det være et mål at vi klarer å få noen av disse tilbake. Med de utfordringene som vi nå står overfor i norsk økonomi, vil det nok også være en del av dem som vil ønske seg tilbake til skolen. Ser statsråden at de skjerpede kompetansekravene, også for lærere utdannet før 2014, kan gjøre det vanskeligere for disse menneskene å vende tilbake til læreryrket, og hva vil han gjøre det for å gi disse en vei tilbake i skolen igjen?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:43:09]: Jeg tror representanten brukte litt gamle tall fra SSB, men jeg husker ikke tallene i hodet nå. I den nye undersøkelsen til SSB som kom for om lag et halvt år siden, er det langt færre lærere som mangler i deres fremskriving. Så vet vi heller ikke hva slags kompetanse de lærerne som ikke er i skolen, har. For de lærerne som har kompetanse, f.eks. studiepoeng eller fordypning i matematikk eller norsk eller noe sånt, vil kompetansekravene være uproblematisk.

Så mener jeg at siden vi har en lang periode, og dette er et system som skal fungere, må vi hele tiden vurdere om vi trenger nye verktøy, og noe av det jeg mener vi skal vurdere, er om vi skal se på om vi skal åpne opp videreutdanningssystemet også for noen som ikke har fast ansettelse. Det vil være en måte som sikrer at lærere som kommer tilbake til skolen, også kan få en mulighet til videreutdanning før de får fast ansettelse på skolen.

Så må det også sies at skolen allerede vet at de kommer til å måtte bruke videreutdanningssystemet, og det vet også kommunene.

Iselin Nybø (V) [13:44:20]: Statsråden sier i sitt innlegg at når vi er ferdige med denne debatten om dispensasjon, kan vi endelig begynne å konsentrere oss litt om det som virkelig betyr noe, det å få gjennomført denne videreutdanningen, det å ha fullt trykk på det videre- og etterutdanningssystemet som vi har i dag. Det er jeg glad for, for jeg er helt enig i at det er der vi som politikere må jobbe for fullt framover. Og det skal Venstre være med på også i Stortinget med de vedtakene som skal gjøres framover angående det.

Jeg har lyst til å følge litt opp det som Tingelstad Wøien var inne på. Nå har vi ti år på oss til å få dette på plass, men vi kan ikke helt se vekk fra at ikke hver eneste skole i hele dette langstrakte landet klarer å oppfylle kravene på disse ti årene. Det kan tenkes at det er en og annen skole som ikke får det til. Nå er det sannsynligvis ikke kunnskapsministeren som er kunnskapsminister om ti år – rent historisk er det jo få som sitter så lenge – men hva tenker kunnskapsministeren hvis det dukker opp noen skoler som ikke har klart det på de ti årene?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:45:25]: Om ti år har regjeringen sittet en periode til, og så har vi kanskje

tapt et valg, men da er det vel nesten sånn at jeg kan ha mitt comeback som kunnskapsminister.

Hvis man leser det vi har lagt frem i Lærerløftet, sier vi der at den generelle dispensasjonsadgangen skal stenges. Men vi sier også at det kan hende at vi trenger en åpning for f.eks. en del av de aller minste skolene, fordi dette rent praktisk ikke er mulig å få til. Jeg tror allikevel det mest fornuftige vil være å gjøre det som Stortinget legger opp til nå, som flertallet legger opp til nå, nemlig å ha fullt trykk på etter- og videreutdanning.

Så må vi hele tiden vurdere kvalitet, vi må vurdere hvordan tilbudene kan bli mer desentralisert, og vi må sikre at vi har god oversikt over progresjonen i kommunene. Og så må man se på når man begynner å nærme seg at kompetansekravene trer i kraft for fullt, om man fortsatt må ha en liten dispensasjonsmulighet. Men utgangspunktet er at den vi har i dag, lukkes.

Audun Lysbakken (SV) [13:46:41]: Jeg er glad for at Høyre i det minste planlegger for å tape valget i 2021. Det setter vi pris på, og så får vi se om vi kan klare å framskyn- de det!

I praksis, med det forslaget som nå kommer, og med de vedtakene som ble gjort i fjor sommer, er lærere med den gamle allmennlærerutdanningen pålagt en plikt til etterutdanning. I et sånt bilde, i praksis et pålegg om å ta etterutdanning for å få fortsette å undervise, er det da rimelig å opprettholde kravet om en egenandel på 25 pst.? Nå spør jeg ikke om egenandelen generelt, men spesifikt for lærere som tar etterutdanning ut fra de vedtakene som nå gjøres. Er statsråden villig til å vurdere egenandelen i kommende budsjetttrunder?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:47:36]: Det er viktig å si at selv om det er et sterkt ønske om at man skal ta videreutdanning, er dette arbeidsgivers ansvar. For det andre får ikke dette noen konsekvenser for stillingen. Det er noen ute i offentligheten som har fremstilt dette som om man nærmest kan miste jobben sin. Det vil man selvfølgelig ikke gjøre. Men det sier noe om muligheten for å undervise i bestemte fag. Dermed er det heller ikke en plikt for den enkelte lærer å gjøre det, og det er heller ikke noe arbeidsgiver kan pålegge deg å gjøre eller tvinge deg til å gjøre – og de to tingene henger sammen.

I strategien Kompetanse for kvalitet, som vi har undertegnet sammen med partene, står det at utgangspunktet i dag er den fordelingen mellom stat, kommune og ansatte som er, og eventuelle endringer fra det vil måtte komme senere. Men jeg mener at videreutdanningsstrategien står seg med den fordelingen vi har i dag. Jeg tror også det er en fordel for øvrig at man er litt til stede på skolen mens man tar videreutdanning, nettopp for å kunne bruke noe av det man lærer fortløpende i praksis.

Presidenten: Replikskordskiftet er dermed over.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Marianne Aasen (A) [13:49:02]: Først har jeg lyst å understreke følgende: Når statsråden påstår at Arbeiderpartiet skyver kompetansekravene ut i all framtid, er det feil. Arbeiderpartiet mener det er riktig med kompetansekrav fra 2025. Inntil da skal alle lærere jobbe i skolen, slik som i dag, med den godkjenningen de har i dag. Det er vårt standpunkt.

Dernest til regjeringspartiene og representanten Henrik Asheim, som sa han var fornøyd med de avklaringer og oppklaringer som nå kommer: Det tror jeg vi alle her er enige om – det er vi glade for, absolutt alle sammen. Men det viser følgende: dårlig politisk håndverk fra regjeringens side. Det viser at det var riktig og helt nødvendig å ta saken opp, slik som Arbeiderpartiet har gjort med dette forslaget. Det viser også at det var bra å ha en bred høring i Stortinget, hvor det kom fram mange motforestillinger. Og det viser at det var riktig å få til en stortingsbehandling.

Men det viser også at Høyre-statsråden Røe Isaksen til tross for de beste intensjoner – for dem har vi absolutt alle sammen – undervurderte de praktiske konsekvensene av sin politikk og i liten grad var lydhør for motforestillinger. Det er det denne debatten handler om: Den handler om gjennomføringen av kompetansekravene – ikke ønsket om dem. Alle her ønsker kompetansekrav, men det må gjennomføres på en måte som ikke skader lærere og elever i norsk skole i dag. Spørsmålet jeg stiller meg, er om ikke det samme gjelder for andre områder innenfor Høyres skolepolitikk, for det betyr noe hvem som styrer, som representanten Asheim sa i sitt innlegg. Og det er veldig viktig at de som styrer, vet hva som er konsekvensene av den politikken som regjeringen gjennomfører, vet hva det betyr i virkeligheten – ikke bare hva som gjør seg best på radio.

I denne saken visste ikke regjeringen hva konsekvensene var av å gjennomføre disse kravene på denne måten. De måtte ha hjelp fra Stortinget. I hvilke andre viktige saker kan det samme være tilfellet? Hva er konsekvensene av å endre opptakskravene til lærerutdanningene? Representanten Tyvand har helt riktig pekt på at vi kommer til å mangle lærere i framtida. Hva er konsekvensene av det?

Hva er konsekvensene av omleggingen av lærerutdanningene, som nå er fremmet av regjeringen? Det har blitt møtt med betydelig motstand, ikke minst det at man demper pedagogikkfaget. Tar regjeringen hensyn til det? Jeg er veldig usikker, med mindre Stortinget kan presse statsråden nok en gang inn på en kurs hvor man tar hensyn til virkeligheten ute i norsk skole, ikke bare hva som egner seg for Høyres valgkampstunt i radioen.

Norunn Tveiten Benestad (H) [13:52:04]: Jeg er glad for at kompetansekravene ser ut til å bli stående, sånn som de nå er lagt fram fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre. Jeg håper at den fleksibiliteten som er lagt inn for den første tiårsperioden, kan bidra til å gi skolesektoren den roen som trengs for å gjennomføre dette på en praktisk og god måte.

Men jeg synes det er litt underlig når Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti i innstillingen sier at

«det vil være unødvendig ressursbruk om etter- og videreutdanningstilbudet brukes til å formalisere den reelle kompetansen erfarne lærere allerede besitter fullt ut».

At det ikke skulle være viktig å formalisere utdanningen og kompetansen til lærerne, som er de fremste formidlerne av kunnskap og våre fremste forkjempere for betydningen av utdanning, rimer dårlig. Hva slags signal vil det være å sende til elevene, skolesektoren og samfunnet?

Jeg hører til dem som har undret seg over Arbeiderpartiets forslag om realkompetansevurdering – ikke bare på grunn av de konsekvensene et sånt forslag vil ha når det gjelder kostnader og arbeid, men mest av alt når det gjelder den signaleffekten og det kunnskapssynet et sånt forslag formidler. Jeg er ikke et øyeblikk i tvil om at læring gjennom praksis er både verdifullt og virkningsfullt, men jeg er ganske sikker på at den kompetansen blir enda mer verdifull når den blir formalisert. Jeg ønsker at de gode, erfarne lærerne skal bli i klasserommet, og det er nettopp et sånt ønske som ligger bak regjeringas tunge satsing på etter- og videreutdanning. Når vi ser den måten både lærere og skoleeiere har tatt imot etter- og videreutdanningstilbudet på, kan ingen være i tvil om at det er etterlenget. Jeg får si som Aslak Bonde sa om dette året i Morgenbladet den 18. mars: Det vil være flere lærere som sanker nye studiepoeng i år enn det var i fjor, og alle årene før det.

Som politikere er det vår jobb å legge forholdene til rette for at elevene skal lære mer. Ved å bidra til at lærerne får mulighet til faglig påfyll og kompetansebygging øker trykgheten og forutsetningene for et godt samspill mellom lærer og elev og mellom skole og samfunn. Ikke minst viser vi elevene våre at det er samsvar mellom liv og lære når vi oppfordrer dem til å søke kunnskap og utdanning.

Sånn som denne saken nå kan vedtas, sikrer vi den nødvendige fleksibiliteten i gjennomføringen. Vi skal ikke – som representanten Tingelstad Wøien sier – lage et A-lag og et B-lag. Norge skal ha en skole med ett stort A-lag.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [13:55:05]: Først til representanten Asheim, som skal snakke etter meg: Han prøver stadig å si at vi er imot kompetansekrav, men det er vi ikke – til liks med både SV og Kristelig Folkeparti, så det er sagt.

Jeg synes også det er et paradoks at Venstre i replikkordskiftet med statsråden ser ut til å ville bli ferdig med denne saken, sånn at vi kan få prate om det som virkelig er viktig. Hvis en tenker sånn, tenker jeg at en virkelig ikke har forstått hvor viktig denne saken er for dem som jobber i den norske skolen.

Representanten Tveiten Benestad sier at det er viktig å formalisere utdanning, og det er vi enig i. Da lurar jeg på hva som er strategien til regjeringa for de 9 000 såkalt ikke-kvalifiserte som jobber i skolen i dag. Det er ikke regjeringas førsteprioritet. Det som er regjeringas førsteprioritet, er de som allerede har en utdanning. Det synes jeg også er et paradoks.

Jeg gikk opp på talerstolen nå for å illustrere de praktiske utfordringene for dere, og da vil jeg ta noen eksempler

fra min egen hjemkommune. De har for øvrig god oversikt over hvilke lærere som har ulike behov, og det er rundt 100 lærere som mangler undervisningskompetanse med de nye kravene. Det dreier seg om alt fra 15 studiepoeng i norsk til 30 studiepoeng i engelsk. Når vi samtidig vet at det å utdanne en lærer koster mellom 5 000 kr og 80 000 kr, forteller det oss at det her er snakk om store utgifter for staten, men også for skoleeier. Det krever derfor en god kommuneøkonomi.

To eksempler:

Ta en lærer på barnetrinnet med kvartårsenhet i norsk fra allmennlærerutdanning på 1990-tallet. Hvilke deler av de nåværende 30 studiepoengene i norsk for 1.–7. klasse kvalifiserer disse 15 studiepoeng for? Et høyst relevant spørsmål er om denne og flere lærere faktisk må begynne helt på nytt.

Eksempel nr. 2:

En matematikklærer med 30 studiepoeng matematikk fra lærerutdanningen. Høgskolen sier at det vil være et stort faglig hopp og svært krevende å begynne på matematikk 2 for 5.–10. trinn og anbefaler at læreren vurderer å starte med matematikk 1 for 5.–10. trinn, dvs. begynne helt på nytt. Det betyr faktisk en underkjenning av den lærerens tidligere kompetanse.

Dette er praktiske eksempler som både skoleeiere og lærere rundt omkring i dag lurar på. I tillegg er det en stor gruppe, førskolelærerne – som jeg nevnte i replikkordskiftet – som har fått tilgang til å komme inn i skolen og begynne å undervise der. De mangler også norsk, engelsk osv.

Det sier seg sjøl at det er norsk, matte og engelsk som må prioriteres i videreutdanningen, siden det er i disse fagene kompetansekravene er hevet. Men utfordringen er altså ikke kun å få på plass tillatelse fra arbeidsgiver til å ta videreutdanning, men også hvordan og når det kan skje.

Jeg kommer tilbake senere i debatten.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Henrik Asheim (H) [13:58:09]: Ja, nå har jeg blitt minnet på gang på gang at alle i denne salen er for kompetansekravene til lærere. Det er jo kjempefint. Men da blir det jo enda litt rarere, for å være helt ærlig, hvis man mener at kompetansekrav er viktig, at det er viktig for elevenes læring at læreren som underviser dem, har fordypning i fellesfagene de underviser i, og så mener man at det ikke er viktig for de lærerne som er utdannet før 2014 – men altså veldig viktig for de lærerne som er utdannet etter 2014. Jeg synes også det er ganske vanskelig å forstå hva Arbeiderpartiet egentlig er så uenig i i flertallsforslaget. Hvis man mener at kompetansekravet skal gjelde alle lærere i norsk skole fra 2025, hva er det da som er problemet med å ha et tempo på det, et trykk på det, som gjør at vi når det målet? Det kan jo Martin Henriksen for så vidt svare på i sitt neste innlegg, for jeg ser at han har tegnet seg etter meg – si hva som er forskjellen for en lærer i klasserommet med det forslaget som Arbeiderpartiet kommer til å stemme for, og det forslaget som flertallet kommer til å stemme for.

Så har det blitt sagt at dette er dårlig politisk håndverk. Punkt 1: En statsråd som fremmer et forslag om kompetansekrav med dispensasjon, justerer det sammen med flertallet i Stortinget for at det ikke skal skape uro i klasserommet, og får i dag vedtatt kompetansekrav som skal gjelde fra 2025 med dispensasjon, det er ikke dårlig politisk håndverk, det er kombinasjonen av en statsråd som lytter, og som får gjennomført politikken sin.

Det andre er at hvis man først skal snakke om dårlig politisk håndverk, er det litt spesielt å få den kritikken fra et parti som står alene i dag og sier at vi skal ha realkompetansevurdering, et forslag som alle parter i skolen er mot. Jeg forstår helt ærlig ikke hvor de fikk forslaget fra. Men nå fremmer de det altså alene. Alle andre – inkludert alle lærerorganisasjoner – er motstander av det, elevorganisasjonene er motstander av det, pedagogstudentene er motstander av det. Men dette er bare ett av tre standpunkt som Arbeiderpartiet har hatt. Jeg må innrømme at da vi holdt på med denne saken, turte jeg nesten ikke å skru på radioen om morgenen, for det kom nye forslag hele tiden fra Arbeiderpartiet – som var stikk motsatt av det forrige. Det var helt umulig å forstå hva partiet mente. Det er dårlig politisk håndverk.

Så ble det en runde i replikkordvekslingen om hvem som kommer til å være statsråd i 2025. Det tror jeg ingen av oss vet. Men spørsmålet avdekker egentlig et veldig viktig poeng. Hvis vi som storting bare vedtar at i 2025 skal det kravet inntre, uten at det har noen konsekvenser for hva vi vedtar i denne salen nå, blir det ganske problematisk. Det vi nå vedtar – dessverre mot Arbeiderpartiets stemmer – er at dispensasjonen gjelder til 2025, men kravet gjelder fra nå. Da har jo dette stortinget i denne perioden satt kravet, men gitt dispensasjonen, og dermed har man også trykket oppe. Dette er ikke et valgkampstunt fra Høyre, som representanten Aasen sa, det er helt avgjørende kunnskapspolitikk for elevene. Hva Arbeiderpartiet skal gå til valg på, er jo litt uklart, også i denne saken.

Martin Henriksen (A) [14:01:17]: Denne saken viser hvorfor det var helt riktig av Arbeiderpartiet å sørge for at denne saken kom opp til ny diskusjon i denne salen.

Jeg hørte Henrik Asheims innlegg nå og tidligere, og han sa bl.a. at nå har regjeringa – Høyre og Fremskrittspartiet – lyttet til lærerne. Han sa at de gjør endringer og rydder opp i en del av det som har skapt uro. Det er en form for kreativ historieskrivning som det er lett å trekke på smilebåndet av. Dersom Høyre og Fremskrittspartiet hadde fått viljen sin, hadde ingenting av dette skjedd.

Det med vingling er en merkelapp som Høyre slenger rundt seg på omtrent alt de kan klare, men kjernen i denne saken er at regjeringas dårlige håndverk og vingling har vært problemet siden i fjor sommer. Først informerte de ikke Stortinget skikkelig om konsekvensene av innføringen av det første vedtaket – antakeligvis fordi de ikke hadde utredet det skikkelig. Det gjorde at Arbeiderpartiet fremmet forslaget som vi i dag diskuterer. Så holdt statsråden så sent som 9. februar på Politisk kvarter fast på at den ordningen han og regjeringa hadde foreslått, var uproblematisk og klart lagt opp. 12. februar sendte departementet

ut et rundskriv. Det løste ingenting. Til sist ble de med på et nytt forslag fra Venstre, som de ifølge Trine Skei Grande ble med på natt til lørdag før landsstyremøtet i Venstre. Det er et av forslagene vi i dag diskuterer.

I dag tvinges regjeringa og regjeringspartiene med på noe de egentlig ikke ville være med på, og blir tvunget til å rydde opp i litt av sitt eget rot. Dersom regjeringa hadde fått viljen sin, ville ikke en eneste endring skjedd. Lærerne ville fortsatt vært helt avskiltet, og lærernes protester og tilbakemeldinger ville blitt glatt oversett. Hadde ikke Venstre gitt regjeringa den redningsplanken som de nå er med på, ville stortingsflertallet tvunget dem til å gå enda lenger. Det burde, etter Arbeiderpartiets mening, faktisk ha skjedd. Arbeiderpartiet er for kompetansekrav, men å innføre sånne krav på en sånn måte at det skaper uro og usikkerhet i skolen og med så dårlig planlegging og forberedelse som det regjeringa har lagt opp til, da måtte Stortinget trykke på pauseknappen. De kravene som regjeringa la fram, fikk allerede fra dag én konsekvenser for lærerne i skolen – det motsatte av det regjeringa hadde gitt inntrykk av.

Vi må altså ha tillitt til at lærerne ønsker seg faglig oppdatering. Det viser seg bl.a. gjennom at 10 000 lærere har søkt om videreutdanning. Derfor ble det et nytt forslag, og derfor ble det avholdt høring med organisasjonene, der de pekte på store problemer med forslaget, bl.a. med tanke på praktisk gjennomføring, vikarbruk, utfordringer med demografi og ikke minst lærernes hverdag helt praktisk. Det resultatet vi får i dag, er langt fra det regjeringa foreslo. Men at vi hadde denne debatten i Stortinget var helt nødvendig, og at regjeringa blir tvunget med på noe annet enn det de egentlig ville, er også helt nødvendig for lærernes hverdag.

Anders Tyvand (KrF) [14:04:42]: Statsråden hadde helt rett i at det har kommet nye tall fra SSB når det gjelder underdekning av lærere i framtida, og de tallene er nedjustert noe, men da er det 2020 de har sett på, og ikke 2025. Og selv om anslagene når det gjelder lærermangelen er nedjustert noe, er situasjonen fremdeles alvorlig, og utfordringen er stor. Da er jeg ikke sikker på heller om SSB har tatt høyde for at enkelte lærere vil velge å forlate læreryrket som en følge av de nye kompetansekravene som innføres. Da er jeg ikke sikker på om SSB heller har tatt høyde for at noen vil velge å gå av med pensjon tidligere enn de ellers ville gjort, fordi de kanskje ikke er motivert for å sette seg på skolebenken helt på slutten av karrieren sin for å kunne jobbe de ekstra årene. Det er kanskje også et spørsmål om det er en fornuftig økonomisk prioritering å kreve at de som har noen få år igjen å undervise i norsk skole, skal måtte ta videreutdanning for å kunne fortsette. Da er jeg ikke sikker på heller om SSB har tatt høyde for at det nå er innført et karakterkrav på 4 i matematikk for å bli tatt opp som lærerstudent. Jeg er redd for at det kan ekskludere en del potensielt svært gode lærere med interesse for norsk, samfunnsfag, historie og som drømmer om å bli lærere innenfor disse fagene, og som ikke vil ha mulighet til å komme inn på lærerstudiet fordi de ikke er gode nok i matematikk.

Jeg synes det er positivt at statsråden i replikkordskiftet ga et signal om at det kan være aktuelt å vurdere å åpne etter- og videreutdanningssystemene også for lærere som ikke er i et fast ansettelsesforhold, men jeg må si at jeg synes det er underlig at statsråden klarer å være så rolig med tanke på de utfordringene vi står overfor med framtidig lærermangel.

Så vil jeg si til representanten Iselin Nybø, som nevnte at med en dispensasjonsadgang på ti år vil det ikke lenger være sånn at lærere som ikke oppfyller de formelle kravene, stiller bakerst i køen: Der tror jeg representanten Nybø tar feil. Jeg tror at de som i hennes egen region, i Rogaland, har gått ut av læreryrket, jobbet innen oljenæringen f.eks., og som nå ønsker seg tilbake til læreryrket, vil oppleve at skoleledere vil foretrekke kandidater med formell kompetanse, slik at man slipper å investere i etter- og videreutdanning. Så jeg tror at representanten Nybø tar feil, og jeg mener at regjeringen og stortingsflertallet nå fører en politikk som vil bidra til å kunne forsterke den lærermangelen vi står overfor i framtida.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:07:52]: Takk for diskusjonen. Som sagt mener jeg at det er en god løsning som kommer på plass nå, men bare litt til historieskrivningen.

Utgangspunktet er: Senterpartiet stemte imot denne saken i denne salen, Kristelig Folkeparti var imot denne saken, men stemte dessverre feil i denne salen, SV var imot denne saken, men stemte dessverre feil i salen. Altså: De tre partiene har hele tiden vært uenige med flertallet.

Arbeiderpartiet stemte for kompetansekrav og for en dispensasjonsadgang, og så ønsket de å ha en ordning med realkompetansevurdering. Så kastet Arbeiderpartiet seg rundt en eller annen gang utpå høsten og bestemte seg for at nå skulle de fremme på nytt forslaget om realkompetansevurdering, men det var ikke da Arbeiderpartiet som tok denne saken opp igjen i salen, det gjorde Senterpartiet allerede ved budsjettbehandlingen i høst. Så har Arbeiderpartiet i pressen og i litt forskjellige ordelag basert på hvilke medier man har uttalt seg til, etterlatt et inntrykk – tror jeg i hvert fall – hos mange lærere av at de ønsker noe helt annet, og at de har snudd helt rundt, og nå mener noe helt annet enn det de stemte for bare for ett år siden. Og så har de altså endt opp med det forslaget vi har i dag, og som først var et forslag om realkompetansevurdering, som nå bare Arbeiderpartiet står igjen med, men som siden ble et forslag om at kompetansekravene ikke skulle komme nå, men komme om ti år.

Så er det helt riktig at dette er et kompromiss. Jeg bare legger merke til – og dette kan være verdt å tenke på for alle partiene som lurar på hvem de skal samarbeide med i neste stortingsperiode – at hver gang vi finner løsninger, denne gangen har vi gjort det med Venstre, noen ganger er det med Kristelig Folkeparti og Venstre sammen, noen ganger kan det være med Kristelig Folkeparti, så har Arbeiderpartiet karakteristikk av kompromisser og samarbeid. Vi er en mindretallsregjering – vi styrer sammen, fire samarbeidspartier – og det å finne felles løsninger med våre samarbeidspartier, hvor også samarbeidspartiene får gjennom-

slag, er en helt naturlig del av den måten vi ønsker å drive politikk på, også i neste periode.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [14:10:10]: Jeg tenkte jeg skulle ta en oppsummering nå til slutt, men representanten Nybø har tegnet seg. Det får gå!

Jeg skal ikke dra ut tida veldig mye, men jeg har bare lyst til å si at jeg slutter meg fullt til bekymringen fra representanten Tyvand. Jeg synes han hadde et veldig godt innlegg om lærermangelen framover. Jeg tror det er en bekymring vi skal ta med oss, og som jeg håper også statsråden tar med seg, for vi mister et helt kull med lærere når vi innfører den nye lærerutdanninga. Vi må vente et år ekstra før vi får uteksaminert dem. Det må også komme i tillegg.

Så tok statsråden et poeng fra meg når det gjelder det Arbeiderpartiet framhevet om å gjøre dette til en omkamp. Dette kunne vært en omkamp som ble avsluttet ved juletid, men da fikk vi høre at det hadde ikke noe i budsjettdebatten å gjøre, noe som vi mener at det har, fordi det har en økonomisk konsekvens for kommunene.

Representanten fra Venstre var opptatt av at det ikke var likegyldig om undervisningen foretas av lærere med eller uten kompetanse. Det er vi helt enig i, det er viktig. Det handler også om hva vi definerer som «kompetanse», som representanten Benestad også var inne på. Sånn som jeg leser denne saken nå, betyr det at kompetanse er lik antall studiepoeng. 20–30 års erfaring, om du har vært lærebokforfatter, om du er øvingslærer for studenter, som egentlig kan ta fra deg jobben når de kommer ut i skolen, er altså ikke kompetanse. Vi har også 9 000 ikke-kvalifiserte i skolen i dag som mangler pedagogikk. Det burde ha vært hovedprioriteringen å få etter- og videreutdannet dem.

Så har jeg lyst til å si til slutt at jeg har stor respekt for Kristelig Folkeparti og SV, som i merknader i saken i juni i fjor var enig med Senterpartiet, men som dessverre stemte feil under avstemningen. Sânt kan skje, men sånn var det i hvert fall.

Jeg har lyst til å si helt til slutt at vi mener at vi kunne oppnådd akkurat det samme i forhold til antall lærere som hadde tatt videreutdanning, ved å beholde den finansieringsordningen som jeg roste regjeringa for innledningsvis. Vi satte i gang en, dere har utvidet og gjort den bedre – det tror jeg er veldig, veldig bra. Og da blir det en diskusjon: Er det kravet til kompetanse som har på en måte forsterket at det er så mange lærere som står i kø, eller er det fordi de endelig får muligheten til å ta videreutdanning som arbeidsgiver og staten er med og finansierer. Jeg tror faktisk det siste.

Iselin Nybø (V) [14:13:02]: La meg begynne med å si at det går an å ha flere tanker i hodet på en gang. I Venstre har vi lenge vært opptatt av de såkalt ikke-kvalifiserte i skolen, og vi har faktisk sammen med denne statsråden, med denne regjeringen og Kristelig Folkeparti bevilget 100 mill. kr til å jobbe nettopp med de såkalt ikke-kvalifiserte. Det er faktisk 100 mill. kr mer enn den forrige regjeringen bevilget til akkurat det.

Jeg har lyst til å knytte noen kommentarer til det som Anne Tingelstad Wøien sier. På den ene siden blir det sagt

at ja, vi er alle sammen for kompetansekrav. På den andre siden blir kompetansekrav, det med den formelle kompetansen, snakket veldig ned. Når man sier man er for kompetansekrav, men det skal bare fases inn naturlig, snakker vi da om at det skal ta ti års tid. Da handler spørsmålet som vi er litt uenige om: Mener vi faktisk at vi skal korte ned den tiden fordi vi tror at den formelle kompetansen til lærerne har betydning for læringsutbyttet til barna? Da må vi være villige til å ta noen grep, og jeg mener at det er det vi gjør nå. Så har det vært viktig å gjøre perioden på ti år så smidig som mulig.

Jeg mener at en erfaren lærer har en annen type kompetanse. De har mange kvalifikasjoner som en nyutdannet lærer ikke har. Dette er sånne ting som en skoleeier er nødt til å veie opp mot hverandre. Men jeg håper at det ikke er sånn i morgen når det sitter en rektor og skal velge mellom en nyutdannet lærer og en erfaren lærer uten disse ekstra studiepoengene, at vi har noen rektorer som tenker: Vet du hva, jeg velger han nyutdannede, for han slipper helt sikkert å ta noe videre- og etterutdanning de neste ti årene, så da sparer jeg de pengene. Sånn skole vil ikke jeg ha. Jeg vil ha en skole der vi tenker videre- og etterutdanning hele veien. Det må hele veien være et mål at vi videreutvikler oss, og at lærerne våre gjør det også. For det er faktisk ikke et statisk yrke, det er et dynamisk yrke. Vi må hele veien tenke sånn. Derfor mener jeg at om en velger en nyutdannet eller en erfaren lærer, skal begge to ha videre- og etterutdanning i løpet av en viss periode. Det er sånne ting vi hele veien må pushe på også fra vår side.

Helt til slutt har jeg lyst til å knytte noen kommentarer til retorikken som har blitt brukt i denne debatten, ikke bare her i salen, men generelt i denne debatten. Jeg tror det er en stor frustrasjon for de lærerne der ute at temaet handler om dette. Nå tror jeg vi har fått en ordning som gjør det lettere å leve med, den er mer fleksibel. Men det blir brukt ord som «tilbakevirkende kraft» av folk som sitter i parlamentet, som virkelig burde vite hva det å gi en lov tilbakevirkende kraft er. Dette er ikke det.

Det blir brukt som retorikk dårlig samarbeidsevne fra regjeringen. Vi har faktisk fått til en avtale med regjeringen nå. Det kunne vi ha fått til med Arbeiderpartiet, men det er faktisk regjeringen som har sagt ja til Venstre og snakket sammen med Venstre, så det er dem vi har fått en avtale med, som jeg tror vil stå seg, og som jeg tror er en god løsning for skolen.

Martin Henriksen (A) [14:16:17]: For det første tror jeg at representanten Nybø, partiet Venstre og andre partier i denne salen hadde hatt godt av å lytte og ta argumentene fra f.eks. lærerne, som nå føler seg utsatt etter det vedtaket som ble gjort i fjor, på alvor, ikke devaluere det og karakterisere det fra Stortingets talerstol på den måten som det nå ble gjort.

Og så: Høyres hule retorikk mot Arbeiderpartiet i denne saken mener jeg ikke holder. Arbeiderpartiet har vært for kompetansekrav og stemte for kompetansekrav også i fjor da denne saken kom opp i Stortinget. Men vi er ikke vant til at en statsråd ikke har orden på sakene sine, ikke greier å informere ordentlig og ikke greier å overskue

konsekvensene av et ganske stort, viktig og vidtrekkende forslag som kommer til Stortinget. Og det må jo også være lov til å påpeke statsrådens egen sviktende logikk her fra talerstolen. Statsråden hevder først at det er veldig liten forskjell på det forslaget som Høyre og regjeringa støtter, og det forslaget Arbeiderpartiet kommer med. Så sier han i neste åndedrag, i en replikkutveksling, at mens det ene forslaget, som Høyre støtter, er godt, er det andre forslaget så radikalt at det vil skyve kompetansekrav ut i usikkerhet. Det er ingen lærere som ville akseptert en sånn manglende logikk fra sine elever. Det burde de heller ikke gjøre fra sin egen kunnskapsminister.

Kunnskapsministeren er veldig opptatt av Arbeiderpartiet. Denne saken handler altså om alle de elevene og lærerne som skal være i skolen fra 2025, med nye kompetansekrav, men ikke minst om alle de elevene og lærerne som skal være i skolen i de neste ti årene også. Jeg mener at regjeringa burde lytte til dem, inkludert støttepartiet Venstre. Det er bra hvis det blir gjort nå, men det er altså ingenting som tilsier at regjeringa har tenkt å lytte.

Hva har skjedd siden 9. februar, da statsråden mente at dette var helt uproblematisk og veldig klart, og siden 12. februar, da man prøvde å sende ut et rundskriv som ikke endret noe i saken? Det som har skjedd, er at statsråden har fått flertallet mot seg, skjønte det og var med og inngikk et kompromiss, som vi i Arbeiderpartiet for øvrig synes er en god arbeidsform i de fleste saker. Men det er jo en grei beskjed å ha med seg for oss i Stortinget: For å få statsråden til virkelig å lytte må flertallet be ham om det.

Kristin Vinje (H) [14:19:00]: Jeg har bare behov for å si at jeg synes det er veldig bra at vi nå etter denne debatten ender opp med at vi beholder kompetansekravene, at skoleeiers rolle tydeliggjøres, og at muligheten for dispensasjon presiseres. Vi er veldig glad for det på vegne av elevene.

Hovedproblemet med den norske skolen er at det er for lavt nivå, elevene lærer ikke det de skal, og vi har mange som faller fra. Vi vet at det er veldig nær sammenheng mellom kompetente lærere og elevenes læringsutbytte. Kartlegging fra 2014 viser at det er mange lærere i grunnskolen som har lav grad av kompetanse i faget de underviser i. Andelen mattelærere på 1.–4. trinn med under 30 studiepoeng er 45 pst., og 47 pst. av mattelærerne på ungdomstrinnet har under 60 studiepoeng. Det må vi gjøre noe med, og da må vi tåle at det blir noen endringer. For meg er det ganske opplagt at vi må stille noen slike krav, og jeg er glad for Iselin Nybøs presisering om at vi må gjøre dette i et visst tempo – vi kan ikke skyve dette ut i tid. Jeg synes vi har en plikt overfor elevene til å sørge for at de møter en lærer med fordypning i det faget han eller hun underviser i.

La meg gjøre det klinkende klart: Det som kjennetegner Høyre når Høyre sitter i regjering, er at vi fokuserer på skole. Vi gjør en nitid jobb med å styrke kvaliteten i skolen, og dette er et helt naturlig ledd i det arbeidet. Den viktigste ressursen i skolen er faglig dyktige lærere. Høyre i regjering leverer på det hele tiden. Et stort trykk på videreutdanning av lærere – og dette tiltaket, som nå endelig får sitt punktum, får jeg håpe – gjør at vi i fremtiden

skal oppnå kompetanse for alle lærere innen de ti neste årene.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [14:20:58]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Hans Fredrik Grøvan, Line Henriette Hjemdal og Anders Tyvand om å innføre prosjektet «Livsmestring i skolen» på skolens ungdomstrinn (Innst. 223 S (2015–2016), jf. Dokument 8:46 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Iselin Nybø (V) [14:21:48] (fungerende leder for komiteen og ordfører for saken): Først vil jeg takke Kristelig Folkeparti for å ha løftet en meget aktuell sak til debatt i Stortinget. Så vil jeg takke komiteen for godt samarbeid gjennom behandlingen av saken.

Barn og unge som vokser opp i dag, vokser opp i et land som i hovedsak er preget av stabilitet og velstand. Allikevel er det mange som synes at livet er vanskelig å mestre. De utsettes for press på skolen, i idrettslaget, i venneflokk og på hjemmebane. Bekymring og uro og følelsen av utilstrekkelighet er en del av hverdagen til mange av våre barn og unge, men det er også viktig å huske på at barn og unge i hovedsak trives og har det godt, ikke minst på skolen. Men det er et behov for rom for samtaler om ulike utfordringer som ungdom opplever i hverdagen, og å bevisstgjøre elever på hvordan slike utfordringer kan mestres. De møter utfordringer når det gjelder kroppspress, idrettsprestasjoner, skoleprestasjoner – det er en rekke ting som barn og unge har behov for å snakke om i dag.

Skolens viktigste oppgave er å gi elevene kunnskap til å klare seg videre i livet, og her snakker vi ikke bare om faglig kunnskap som matte, norsk, engelsk osv., nå snakker vi også om dannelse og kunnskap til å mestre livet. I skolen i dag har vi kroppsoving. Vi sørger for at elevene får utfolde seg fysisk, og at de lærer om hvordan kroppen fungerer og hvordan vi tar vare på kroppen og helsa vår. Men vi er ikke like flinke til å lære bort hvordan vi trener og tar vare på psyken vår. Det Kristelig Folkeparti har løftet i dette Dokument 8-forslaget, er et prosjekt etter modell av Den kulturelle skolesekken, med en slags nasjonal kompetanseressurs hvor elevene skal lære om å håndtere livet og ta vare på seg selv.

I forbindelse med behandlingen av saken har stats-

råden varslet at Kunnskapsdepartementet vil vurdere forslaget om livsmestring i skolen og hvorvidt livsmestring bør ivaretas som et tverrfaglig tema som en del av en stortingsmelding om innholdet i skolen. Så komiteen foreslår her å vedlegge forslaget protokollen, men vi har store forventninger til statsrådets arbeid med dette framover, for vi kan ikke vite alt om de utfordringene som vi vet våre elever står overfor. Vi kan ikke se på at så mange unge mennesker ikke har det greit, uten å tenke nytt rundt hvordan vi forholder oss til dette.

Det er flere måter å møte disse problemstillingene på. Debatten om livsmestring, mental trening eller hva man vil kalle det, slutter ikke med denne saken. Denne debatten har så vidt begynt, og nå er det opp til kunnskapsministeren å bringe oss et hakk videre.

Christian Tynning Bjørnø (A) [14:25:03]: Livet går videre, og jeg har også lyst til å takke Kristelig Folkeparti, som med dette løfter en viktig diskusjon om det potensialet som faktisk ligger i skolen som fellesarena for å legge til rette for at barn og unge kan ha gode liv.

Vi vet at mange skoleelever er stressa, at de sier at de ikke får sove om natten, og at de føler at de ikke strekker til. I fylket som jeg kommer fra, Telemark, har det nylig vært gjennomført en undersøkelse som viser at nær halvparten av alle jentene i løpet av den siste uken har bekymret seg mye og følt at alt er et slit. Disse tallene som gjelder for Telemark, er ganske like nasjonalt. I tillegg vet vi at psykiske plager er et stort helseproblem blant barn og unge i Norge i dag. Vi vet også mye om at psykiske helseproblemer er en viktig årsak til at elever faller ut av skolen.

Folkehelseinstituttet har noen tall, og bl.a. sier de at til enhver tid kan man regne med at 15–20 pst. av barn og unge mellom 3 og 18 år har nedsatt funksjon på grunn av psykiske plager som angst, depresjon og atferdsproblemer. Disse tallene viser at problemet er stort, spekteret bredt og konsekvensene mange, fra det vi kan kalle småplagsomt hverdagsstress til mer alvorlige diagnoser som krever behandling.

NRK har den siste tiden hatt fokus på ungdom og psykisk helse. Sterkest inntrykk på meg har programserien «Jeg mot meg» gjort. Her møter vi åtte ungdommer som sliter med å mestre hverdagen sin. De snakker åpent om kroppspress, utenforskap, ensomhet, prestasjonsjag, rus, mobbing og usikkerhet. De ungdommene står det respekt av. De setter dagsordenen, de åpner opp, og de baner vei for alle oss andre.

Arbeiderpartiet mener at vi i større grad enn det vi gjør i dag, må sørge for at elevene får mer kunnskap om sin psykiske helse gjennom skolens fag. Vi må sørge for at barn og unge får en helhetlig opplæring om kroppens fysiske og psykiske helse. Det var bakgrunnen for at Stortinget for kort tid siden behandlet et representantforslag fra Arbeiderpartiet om å forsterke fokus på psykisk helse i skolens fag samt å gjennomføre en offensiv satsing på helsesøster-tjenesten. De tre forslagene vi fremmet i innstillingen til det representantforslaget, fikk dessverre ikke flertall.

Det viktigste vi gjør for helsa vår, er det vi gjør før vi blir syke. Grunnlaget for å skape et godt liv for seg selv

og andre vet vi legges tidlig. Stadig mer forskning viser at opplæring som på ulike måter knyttes til psykisk helse, kroppspress, prestasjonsjag, tanker, følelser og atferd, har god forebyggende effekt. Og jeg tror at mer åpenhet, fokus og kunnskap om disse temaene i skolen vil kunne skape et mer åpent klassemiljø, hvor hver enkelt elev gis verktøy til å gjøre seg forstått, bli sett og hørt – rett og slett et klassemiljø som hindrer mobbing.

Ludvigsen-utvalget mener det er behov for en styrking av hva elevene lærer om disse tingene i skolen. Det handler om livsmestring. Derfor støtter vi intensjonen i Kristelig Folkepartis forslag, men vi mener det er behov for en styrking av denne tematikken for alle barn, og at det er hevet ut over et prosjekt.

Kunnskapsministeren har fram til nå vært litt lunken. Tidligere når psykisk helse i skolen har vært på dagsordenen, bl.a. i Aftenposten og her i Stortinget, har kunnskapsministeren sagt at skolen kan ikke løse alle utfordringer i samfunnet. Og da har jeg sagt at på generelt grunnlag er jeg enig i det, men når vi snakker om psykisk helse, er jeg uenig, for der mener jeg at skolen definitivt kan spille en viktig rolle.

Om kort – veldig kort – tid er det ventet en stortingsmelding om innholdet i skolen. Det er kommet signaler om at fagene skal slankes, og at livsmestring skal inn som et tverrfaglig tema. Jeg krysser fingrene for at det betyr en konkret styrking av hva elevene skal lære om disse temaene i skolen, og ikke bare vage formuleringer som det er lett å velge bort. Det dette egentlig handler om, er økt læringsutbytte, for det er sånn at trygge elever faktisk lærer mer.

Kent Gudmundsen (H) [14:29:58]: Jeg ser fram til å behandle den kommende stortingsmeldingen om innholdet i skolen og vårt arbeid videre med hvordan skolen kan bli bedre til å gi mestringsfølelse for alle elever, uavhengig av utgangspunkt i livet. Det er viktig for målet om at livsmestring er noe som alle kan få oppleve.

Spennende er det også i så måte å se at kunnskapsministeren allerede nå varsler nye tverrfaglige tema i skolen hvor livsmestring bl.a. vil inngå. Samtidig mener jeg at det er viktig å presisere at livsmestring for våre barn er noe av det skolen hele tiden skal jobbe med. Innenfor dagens rammer skal det jobbes kontinuerlig med læringsmiljø og mot mobbing som en del av skolens samfunnsmandat. Dette er bl.a. hjemlet i opplæringsloven kapittel 9a, og livskvalitet og trivsel gjennom deltagelse i et faglig og sosialt fellesskap gir tilhørighet og reduserer risiko for psykiske og sosiale problemer. Her er tiltak som følger opp ulike lokale behov for å skape trygge, mobbefrie læringsmiljø, veldig viktig. Det vil bidra til at skolene blir forebyggende og helsefremmende. I tillegg trenger elevene kunnskap, ferdigheter og holdninger for å kunne ta bevisste valg og forstå konsekvensene av disse. Sånn kompetanse vil elevene utvikle gjennom opplæring i ulike fag, både hver for seg og i sammenheng. Elevenes læring og utvikling i skolen foregår i stor grad gjennom arbeidet med skolefag. I flere fag er livsmestring allerede i dag en del av fagets formål, og flere fag har også kompetansemål der elevene skal lære om for-

hold som handler om å mestre livet, f.eks. egen fysisk og psykisk helse, kildekritikk og privatøkonomi.

Et godt skole-hjem-samarbeid har stor, positiv effekt for et godt skolemiljø blant elevene. Forskning viser at elever med f.eks. atferdsvansker krever et større engasjement enn det som er normalt å få til gjennom et positivt samarbeid med foreldrene. Når lærerne øker antall og type invitasjoner til kontakt med foreldrene, fremmer dette som oftest foreldrenes involvering, og barnets atferdsvansker kan bli redusert. Skoleledelse har også et stort ansvar for å fremme en skolekultur som bidrar til positive relasjoner på alle plan i skolen. En positiv og støttende skolekultur vil føre til at både elever og foreldre opplever at de blir respektert og tatt på alvor i skolen. I en god dialogkultur vil også lærerne trives og føle seg kompetente når det gjelder de ulike aspektene ved lærerrollen, noe som i seg selv vil bidra til å fremme et godt samarbeid mellom hjem og skole.

Prosjektet «Learning Environment and Cultural Encounters in School: A Study of Parental Involvement in a Lower Secondary School» fra 2007 påviste bl.a. at mange lærere opplever usikkerhet og ensomhet i spørsmål om hvordan man skal agere når det gjelder hjem og foreldre. Dette ble forklart bl.a. med at lærerutdanningen ikke hadde fokus på skole-hjem-samarbeid, og at lærerne har fått få hjelpemidler for å takle det forholdet. Det er derfor viktig at kompetanse i hjem-skole-dialog blir noe alle skoler tar ansvar for, og at gode gjennomføringsplaner på dette området etableres.

Sammen har Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti på kort tid løftet satsingen for helsestasjonene. Fra 2016 vil økningen være på 750 mill. kr. Det betyr mye for flere hundre ekstra fagpersoner som kan bidra til bedre helse og livsmestring ute på skolene, og er ett av mange viktige tiltak innført fra regjeringen. Skolen har altså allerede i dag et ansvar for å gi elevene et godt grunnlag for framtidig utdanning, arbeids- og samfunnsdeltagelse og ha livsmestring og sørge for at elevene trives, utvikles og har det godt mens de er elever i skolen. Men vi kan bli bedre, og derfor ser jeg fram til den kommende stortingsmeldingen og den kommende debatten.

Bente Thorsen (FrP) [14:34:19]: Det er et alvorlig og viktig tema som Kristelig Folkeparti reiser i denne saken om livsmestring i skolen. Jeg vil starte med å si at vi har gode forutsetninger for å finne gode løsninger på dette her i Norge. Norge er et av verdens beste land å bo i. Vi har stor grad av frihet og lever i trygghet og forutsigbarhet, og vi har også stor tillit til hverandre. Det store flertallet av barn og ungdom i Norge trives godt og har det godt på skolen. Nettopp derfor er det viktig at vi både fører en bærekraftig politikk som gjør at vi kan bevare tillit, frihet og trygghet, og at vi viser vilje til å gjøre noe med de problemene som faktisk eksisterer, og som barn og ungdom opplever.

Selv om Norge som sagt er et godt land å bo i, er det behov for å skape et bedre rom for samtaler om ulike utfordringer som barn og ungdom opplever i hverdagen. Åpenhet om psykisk helse, mobbing og digital mobbing, prestasjons- og kroppspress, relasjonelle utfordringer, om-

sorgssvikt og familieproblemer, vold og overgrep eller seksualitet, kjønnsroller og kjønnsidentitet er nødvendig for å finne måter å leve sitt liv på og bevisstgjøre elever om hvordan slike utfordringer kan mestres. Det er stor oppmerksomhet om dette nå. Vi har nylig behandlet to Dokument 8-forslag, om satsing på psykisk helse i skolen og en styrket innsats mot mobbing i skolen. I begge disse var det temaer som er tett knyttet til livsmestring i skolen.

Fremskrittspartiet vil også peke på at Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner på oppdrag fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet våren 2016 har igangsatt en prosess for å utforme et opplegg for livsmestring for barn og unge som kan brukes i skolen, og der målgruppen i første omgang er 11-, 12-, og 13-åringer.

Vi i Fremskrittspartiet har også klare forventninger til at den kommende stortingsmeldingen om innholdet i skolen vil omfatte både fornyingen av generell del og en fornying av innholdet i fagene, og at områder knyttet til psykisk helse, læringsmiljø og livsmestring vil være viktige områder her.

Når det gjelder mestring, vil Fremskrittspartiet peke på viktigheten av å se ting i sammenheng. Det viser seg faktisk at vi har mellom 60–100 000 elever som sier at de verken har tilstrekkelig utbytte av ordinær opplæring eller opplever at det gjøres noe for å rette opp i dette i form av individuelt tilpassede tiltak i skolen. Når elevene ikke mestrer skolefaget, svekkes også deres evne til å takle problemer på andre livsområder. En vellykket og offensiv tidlig innsats i skolen er derfor en forutsetning for livsmestring hos elevene. Her må vi også være tydelige på at vi har store forventninger til at skoleeiere og skoleledelse følger opp elevene på en god måte.

Fremskrittspartiet viser for øvrig til at skolen innenfor dagens rammer skal jobbe kontinuerlig med læringsmiljø mot mobbing, som en del av skolens samfunnsmandat. Det er bl.a. hjemlet i opplæringsloven kapittel 9a. Livskvalitet og trivsel gjennom deltagelse i et faglig og sosialt fellesskap gir tilhørighet og reduserer risiko for psykiske og sosiale problemer. Her er det viktig med tiltak som følger opp lokale behov for å skape trygge og mobbefrie læringsmiljøer.

Fremskrittspartiet er enig med forslagsstillerne i at ungdomstiden er en brytningstid som mange opplever som vanskelig på flere områder. Læreplanens generelle del er tydelig på at elever skal utvikle kunnskap til å mestre eget liv.

Mange ungdommer sliter i dag med at lavt selvbilde, har kanskje for høye forventninger til seg selv og tror at de kan og må være nummer én på en rekke områder. I tillegg utsettes mange for kroppspress enten av seg selv eller lar seg påvirke gjennom ulike medier. Det er viktig at elevene lærer seg å mestre disse utfordringene, og det er også viktig at ungdommene har ambisjoner på egne vegne, men det er en vel så viktig egenskap å lære seg å godta seg selv – og andre – sånn som en er. Det er viktig å tilegne seg i skole- og i hjemssammenheng eller uansett hvor vi er, sånn at vi blir trygge på oss selv og godtar oss selv sånn som vi er.

Fremskrittspartiet ser fram til regjeringens melding

og forventer at livsmestring er godt ivare tatt i meldingen.

Anders Tyvand (KrF) [14:39:44]: Jeg er helt enig med representanten Thorsen i at dette i stor grad handler om å være i stand til å godta seg selv som man er. Noe av utfordringen er at det er for mange som ikke synes at de er bra nok. Vi vet at de fleste barn og unge stort sett har det bra på skolen. Det er mye som er bra, og det er det viktig at vi løfter fram. Samtidig har man forskning og statistikk som viser at det er mange barn og unge som på forskjellig måte opplever at hverdagen er krevende og vanskelig å mestre.

I representantforslaget vises det til noen slike statistikker, og nye tall fra Folkehelseinstituttet og Høgskolen i Hedmark forteller om en dobling i bruken av antidepressiver blant tenåringsjenter. NOVA-statistikken Ung i Oslo 2015 rapporterte også om at det er langt flere unge som sliter psykisk nå enn bare for få år siden. Så mange som ett av tre barn og unge gir uttrykk for at de opplever et press på å ha de nyeste, dyreste og fineste tingene. Dette kjøpepresset vises igjen i at betalingsanmerkninger, inkassosaker og gjeld i form av forbrukslån er en økende trend blant unge. Nordmenn i starten av 20-årene skylder til sammen over 1 mrd. kr i inkassogjeld.

Sosiale mediers glansbilder og kommersielle aktørers budskap påvirker unges selvfølelse negativt og bidrar til usunne og urealistiske kroppsidealer. Blant 16-åringene er det 43 pst. av jentene og 16 pst. av guttene som er misfornøyd med kroppen sin, og som mener at de er for tykke. Allerede i 10-årsalderen mener 20 pst. av jentene at de er for tykke. Vi vet at mobbing er et stort problem. For mange er trakassering, krenkelser og sosial isolasjon nærmest en selvfølgelig del av skolehverdagen. Dette innebærer en krenkelse av menneskeverdet, og for noen innebærer det at en stor del av barndommen blir ødelagt.

Dagens ungdomsgenerasjon har blitt kalt «generasjon prestasjon». Undersøkelser viser at mange unge kjenner et press for å lykkes både faglig, sosialt, kroppslig og økonomisk. Mange sitter igjen med en følelse av utilstrekkelighet, noen er misfornøyd med livet, og enkelte sliter med å mestre hverdagen.

Kunnskapsministeren sier – og det har han selvfølgelig rett i – at skolen kan ikke løse alle problemer. Men skolen er en viktig arena i barn og unges liv, og skolen er det beste verktøyet vi har for å gi ungdommen den ballasten de trenger for å bli i stand til å mestre livet sitt. Da trenger de ikke bare fagkunnskap og grunnleggende ferdigheter i basisfagene. De trenger kunnskap, ferdigheter, holdninger og verdier som gjør dem i stand til å reflektere rundt problemstillinger som angår dem i deres hverdag, og som gjør dem i stand til å mestre livet. Om vi skulle klare å gjøre norske ungdommer til verdensmestere i matematikk, hjelper det veldig lite hvis de ikke føler at de klarer å mestre livet sitt og de opplever at livet er så tungt at de knapt orker å stå opp om morgenen. Og det er realiteten for en del ungdommer i Norge i dag.

Skolen har et bredt samfunnsoppdrag, og skolens formålsparagraf er ganske tydelig på det punktet. I til-

legg er læreplanens generelle del tydelig på dette og slår fast:

«Opplæringens mål er å ruste barn, unge og voksne til å møte livets oppgaver og mestre utfordringer sammen med andre. Den skal gi hver elev kyndighet til å ta hånd om seg selv og sitt liv, og samtidig overskudd og vilje til å stå andre bi.»

Så er det et spørsmål om dette gjenspeiles godt nok ute i skolen i skolehverdagen. Jeg er redd for at svaret på det spørsmålet dessverre er nei. Derfor har Kristelig Folkeparti foreslått å innføre et prosjekt som vi har kalt Livsmestring i skolen – ikke som et nytt fag, men som en kompetanseressurs for ungdomsskolen. Vi har foreslått at man kan gjøre dette etter modell av Den kulturelle skolesekken. Vi ønsker å trekke relevant fagkompetanse inn i skolen og gi elevene undervisning om temaer som går direkte på de utfordringene de opplever i hverdagen. Vi har foreslått dette som et prosjekt for å løsrive det litt fra de ordinære fagene og dermed også gi elevene et pusterom og en pause fra det prestasjonsjaget som mange opplever.

Jeg er glad for at kunnskapsministeren deler vår intensjon med dette forslaget, og at han vil vurdere dette i sammenheng med stortingsmeldingen om innhold i skolen. Jeg er glad for at også en samlet komité peker på at kunnskapsministeren vil følge opp dette i forbindelse med meldingen. Jeg venter med forventning på at denne meldingen legges fram.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [14:44:40]: Komiteen har hatt en rekke saker om elevers psykiske helse til behandling dette halvåret, og jeg tror det er et uttrykk for at sterke saker, særlig i media, berører oss, og at også vi politikere blir utålmodige etter å kunne bidra til å bedre en utålelig situasjon. Derfor er vi også utålmodige, siden vi venter på regjeringas oppfølging av Djupedal-utvalget. Det har dessverre dratt ut i tid, men jeg håper det ikke blir så lenge før dette også kommer på plass.

Alle opprøres av at så mange barn og voksne strever med livet sitt, synes dårlig om seg sjøl og ikke føler at de er gode nok. Spørsmålet er hvordan vi kan bidra til å hjelpe til med å bedre elevenes sjølbilde og på andre måter mestre livet sitt bedre enn de gjør i dag. NRK har forbilliglig gitt oss et lite innblikk i hva mange av dagens unge strever med. Dette er en stor og vanskelig problemstilling, som jeg ikke skal gå nærmere inn på nå. La meg heller gå over til det konkrete forslaget som ligger til behandling.

Senterpartiet er opptatt av den brede forståelsen av utdanning. Vi mener det er mer i skolen som er viktig enn bare de faglige resultatene. Elevene skal bli hele mennesker. De klassiske skoledebattene dreier seg hovedsakelig om at elevene skal bli faglig sterkere. Det er et naturlig fokus, all den tid vi vet at for mange går ut av skolen uten å kunne lese og skrive, men det er også et resultat av en oppfatning om at norske elever ikke presterer godt nok sammenlignet med andre land. Vi er kåret til verdens beste land å bo i, men vi er ikke verdens lykkeligste allikevel.

Senterpartiet er bekymret for at utviklingen i for sterk grad har snevret inn fokuset i utdanningspolitikken. Utdanning er så mye, mye mer enn faglig dyktighet. Jeg har

i gjentatte innlegg framhevet at vi som myndigheter også må gå i oss sjøl og våge å være kritiske til hvilke signaler vi sender ut til elevene. Hva er det vi anser for å være bra nok – og ikke? Er det lov å tenke at det er bra nok? Hvem er det som definerer standarden, og på hvilket grunnlag?

Som et slags mottrekk eller et svar for å forsøke å nå elever som sliter, foreslår Kristelig Folkeparti at vi skal innføre prosjektet Livsmestring i skolen, etter modell av Den kulturelle skolesekken. Senterpartiet skjønner intensjonen og deler ønsket om å gi elevene kunnskap til å takle glede og sorg, motgang og medgang på en bedre måte enn mange gjør i dag, men vi er allikevel litt spørrende til å gjøre dette etter modell av Den kulturelle skolesekken.

I forslaget står det at en i dette prosjektet skal kunne invitere «representanter fra ulike profesjoner inn i skolen», og at disse «kunne lagt til rette for refleksjon og samtale elevene imellom, og gitt undervisning i temaer som er viktige for at barn og unge skal være i stand til å mestre sitt eget liv og sin egen hverdag». Men dette er jo allerede en del av skolens mandat og oppdrag. Er det ikke på tide å være noe kritisk til å pålegge skolen nye happeninger?

Opplæringsloven § 9a, den generelle delen av læreplanen samt kompetansemålene skal ivareta dette. Konkretisering av disse temaene mener Senterpartiet naturlig hører hjemme i lokale læreplaner og ikke minst i fagene kroppsøving og mat og helse. Vi registrerer også at statsråden ser for seg Livsmestring som et tverrgående tema i framtidens skole. Det hilser Senterpartiet velkommen, og vi er spent på å lese om hvordan statsråden tenker seg dette.

Vi i Senterpartiet mener det er viktigere å gjøre livsmestring til en del av den ordinære skoledagen, i tillegg til å sørge for å styrke helsesøstertjenesten og pedagogisk-psykologisk tjeneste, slik at disse – gjerne sammen med annen fagkompetanse – kan inngå i et team ved den enkelte skole for å kunne veilede lærere og bidra direkte inn i elevgruppa. Vi bør også stille spørsmål om videreutdanning for lærerne. Men det er hos disse fagfolkene vi allerede har, vi bør hente hjelp og ekspertise når det trengs. Det er helt nødvendig å minne oss sjøl om at vi har laget en læreplan som i si tid skulle gi økt lokal sjølråderett med lokal styring. Vår iver etter å styre og kontrollere bidrar til det helt motsatte. Hvor er prinsippene? Hvordan skal det følges opp i framtidens skole?

Senterpartiet støtter forslagsstillernes intensjon om å forsterke arbeidet med det psykososiale arbeidet rettet inn mot både enkeltelever og elevgrupper, men er ikke for å pålegge skolen å ta imot spesifikke eksterne prosjekter, som det foreslås i representantforslaget. Vi har mer sans for å tenke bredt, som en del av den ordinære skolen, og ikke at livsmestring skal være en enkelthappening.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:50:08]: Jeg er sikker på at det er ingen som mener det, men bare for å gjøre det helt klart: Vi må passe på så vi ikke setter likhetstegn mellom fag og prestasjonsjag. Det som skaper prestasjonsjag, er jo først og fremst manglende mestringsfølelse i et fag. Med andre ord er altså det å løfte elevene i et fag – enten det er matematikk, kunst og håndverk eller

norsk – i det store og hele med på å skape mer mestring og også mer livsmestring i skolen.

Ved siden av dette er jo livsmestring i seg selv et viktig tema i skolen, og det er ikke bare et isolert tema. Det er et overordnet mål for all opplæring og all utdanning hvis man hever det litt, fra ikke bare å dreie seg om psykisk helse konkret, men til å kunne håndtere det å leve som menneske i både et demokratisk samfunn og sammen med andre.

I skolens formålsparagraf står det at skolen skal bidra til å utvikle kunnskap, ferdigheter og holdninger som elevene trenger for å kunne mestre livet sitt og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Dette er en del av skolens brede samfunnsmandat og skal ligge til grunn for virksomheten i skolen. På den måten skal jo alle fagene, og alle timene, på en eller annen måte ta opp i seg det som står i skolens formålsparagraf.

Så er det flere som har nevnt, og jeg kan bekrefte det, at på fredag kommer det en stortingsmelding om innholdet i skolen, og livsmestring blir et sentralt tema i denne. I meldingen følger jeg også opp Stortingets tilslutning til at generell del av læreplanverket skal fornyes. Den nye delen skal bygge på og utdype skolens verdigrunnlag, gitt i formålsparagrafen, og innholdet i den skal reflektere skolens brede lærings- og dannelsesoppdrag.

Arbeidet med livsmestring er ikke dermed noe nytt i skolen, selv om ordet kanskje er litt nytt. I flere fag, allerede i dag, er livsmestring en del av fagenes formål. Flere fag har kompetansemål der elevene skal lære om forhold som inngår i dette temaet, f.eks. fysisk og psykisk helse og privatøkonomi. Elevene trenger kunnskap, ferdigheter og holdninger for å kunne ta bevisste valg og forstå konsekvensene av disse. Slik kompetanse vil elevene tilegne seg gjennom opplæring i ulike fag, både hver for seg og i sammenheng.

Livsmestring handler også om holdninger og verdier, og jeg mener at vi må jobbe på flere fronter. Vi må ha tiltaksplaner, f.eks. regjeringens tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom, hvor et av tiltakene nettopp er Livsmestring i skolen, som skal håndtere at barn og unge møter mange utfordringer, som f.eks. kroppsspress, relasjoner i hjemmet, mobbing, psykisk helse, ensomhet, rus, seksualitet osv. Tiltaket skal bidra til å tematisere og skape et rom for samtaler om slike temaer. Barne- og likestillingsministeren har bedt Landsrådet for barne- og ungdomsorganisasjoner, i samarbeid med organisasjoner som Barnevernsproffene, Mental Helse Ungdom, Landsforeningen for barnevernsbarn, Ungdom og Fritid, Elevorganisasjonen, om å konkretisere tiltaket, og de er allerede godt i gang med å lage et opplegg som skolene kan ta i bruk.

Forslagsstillerne ønsker at livsmestring skal være et prosjekt etter modell av Den kulturelle skolesekken, og det er vel her flertallet på Stortinget er skeptisk. Jeg må innrømme at jeg også er veldig usikker på dette. Den kulturelle skolesekken er en satsing som finansieres med spillemidler fra Norsk Tipping, om lag 210 mill. kr i 2015, og tilbudet til elevene bygger på samarbeid mellom skolene, kunstformidlere og kunstnere. Elevene nås gjennom turnévirkosomhet for å få oppleve, gjøre seg

kjent med og utvikle forståelse for kunst- og kulturuttrykk.

Så tror jeg at forslagsstillerne er mer opptatt av intensjonen i forslaget enn nøyaktig hvordan det skal gjennomføres, for det de er opptatt av, er at livsmestring skal komme på dagsordenen enda sterkere i skolen, og de ønsker at innholdet i opplæringen også skal støtte opp om dette. Samtidig er det veldig bra at forslagsstillerne er opptatt av at man ikke skal pålegge skolen mer detaljstyring, og jeg har også tidligere sagt at jeg bl.a. av den grunn er imot at vi skal ha et eget fag som heter livsmestring.

Ludvigsen-utvalgets NOU om kompetanser i fremtidens skole peker bl.a. på at det får økt betydning i fremtiden at elevene lærer hvordan de skal ta vare på sitt eget liv, herunder sin fysiske og psykiske helse, og anbefaler at man har et livsmestrings- og folkehelseperspektiv i fagene der det er relevant. Det siste mener jeg er avgjørende i skoleperspektiv.

Prosjekt og lignende tverrfaglig organisering er ikke en ukjent arbeidsform i norske skoler. Det er også tradisjon for å vektlegge noen temaer som er viktige både for elevene og for samfunnet, og som går på tvers av faggrenser. Det som derimot er en veldig viktig grensedragnings å ta, er at nasjonale myndigheter går inn og definerer når, hvordan og hvor mye skolen skal jobbe på tvers av fag. Da går vi tilbake til skolen som vi hadde på 1990-tallet, og det ønsker jeg ikke. Vi må ha tillit til at lærerne selv kan vurdere hvordan undervisningen bør organiseres, men vi kan altså ha ambisjoner for hvilke temaer som skal stå på dagsordenen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Christian Tynning Bjørnø (A) [14:55:23]: Statsråden var inne på det: Om veldig kort tid får vi mest sannsynlig vite hva kunnskapsministeren mener med at skolefagene skal slankes, for da kommer en interessant stortingsmelding om innholdet i skolen. Det blir spennende.

Samtidig som fagene skal – slaktes skal de ikke – slankes, er det varslet at det blir et tverrfaglig fokus på livsmestring. Det heier jeg i utgangspunktet på. Mitt spørsmål blir da: Betyr det at det blir en omstrukturering av de målene og det som allerede i dag står i læreplanen, eller betyr det at kunnskapsministeren er enig i at det er behov for en forsterking i læreplanen av hva elevene skal lære om psykisk helse?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:56:11]: Nå har jeg allerede referert til det som kommer på fredag, så jeg skjønner at representanten er utålmodig. Jeg er egentlig også veldig utålmodig etter å svare, men detaljene må vi nok ta når Stortinget får behandlet denne saken.

Jeg skjønner at representanten spør fordi jeg sier at livsmestring er en del av skolen allerede i dag. Betyr det bare at vi sier at det fortsatt skal være det? Nei, jeg mener at livsmestring burde løftes opp til å få en klarere og tydeligere plass i skolen enn det har i dag, herunder arbeidet med psykisk helse.

Så mener jeg at det er én avgrensning som uansett er viktig. Det er at hvis man skal gjøre endringer i lærepla-

nene, som for øvrig både departementet og Stortinget bør være forsiktig med å legge for detaljerte føringer for, dette må profesjonen, fagfolk, diskutere, må man gjøre det på fagenes premisser. For å karikere det litt: Jeg ønsker ikke en skole hvor man må ta en time norsk og bruke den til det være seg livsmestring, teknologi eller bærekraft. Dette må integreres på fagenes egne premisser.

Anders Tyvand (KrF) [14:57:25]: Nå har statsråden varslet at stortingsmeldingen kommer på fredag, og vi venter i spenning. Det er ikke så veldig lett å smøre seg med nok tålmodighet – det kan hende jeg får svaret på fredag, men jeg spør likevel.

Både skolens formålsparagraf og den generelle delen av læreplanen er allerede ganske tydelig på at en av skolens oppgaver er å gjøre elevene i stand til å mestre livets utfordringer. Det er fint at dette skal tydeliggjøres i en gjennomgang av den generelle delen av læreplanen, men utfordringen er å få dette til å gjenspeiles ute i klasserommene. Mitt spørsmål til kunnskapsministeren er: Hva mener han må gjøres for at de gode intensjonene i formålsparagrafen og i den generelle delen av læreplanen skal gjenspeiles ute i klasserommene i større grad enn de gjør i dag?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:58:17]: For det første har jeg lyst til å gjenta at mestring i skolen er noe langt mer enn det vi snakker om her i dag. Jeg mener at mestring i skolen dreier seg ikke minst også om de tradisjonelle skolefagene og hvordan man klarer å hjelpe elevene til å oppnå mest mulig kunnskap i de fagene.

Så tror jeg at det verktøyet vi burde bruke hvis vi ville ha endring i klasserommet, er kompetanseheving, primært. Vi kan også gjøre det – vi gjør det delvis – gjennom å synliggjøre f.eks. temaer i læreplanen, men jeg er ikke tilhenger av at verken Stortinget eller departementet skal gå inn og detaljregulere læreplanmålene.

Jeg tror vi skal legge noen føringer, overordnet sett, for hvordan læreplanene skal se ut, og hvilke temaer man overordnet sett mener er viktig at skal være der. Men hvordan læreplanmålene formuleres, og hvilke fag som er best egnet til å belyse forskjellige temaer, mener jeg vi i stor grad må overlate til fagfolk, til profesjonen.

Anders Tyvand (KrF) [14:59:22]: Jeg vil takke statsråden for svaret.

Det er én ting vi også vet har stor betydning for elevenes trivsel og det sosiale miljøet på skolen. Det er samarbeidet mellom skole og hjem. Engasjerte foreldre, som bryr seg om barnas skolegang og også om det som skjer på skolen generelt, bidrar til å skape et bedre læringsmiljø for elevene. Er dette noe statsråden er opptatt av – å styrke skole–hjem–samarbeidet? Hvilke konkrete forslag ser statsråden for seg for å styrke det mer?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [15:00:00]: Naturligvis er jeg opptatt av det.

Når det gjelder hvilke konkrete forslag, må jeg si at jeg har ingen forslag for å styrke skole–hjem som ligger på

pulten min, og som jeg snart er klar til å levere. Det er fordi jeg også på dette området mener at noe av vår jobb er å si klart og tydelig fra om at det skal være god kontakt mellom skole og hjem, foreldre har noen rettigheter knyttet til det arbeidet. Vi har satt en minstestandard for hvor mye kontakt det skal være, f.eks. gjennom tilbakemeldinger til foreldrene.

Men også her gjelder at jo mer vi går inn og detaljstyrer, jo flere pålegg vil skolen få. En av de tingene som alle partier i denne sal har vært opptatt av, er at vi ikke skal gå inn og detaljstyre og legge for mange føringer for skolene, dvs. at kanskje det beste svaret på det i det store og hele er at man må lære av de skolene som er best på det, og ta etter dem.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.
Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Etter at det var ringt til votering, uttalte
presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram fire forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Torgeir Knag Fylkesnes på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 3 og 4, fra Marit Arnstad på vegne av Senterpartiet

For ordens skyld vil presidenten opplyse om at forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti, under debatten ble trukket.

Stortingspresident Olemic Thommessen har bedt om ordet til en stemmeforklaring.

Stortingspresident Olemic Thommessen [15:10:53]: Da vil jeg bare meddele at Høyres gruppe stemmer mot forslagene nr. 1 og 3, og vi stemmer for forslag nr. 4.

Til forslag nr. 4 kan da sies at vi finner det naturlig at når denne bestemmelsen tas opp, er det naturlig å se på en bredde av hva økonomiske engasjement dreier seg om – også utover rene selskapsinteresser.

Presidenten: Harald T. Nesvik får ordet til en stemmeforklaring.

Harald T. Nesvik (FrP) [15:11:35]: Jeg vil anbefale at Fremskrittspartiet stortingsgruppe stemmer mot forslagene nr. 1 og 3, og for forslag nr. 4.

Presidenten: Da er vi klar til å votere. Forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti lyder:

«Stortinget ber presidentskapet fremme forslag om endring av Stortingets forretningsorden for å innføre en ordning der representantenes selskapsinteresser (aksjer, andeler mv.) offentliggjøres i komiteenes innstillinger der dette er relevant for saken og uavhengig av interessenes økonomiske verdi.»

Presidenten: Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 96 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.02)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 3, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om tilsvarende regler som gjelder for registrering av regjeringsmedlemmers økonomiske interesser, bør gjøres gjeldende for departementsråder.»

Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget. Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble bifalt med 53 mot 49 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.28)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber presidentskapet ta initiativ til endring av Reglement om register for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser, slik at alle selskapsinteresser, uavhengig av verdi, skal føres opp i dette registeret.»

Her har alle partiene varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget ble bifalt mot tre stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 15.13.00)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:22 (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Torgeir Knag Fylkesnes om endring av Stortingets forretningsorden for å sikre åpenhet om representantenes økonomiske interesser – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er forslagene nr. 1–3, fra Heikki Eidsvoll Holmås

på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2016 fremme en sak med gjennomgang av hva en ambisjon om maksimum 1,5 graders global oppvarming betyr for Norge, og hvilke konkrete tiltak regjeringen vil gjennomføre for å bidra til dette målet, nasjonalt og på den enkelte sektor, inklusive kvotepliktige sektorer.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et oppdatert norsk klimamål for 2030, som er i tråd med 1,5-gradersmålet.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til en økning i nedtrappingstakten for kvotetaket i EUs kvotesystem, slik at denne samsvarer med en utslippsbane i tråd med 1,5-gradersmålet.»

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 97 mot 5 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.37)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:28 S (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om en gjennomgang av nasjonale tiltak for å nå ambisjonen om 1,5 graders oppvarming – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det foreligger ikke voteringstema i sak nr. 3.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt ni forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Henrik Asheim på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre
- forslagene nr. 2 og 3, fra Christian Tynning Bjørnø på vegne av Arbeiderpartiet
- forslag nr. 4, fra Anne Tingelstad Wøien på vegne av Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 5–8, fra Anne Tingelstad Wøien på vegne av Senterpartiet
- forslag nr. 9, fra Audun Lysbakken på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det votes først over forslag nr. 9, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre finansieringsordningen for etter- og videreutdanning, slik at lærerandelen bortfaller i overgangsperioden for allmennlærere som må ta videreutdanning for å oppfylle de nye kompetansekravene.»

Voting:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 99 mot 3 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.37)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 5–8, fra Senterpartiet. Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at dimensjoneringen av videreutdanningstilbudet i fagene norsk, matematikk og engelsk ikke går på bekostning av videreutdanningstilbud i andre fag.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre tilsyn med videreutdanningstilbudene slik at det sikres god kvalitet i tilbudet.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med en sak om vurdering av rett og plikt til etter- og videreutdanning for lærere.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å innføre studiepoeng for kortere etterutdanningskurs.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslagene.

Voting:

Forslagene fra Senterpartiet ble med 90 mot 11 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.55)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre regelverket slik at lærere med godkjent utdanning før 1. januar 2014 fortsatt gis full undervisningskompetanse.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Voting:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 87 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.15)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at utdanningsinstitusjonene har gode systemer for godkjenning av allerede dokumentert erfaring/kurs/opplæring, i tråd med etablerte prinsipper for godkjenning av realkompetanse.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Voting:

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 67 mot 35 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.33)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre regelverket slik at lærere som er utdannet før 1. januar 2014 eller har fullført «gammel lærerutdanning» etter 1. januar 2014, beholder samme undervisningskompetanse som tidligere frem til 2025, for å sikre at det blir en reell overgangsperiode uten avskilting av læreres godkjente undervisningskompetanse.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Voting:

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 68 mot 34 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.51)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at lærere utdannet før 1. januar 2014 får dispensasjon fra kompetansekravene, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte med forslag til nødvendige lovendringer. Det skal fortsatt være skoleeiers ansvar å sikre at kompetansekravene oppfylles. Dispensasjonen skal ikke vare lenger enn til 1. august 2025.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Voting:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ble bifalt med 55 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.13)

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen sørge for at videreutdanningstilbudene er av høy kvalitet, riktig dimensjonert og tilpasset regionale behov. Videreutdanningstilbudene må

organiseres på en måte som minimerer unødvendig tidsbruk for den enkelte lærer.

II

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at videreutdanningstilbud kan tilbys gjennom teknologiske løsninger som e-læringssystemer og MOOC.

III

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at utdannede lærere som i dag jobber utenfor skoleverket, kan tilegne seg nødvendig kompetanse for å undervise i basisfagene.

IV

Stortinget ber regjeringen sørge for at skoleeier gjør en vurdering av implementeringen av kompetansekravene, og på bakgrunn av dette lager planer for at lærere som underviser i og mangler kompetanse i de aktuelle fagene, skal gis gode muligheter til å skaffe seg slik kompetanse i perioden fram til 2025. Skoleeiere med svak utvikling må bli fulgt opp.

V

Stortinget ber regjeringen i overgangsperioden fram til 2025 følge utviklingen i studiepoeng blant lærerne som underviser i basisfagene, og årlig komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en beskrivelse av situasjonen.

Presidenten: Det votes over først over IV og V.

Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre står bak innstillingen. Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til innstillingen.

Presidenten antar at Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti skal stemme imot innstillingen.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 89 stemmer for og 8 stemmer mot komiteens innstilling.
(Voteringsutskrift kl. 15.16.41)

Anne Tingelstad Wøien (Sp) (fra salen): President! Ble dette riktig?

Presidenten: Ifølge innstillingen er det korrekt slik vi gjorde det. Er det slik at Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ønsker å stemme for, slik at det blir enstemmig?

Anne Tingelstad Wøien får ordet til stemmeforklaring.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [15:19:55]: Når det står komiteens innstilling, står hele komiteen bak alle romertallene. Det er mulig at det er IV som gjør at vi blir oppfordret til å stemme imot.

Presidenten: Hvis du ser på innstillingens side 5, høyre spalte, fjerde avsnitt står det:

«Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, fremmer følgende forslag:» osv.

Det er IV og V.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [15:20:28]: Ja, det er vel bare IV og V?

Presidenten: Ja, og det var det vi tok opp til votering.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [15:20:33]: Ja, ok – jeg beklager! Men kan vi ta dette opp igjen da?

Presidenten: Da tar vi voteringen på nytt. Det gjelder altså komiteens innstilling IV og V.

Jeg gjentar: Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre står bak innstillingen. Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til innstillingen.

Presidenten antar at Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti skal stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 93 mot 9 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 15.24.55)

Presidenten: Det votes over I, II og III.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

VI

Dokument 8:11 S (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trond Giske, Christian Tynning Bjørnø, Marianne Aasen, Tone Merete Sønsterud og Martin Henriksen om konsekvensene av innføringen av kompetansekrav for alle lærere – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:46 S (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Hans Fredrik Grøvan, Line Henriette Hjemdal og Anders Tyvand om å innføre prosjektet «Livsmestring i skolen» på skolens ungdomstrinn – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

S a k n r. 6 [15:25:44]

Referat

1. (243) Representantforslag frå stortingsrepresentantane Sveinung Rotevatn, Iselin Nybø og Ola Elvestuen om innsynsrett i kongehuset (Dokument 8:78 S (2015–2016))
Enst.: Sendes justiskomiteen.

2. (244) Ombudsmannsnemnda for Forsvaret sin innberetning om virksomheten i tiden 1. januar–31. desember 2015 (Dokument 5 (2015–2016))
Enst.: Sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.27.
